THE DEPARTMENT OF SANSKRIT

University School Of Languages, Gujarat University,
Ahmedabad, Navrangpura, Gujarat, India – 380009

પરિચય-પુસ્તિકા

Vedantic Science and Life Management (Integrated BS & MS)

Course coordinator
Dr. Atul Unagar, Department of Sanskrit
Mo. No. 89054 79781,Email : dos.gu23@gmail.com
Website : www.gujaratuniversity.ac.in

THE DEPARTMENT OF SANSKRIT

University School Of Languages, Gujarat University,

Ahmedabad, Navarangpura, Gujarat, India – 380009.

(Integrated BS & MS)

Vedantic Science and Life Management

પરિચય-પુસ્તિકા

: Course Co-ordinator :

Dr. Atul Unagar, Department of Sanskrit, Gujarat University

Mo. No. 89054 79781, atulbunagar@gmail.com, abu@gujaratuniversity.ac.in

Website : www.gujaratuniversity.ac.in Email : dos.gu23@gmail.com

• અનુક્રમણિકા •

ક્રમ	માહિતી	પાનાં નં.
1.	**પ્રાસ્તાવિક**	4
2.	**અભ્યાસક્રમ વિષે** 2.1 અભ્યાસક્રમના સૈદ્ધાંતિક પાસા 2.2 અભ્યાસક્રમના પ્રાયોગિક ઉપક્રમો 2.3 અભ્યાસક્રમની સામાન્ય માહિતી	5
3.	**અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ મુખ્ય વિષયો** 3.1 પ્રમુખ ઉપનિષદોનો જીવન-વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં અભ્યાસ 3.2 પ્રમુખ વેદાન્ત ગ્રંથોનો જીવન-વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં અભ્યાસ 3.3 ભારતના પ્રમુખ ચિંતકોના **વિચારો અને** જીવન વ્યવસ્થાપન માટેનો તેમનો દ્રષ્ટિકોણ	10
4.	**અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ વિશેષ વિષયો** 4.1 જીવનની પ્રયોગશાળાના સોપાનો	17
5.	**મલ્ટીડિસીપ્લીનરી વિષયો**	22
6.	**Holishtic Thinking & Perspective Development**	27
7.	**ભાષાશિક્ષણ અને જીવન-વિકાસ**	29
8.	**Holistic Expertise Development**	31
9.	**ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા (IKS)**	32
10.	**Choice Based Credit System**	35
11.	**પરિશિષ્ટ**	45

1. પ્રાસ્તાવિક :

❖ અર્થપૂર્ણ શિક્ષણ તરફ

Vedantic Science and Life Management (Integrated BS & MS) એ એક બહુવિષયક પાંચ વર્ષનો સંયુક્ત (Integrated) અભ્યાસક્રમ છે, જેમાં જીવન-વ્યવસ્થાપન સાથે સંકળાયેલા વિવિધ વિષયોનો સમાવેશ થયો છે. આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિને સાર્થક અને ઉન્નત જીવન જીવવા માટે એક સ્પષ્ટ દૃષ્ટિ પ્રદાન કરે છે. આ માત્ર શૈક્ષણિક માહિતીઓનું જ્ઞાન પૂરું પાડતો અભ્યાસક્રમ નહિ, પણ વ્યક્તિગત વિકાસ અને જીવન જીવવાની કળા શીખવતો અભ્યાસક્રમ છે.

આ અભ્યાસક્રમમાં વ્યવસ્થાપન, માનસ-શાસ્ત્ર, આરોગ્ય-શિક્ષણ, આધ્યાત્મિક-શિક્ષણ, ભાષા-શિક્ષણ, વ્યવસાયિક-શિક્ષણ અને સામાજિક-વિજ્ઞાન જેવા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે. આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક વિકાસને ઉન્નત બનાવવાની સાથે સાથે સમાજમાં હકારાત્મક પરિવર્તન લાવવા માટે પણ મહત્ત્વપૂર્ણ છે.

આજના ભૌતિકવાદી યુગમાં શિક્ષણનું ધ્યેય માત્ર પદ, પૈસા અને પ્રતિષ્ઠા સુધી સીમિત થઈ ગયું છે. ભૌતિક-સમૃદ્ધિનાં સપનાઓને પૂરાં કરવા માટે માણસ સમય, સંસ્કાર અને સંબંધ બધાનું બલિદાન આપી રહ્યો છે. શિક્ષિત અને બુદ્ધિશાળી લોકો પણ આ આંધળી દોડને કારણે શૂન્યતા, નિરર્થકતા અને તણાવના ચક્રમાં ફસાઈ ગયા છે, પરિણામે જીવનમાં શાંતિ, સંતુષ્ટિ અને સ્વબોધનો અહેસાસ થતો જ નથી. આજે શિક્ષણને માત્ર અક્ષરજ્ઞાન અને માહિતીનાં સંગ્રહ સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવ્યું છે, જ્યારે જીવનમૂલ્યો અને આંતરિક વિકાસને પૂર્ણતઃ અવગણવામાં આવ્યા છે. સ્પર્ધા, અહંકાર અને સ્વાર્થની ભાવનાઓએ માણસને કુદરતી અને સહજ જીવનશૈલીથી દૂર કરી દીધો છે.

ભૌતિક અને આધ્યાત્મિક જીવનનું સમતુલન સ્થાપિત કરવા પ્રયત્નશીલ આ અભ્યાસક્રમમાં શાસ્ત્રનો, જીવન વ્યવસ્થાપનના સિદ્ધાંતો અને આધુનિક મનોવિજ્ઞાનનો સમન્વય છે. અહીં ફક્ત જ્ઞાન નહીં, પણ આત્મવિશ્લેષણ અને ચારિત્ર્યનિર્માણ પર ભાર મૂકવામાં આવશે. સાર્થક અને શાંતિમય જીવન માટે પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન પૂરું પાડતો આ અભ્યાસક્રમ જીવનમૂલ્યો અને જીવનકૌશલ્યો શીખવીને સંવેદનશીલતા અને આત્મબોધ સહજ બનાવવા સક્ષમ છે.

❖ વર્તમાન પડકારો :

01. અસ્પષ્ટ જીવનદૃષ્ટિ, 2. માનસિક તણાવ, 3. નૈતિકતાનો અભાવ, 4. સંબંધોમાં કટોકટી, 5. જીવનકૌશલનો અભાવ, 6. સામાજિક અસમાનતા, 7. આત્મવિશ્વાસની ઊણપ , 8. ટેકનોલોજીનો અતિશય પ્રભાવ, 9. પર્યાવરણ પ્રત્યે ઉદાસીનતા, 10. વ્યવહારુ જ્ઞાનનો અભાવ, 11. અસ્વસ્થ જીવનશૈલી, 12. નાણાંકીય અસંતુલન, 13. ભોગવિલાસી માનસિકતા, 14. સ્વયં શિસ્તનો અભાવ , 15. સામાજિક જવાબદારી પ્રત્યે ઉદાસીનતા, 16. રોજગારીની મર્યાદા, 17. સફળતાના ખોટા માપદંડો, 18. આત્મમંથનનો અભાવ, 19. સમયનો દુરૂપયોગ, 20. જીવનહેતુની અસ્પષ્ટતા વગેરે. આ અભ્યાસક્રમ આવા પડકારો માટે વ્યવહારુ ઉકેલો પ્રદાન કરે છે, જે સફળ અને સંતુલિત જીવન માટે આવશ્યક છે.

આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિને જીવનદૃષ્ટિ, ઉન્નત વિચારશક્તિ અને શાણપણ સાથે જીવન જીવવાની પ્રેરણા આપે છે. સમયસંચાલન, આરોગ્યપ્રદ જીવનશૈલી અને શિસ્તના સિદ્ધાંતો દ્વારા જીવનને ઉન્નત અને સાર્થક બનાવે છે. આ અભ્યાસક્રમ

દ્વારા આત્મવિશ્વાસ, વિશ્વસનીયતા અને આંતરિક-શક્તિ વિકસે છે, જેનાથી વ્યક્તિ અદમ્ય આત્મબળથી સાર્થક જીવન જીવવા માટે સજ્જ બને છે.

આ અભ્યાસક્રમ સમાજમૂલક દૃષ્ટિ, સ્વયંસેવા ભાવના અને સાંસ્કૃતિક વારસાની સમજ સાથે વ્યક્તિમાં સમાનતા અને સહઅસ્તિત્વના મૂલ્યો સંવર્ધિત કરે છે. સંબંધોની સમજણ, લાગણીઓનું વ્યવસ્થાપન અને સકારાત્મક સંલગ્નતાને આધારભૂત બનાવે છે. વ્યક્તિને ઉન્નત વિચારો, અંતરમુખ અભિગમ અને જ્ઞાનપ્રેરિત સેવાભાવના માર્ગે દોરી જઈ, સમાજ માટે ઉપયોગી બનાવવા માટે પ્રેરિત કરે છે.

આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમના સંકલન દ્વારા, આ અભ્યાસક્રમ જીવનમાં પરિપૂર્ણતા અને વિશ્વસંપન્નતા તરફ દોરી જાય છે. જીવનના અર્થ પર ચિંતન, આત્મમંથન અને લક્ષ્ય પ્રતિસાદ માટેની તૈયારી, વ્યક્તિને અનોખી સફળતા તરફ માર્ગદર્શન આપે છે. વૈશ્વિક સમસ્યાઓ સામે મજબૂત અભિગમ અને જવાબદારીથી ભરેલું જીવન જીવવાનું સામર્થ્ય આપે છે.

ધ્યાન, આત્મનિરીક્ષણ અને આલેખન ક્ષમતા જેવી આંતરિક શક્તિઓનું સંવર્ધન કરીને, આ અભ્યાસક્રમ વ્યાવસાયિક અને માનસિક વિકાસ માટે અનુકૂળ માળખું ઊભું કરે છે. વૈશ્વિક દૃષ્ટિકોણ સાથે, આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિના જીવનમાં આત્મવિશ્વાસ અને જ્ઞાનીક દૃષ્ટિનું સંયોજન પ્રદાન કરે છે, જે આજ અને આવતીકાલ માટે જીવન જીવવાની અનમોલ ભેટરૂપ છે.

2. અભ્યાસક્રમ વિષે :

❖ આ અભ્યાસક્રમ શું આપશે ?

1. **સર્વાંગીણ વિકાસ** : વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક જીવનમાં સર્વાંગીણ અને સર્વસ્પર્શી પ્રગતિ થશે.
2. **જીવનમૂલ્યો અને ચારિત્ર્યનિર્માણ** : નૈતિકતા, આચારશીલતા અને ઉચ્ચ માનવમૂલ્યોનો વિકાસ.
3. **માનવતાની સર્વોચ્ચ અવસ્થા** : વ્યક્તિ માનવતાના શ્રેષ્ઠ આદર્શોને અપનાવી શકે તે માટે યોગ્ય ઘડતર થશે.
4. **સર્જનાત્મકતા** : વ્યક્તિમાં રહેલી સર્જનશક્તિને પોષણ મળશે અને એક સારા સર્જક તરીકે ઉભરી આવશે.
5. **બહુઆયામી કૌશલ્યો** : વર્તમાન અને ભવિષ્યના સમયને અનુરૂપ અત્યાધુનિક કૌશલ્યો પ્રાપ્ત કરી શકશે.
6. **સંશોધન અભિગમ** : આ અભ્યાસક્રમના માધ્યમથી વિદ્યાર્થી એક શ્રેષ્ઠ સંશોધક બની શકશે.
7. **પ્રેરણાદાયી જીવનશૈલી** : સંતુલિત, સિદ્ધાંતપ્રેરિત અને સુખમય જીવનની ભેટ મળશે, જે અન્ય માટે પણ પ્રેરક બનશે.
8. **વિચારશક્તિ અને સમસ્યા-સમાધાન**: તર્કશક્તિ, વિશ્લેષણાત્મક વિચારસરણી અને સમસ્યા ઉકેલ માટે આગવો દ્દષ્ટિકોણ વિકસશે.
9. **વ્યાવસાયિક સફળતા** : આ અભ્યાસક્રમને કારણે બહુઆયામી અને ચારિત્ર્યસંપન્ન વ્યક્તિત્વ તથા અનેક કુશળતાઓ પ્રાપ્ત થશે, જેથી અઢળક વ્યવસાયિક ક્ષેત્રો માટેની કાબેલિયત હસ્તગત બનશે.
10. **નેતૃત્વ ક્ષમતાનો વિકાસ** : આ અભ્યાસક્રમને કારણે સંપ્રેષણ, નેતૃત્વ અને ટીમવર્ક જેવા ગુણોનું સંવર્ધન થશે.
11. **અનુભવી વ્યક્તિત્વ** : અભ્યાસક્રમ 50% પ્રેક્ટીકલ હોવાને કારણે અનેક પ્રત્યક્ષ અનુભવો મેળવી શકશે.
12. **આંતરિક શાંતિ અને માનસિક સંતુલન** : આ અભ્યાસક્રમને કારણે આધ્યાત્મિક માર્ગે ઉન્નતિ અને આંતરિક વિકાસ સંભવ બનશે.
13. **વૈશ્વિક નાગરિકતાના સિદ્ધાંતો** : વ્યાપક દૃષ્ટિકોણ ધરાવતા અને સામાજિક જવાબદારી પ્રત્યે નિષ્ઠાવાન નાગરિક બનશે.

14. **સમાજ માટે પ્રેરણાસ્રોત** : વ્યક્તિ સ્વ-વિકાસ સાથે અન્ય લોકોને પણ પ્રેરિત કરી શકે તેવી સમજણનો વિકાસ થશે.

❖ અભ્યાસક્રમથી સમાજને શું મળશે ?

1. **નૈતિક, જવાબદાર અને શિસ્તબદ્ધ નાગરિકો** : આ અભ્યાસક્રમ સમાજને આદર્શ, ચારિત્ર્યસંપન્ન અને શિસ્તબદ્ધ નાગરિકો આપશે, જે સામાજિક વિકાસમાં મહત્ત્વનો ફાળો આપશે.
2. **પ્રેરણાદાયી અને આત્મનિર્ભર યુવા પેઢી** : યુવાનોમાં નૈતિકતા, દિશાદર્શન, આત્મવિશ્વાસ અને સ્વાવલંબન વિકસાવશે, જેથી તેઓ સમાજના સુદૃઢ સ્તંભ બની શકશે.
3. **શિક્ષણ, સંશોધન અને નવાચારનો વિકાસ** : વધુ સંશોધકો અને જ્ઞાનપ્રેમી વ્યક્તિઓને તૈયાર કરીને, આ અભ્યાસક્રમ નવીનતા અને જ્ઞાનનો પ્રસાર કરશે.
4. **સકારાત્મક, સુખમય અને સમાનતાભાવ ધરાવતો સમાજ** : આ અભ્યાસક્રમ માનસિક શાંતિ, સહકાર, સમજૂતી અને ન્યાયસ્થાપન દ્વારા વધુ સમર્થ અને સુખમય સમાજનું નિર્માણ કરશે.
5. **આર્થિક વિકાસ અને વ્યવસાયિક તકો** : આ અભ્યાસક્રમ દ્વારા વ્યાવસાયિક કુશળતા, નેતૃત્વ અને સંચાર કૌશલ્ય વિકસાવીને નવી રોજગારીની તકો ઊભી કરશે.
6. **સમર્થ અને દૃષ્ટિસંપન્ન નેતૃત્વ** : સમાજને સક્ષમ લોકનાયકો મળશે, જે સમર્પિત સેવાભાવ સાથે રાષ્ટ્રના વિકાસમાં ફાળો આપશે.
7. **સાંસ્કૃતિક અને આધ્યાત્મિક મૂલ્યસંપન્નતા** : પરંપરા અને આધુનિકતા વચ્ચેનું સંતુલન જાળવી, આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ અને નૈતિકમૂલ્યોનું રક્ષણ થશે.
8. **વૈશ્વિક દૃષ્ટિકોણ અને સામાજિક જવાબદારી** : નાગરિકો વૈશ્વિક સ્તરે પડકારો અને ઉકેલ અંગે વધુ જવાબદાર બનશે, અને માનવતાની ભાવના ધરાવશે.
9. **સહયોગી, સહઅસ્તિત્વ અને પરોપકારી સમાજ** : આ અભ્યાસક્રમ સામાજિક-સેવા, પરોપકાર અને સહયોગ દ્વારા એકબીજાને ઉન્નત કરવામાં મદદરૂપ થશે.
10. **મજબૂત પરિવાર અને સંબંધોની સ્થાપના** : આ અભ્યાસક્રમ સંપ્રેષણ, સહકાર અને માનવ સંબંધોની મજબૂતી દ્વારા પરિવાર અને સમાજને વધુ શ્રેષ્ઠ બનાવશે.

2.1 અભ્યાસક્રમના સૈદ્ધાંતિક પાસા :

1. અભ્યાસક્રમમાં શાશ્વત જીવનમૂલ્યોનો આધુનિકતા સાથે અનુબંધ કરવામાં આવશે. આ અભ્યાસક્રમ પરાવિદ્યા અને અપરાવિદ્યાનું સાયુજ્ય ધરાવે છે.
2. વેદાંત મુખ્ય વિષય હોવાને કારણે ઉપનિષદોની અદ્વિતીય વિદ્યાઓથી વિદ્યાર્થીઓ પ્રશિક્ષિત થશે, આ ઉપરાંત વેદાંતના પ્રમુખ અન્ય દસથી વધારે ગ્રંથોનો વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરશે.
3. આ અભ્યાસક્રમના કેન્દ્રમાં તત્ત્વચિંતન હોવાને કારણે ભારતીય અને પાશ્ચાત્ય તત્ત્વચિંતકોના જીવનકાર્યો અને ચિંતન પર વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ કરવાનો અવસર મળશે.

4. આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિના ચરિત્રનિર્માણ પર વધારે ભાર મૂકતો હોવાને કારણે સિદ્ધાંતો અને મૂલ્યોનો જીવન વ્યવહારમાં સફળ પ્રયોગ કરતા શીખવવામાં આવશે.
5. આ અભ્યાસક્રમનો જીવાતા જીવન સાથે અનુબંધ હશે, આ અભ્યાસક્રમને જીવનમાં અને જીવનને અભ્યાસક્રમમાં લાવવાના પ્રયાસો રહેશે.
6. આ અભ્યાસક્રમ ફક્ત થિયરી નહિ રહે, 50%થી વધારે પ્રેક્ટિકલ બની રહેશે, અભ્યાસક્રમના ભાગરૂપે ઇન્ટર્નશીપ ફરજિયાત યોજવામાં આવશે.
7. આ અભ્યાસક્રમમાં ફક્ત વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ નહીં હોય, પરંતુ ચર્ચા, સંવાદ, જિજ્ઞાસા સમાધાન, પ્રયોગો, પ્રાયોગિક-કાર્યો, સંશોધન, ચિંતન, લેખન, વિમર્શ, પરામર્શ, સર્જન, સાહસ, પ્રવાસ, સ્ટાર્ટઅપ, આન્ત્રપ્રિનોરશીપ, ઇન્ટર્નશીપ, સેવા, જૂથકાર્ય, અસાઇન્મેન્ટ, ડિઝર્ટેશન, સેમિનાર, પરિસંવાદ, સંગોષ્ઠિ, વિશેષ મુલાકાત, કાર્યશાળાઓ, શિબિરો વગેરે ઉપક્રમો યોજવામાં આવશે.
8. આ અભ્યાસક્રમ અંતર્ગત વીસ કૌશલ્યો આવરી લેવામાં આવશે, જેમાંથી ઓછામાં ઓછા દસ કૌશલ્યો અનિવાર્યપણે શીખવાના રહેશે.
9. આ અભ્યાસક્રમમાં 'મલ્ટી ડિસીપ્લિનરી' અભિગમનો સમાવેશ થયો હોવાને કારણે વિદ્યાર્થીઓને બહુવિષયક અને બહુ વિદ્યાશાખાકીય વિષયોનો અભ્યાસ કરવાનો અવસર પ્રાપ્ત થશે.
10. આ અભ્યાસક્રમ ઇન્ટીગ્રેટેડ હોવાને કારણે એક જ જગ્યાએ એક જ પ્રવાહમાં અને એકબીજી વિદ્યાશાખાઓના પરસ્પર સુમેળ સાયુજ્યને કારણે વિદ્યાર્થીઓને સીધી જ માસ્ટર ડિગ્રી મેળવવામાં લાભદાયક નીવડશે.
11. આ અભ્યાસક્રમ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020ને કેન્દ્રમાં રાખીને તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.
12. આ અભ્યાસક્રમમાં ભાષાશિક્ષણ અનિવાર્ય છે અને તેથી સંસ્કૃત, ગુજરાતી, હિન્દી અને અંગ્રેજીનું પૂરતું પ્રશિક્ષણ પ્રાપ્ત થશે.

2.2 અભ્યાસક્રમના પ્રાયોગિક ઉપક્રમો :

લાઈફ મેનેજમેન્ટ માત્ર સૈદ્ધાંતિક અભિગમ સુધી મર્યાદિત નથી. તે વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ, નેતૃત્વ, વ્યવહાર, સંવાદ અને વ્યવસાયિક કુશળતાને ઘડવાની પ્રક્રિયા છે. જીવન વ્યવસ્થાને વધુ પ્રભાવી અને સમતુલિત બનાવવા માટે વિવિધ પ્રાયોગિક કાર્યો જેમ કે ઇન્ટર્નશીપ, ફિલ્ડવર્ક, પ્રયોગો, પ્રાયોગિક પ્રવૃત્તિઓ, સંશોધન, સર્વેક્ષણો, આંત્રપ્રિન્યોરશીપ અને સ્ટાર્ટઅપ અભ્યાસક્રમમાં સમાવવામાં આવ્યાં છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ જ્ઞાનને વાસ્તવિક પરિસ્થિતિઓમાં કેવી રીતે લાગુ કરવું તે શીખશે અને સમસ્યાનો ઉકેલ શોધવા માટે અસરકારક વિચારવિમર્શ અને નિર્ણયશક્તિ વિકસાવી શકશે. આ અભ્યાસક્રમ વિદ્યાર્થીઓને વ્યાવસાયિક અને સામાજિક જીવનમાં વધુ સક્ષમ અને આત્મવિશ્વાસુ બનાવશે, જેથી તેઓ બદલાતા સમય અનુસાર જાતે જ આગળ વધી શકે.

1. **ઇન્ટર્નશીપ** : વિદ્યાર્થીઓ અકાદમિક સંસ્થાઓ, NGO, હેલ્થકેર, સ્ટાર્ટઅપ્સ અને સંશોધન કેન્દ્રોમાં ઇન્ટર્નશીપ કરશે, જ્યાં તેઓ વાસ્તવિક કાર્યક્ષેત્રમાં અનુભવ મેળવશે. ઇન્ટર્નશીપ તેમને ટીમવર્ક, સમય વ્યવસ્થાપન અને વ્યવસાયિક નૈતિકતા

જેવી કુશળતાઓ વિકસાવવા માટે સહાય કરશે. તેનાથી વિદ્યાર્થીઓ સંબંધોની સમજ, લીડરશીપ અને વ્યવસ્થાપન કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરશે, જે તેમના ભવિષ્યના વ્યવસાયમાં ઉપયોગી બનશે.

2. **ફિલ્ડવર્ક** : વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં સર્વેક્ષણ, આરોગ્ય જાગૃતિ, શિક્ષણ પ્રચાર અને સામાજિક વિકાસના કાર્યોમાં ભાગ લેશે. ફિલ્ડવર્ક તેમને વાસ્તવિક જીવનના પડકારો સમજી, વિવિધ સમાજ વર્ગો સાથે સંવાદ અને સહકાર કેવી રીતે રાખવો તે શીખવામાં મદદરૂપ થશે. આ પ્રેક્ટિકલ અનુભવ વિદ્યાર્થીઓમાં સામાજિક જવાબદારી, પરિસ્થિતિનું વિશ્લેષણ કરવાની ક્ષમતા અને સંબંધ વ્યવસ્થાપન જેવી કુશળતાઓ વિકસાવશે.

3. **પ્રયોગો** : વિદ્યાર્થીઓ આનંદિત જીવન, દૃઢ મનોબળ, સ્વપ્રેરણા અને વ્યકિતત્ત્વ વિકાસને કેન્દ્રમાં રાખીને વિવિધ માનસિક અને વ્યવહારિક પ્રયોગો કરશે. આ કાર્યપ્રણાલી તેમને શાસ્ત્રીય અભિગમથી જીવનની પરિસ્થિતિઓને વધુ સારી રીતે સમજવામાં અને વ્યક્તિગત સંસ્કાર અને આત્મવિશ્વાસ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

4. **પ્રાયોગિક પ્રવૃત્તિઓ** : વિદ્યાર્થીઓ શારીરિક અને માનસિક સુખાકારી, સમય વ્યવસ્થાપન, મલ્ટિટાસ્કિંગ અને ક્રિયાત્મક વિચારશક્તિ વિકસાવવા માટે વિવિધ પ્રાયોગિક પ્રવૃત્તિઓ કરશે. આ અભ્યાસક્રમ વિશ્વસનીયતા, કાર્યક્ષમતા અને આધુનિક જીવનશૈલી સાથે જોડાયેલી સમસ્યાઓના ઉકેલ શોધવા માટે વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરિત કરશે.

5. **સંશોધન** : વિદ્યાર્થીઓ આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ, સાર્થક જીવન, અને નેતૃત્વ વિકાસ જેવા વિષયોને આધારિત સંશોધન પ્રોજેક્ટ કરશે. તેઓ માનવીય વ્યવહાર, સામાજિક પરિબળો અને આધ્યાત્મિક માનસિકતાનો વૈજ્ઞાનિક ધોરણે અભ્યાસ કરશે. આ અભ્યાસક્રમ તેમને વિશ્વસનીયતા, તથ્ય-આધારિત નિર્ણયશક્તિ અને ગહન અધ્યયન માટેની અભિરુચિ વિકસાવવામાં સહાયક બનશે.

6. **સર્વેક્ષણો** :વિદ્યાર્થીઓ સ્વાસ્થ્ય રક્ષા, કૌશલ્ય વિકાસ અને પરિવાર પ્રબોધન જેવા વિષયોને આધારિત સર્વેક્ષણો કરશે. તેઓ આંકડાશાસ્ત્ર, ડેટા વિશ્લેષણ અને ગ્રાઉન્ડ-લેવલ રિસર્ચ દ્વારા વિશ્વસનીય અને વિવેચનાત્મક તારણો મેળવશે. આ અભ્યાસક્રમ તેમને સંગ્રહ, વિશ્લેષણ અને પ્રશ્નાવલિ આધારિત અભ્યાસની કુશળતા અપાવશે

7. **આંત્રપ્રિન્યોરશીપ** : વિદ્યાર્થીઓ નવા બિઝનેસ મોડલ, ટેક્નોલોજી-આધારિત ઉકેલો, સામાજિક ઉદ્યમિતા અને રોકાણ આયોજન પર અભ્યાસ કરશે. આ અભ્યાસક્રમ તેમને સર્જનાત્મક વિચારધારા, સાહસ કરવાની હિંમત, સ્વતંત્ર નિર્ણયશક્તિ અને કાર્યક્ષમતા વિકસાવવામાં મદદ કરશે. તેઓ સ્વાવલંબી બની વ્યવસાયિક વિશ્વમાં પોતાનું સ્થાન બનાવી શકે તેવા પ્રયાસો કરશે.

8. **સ્ટાર્ટઅપ** : વિદ્યાર્થીઓ ભાષા શિક્ષણ, સર્જનાત્મકતા અને વ્યવસાયિક કુશળતા સાથે જોડાયેલા સ્ટાર્ટઅપ પર કામ કરશે. આ અભ્યાસક્રમ તેમને નવસર્જનાત્મક વિચારોને વ્યવસાયમાં કઈ રીતે બદલવા, પ્રયોગાત્મક માર્કેટિંગ, અને ટીમ મેનેજમેન્ટ વિશે અભ્યાસ કરાવશે. આ પ્રયાસ દ્વારા તેઓ સ્વનિર્ભરતા, પ્રતિષ્ઠા અને નવીનતમ ટેક્નોલોજીનો ઉપયોગ શીખી શકશે.

9. **સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ** : વિદ્યાર્થીઓ ચિંતનપ્રેરક લેખન, પુસ્તક લેખન, ફોટોગ્રાફી, કલા, થિયેટર, સંગીત, શોર્ટ ફિલ્મ, પ્રોજેક્ટ અને ડિઝાઇન જેવી સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેશે. આ પ્રવૃત્તિઓ તેઓને આત્મઅભિવ્યક્તિ, અંતર્મન સાથે જોડાણ અને દૃષ્ટિવિસ્તાર માટે ઉત્તમ માધ્યમ બની રહેશે. આનાથી વિદ્યાર્થીઓની ભાવનાત્મક બુદ્ધિ, સંવેદનશીલતા અને નવા દૃષ્ટિકોણથી સમસ્યાઓને જોવાની ક્ષમતા વિકસશે. આ પ્રવૃત્તિઓ સર્જનાત્મકતા અને આંતરિક ઉર્જાને જીવંત રાખીને વ્યાવસાયિક અને માનવ સંબંધોમાં નવી ઊર્જા લાવવા માટે પ્રેરિત કરશે.

આ અભ્યાસક્રમને પ્રાયોગિક અભ્યાસ સાથે જોડવાથી વિદ્યાર્થીઓ માત્ર શૈક્ષણિક દૃષ્ટિએ જ નહીં, પણ વ્યવસાયિક અને સામાજિક જીવનમાં પણ પ્રભાવી બની શકે. તેઓ સુવ્યવસ્થિત વિચારશક્તિ, કાર્યક્ષમતા અને વ્યવસ્થાપન કુશળતા વિકસાવી શકે, જે લાઈફ મેનેજમેન્ટનો મુખ્ય હેતુ છે.

2.3 અભ્યાસક્રમની સામાન્ય માહિતી :

1. **કોર્સનું શીર્ષક : Vedantic Science and Life Management (Integrated BS & MS)**

   1.1. સર્ટીફીકેટ ઇન સાયન્સ (Certificate in Science) પહેલું વર્ષ (સેમેસ્ટર 01 અને 02)

   1.2. ડિપ્લોમા ઇન સાયન્સ (Diploma in Science) બીજું વર્ષ (સેમેસ્ટર 03 અને 04)

   1.3. બેચલર ઓફ સાયન્સ B.S. (Bachelor of Science)ત્રીજું વર્ષ (સેમેસ્ટર 05 અને 06)

   1.4. બેચલર ઓફ સાયન્સ(ઓનર્સ)B.S. Bachelor of Science (Honours)ચોથું વર્ષ (સેમેસ્ટર 07 અને 08)

   1.5. માસ્ટર ઓફ સાયન્સ M.S. (Master of Science) પાંચમું વર્ષ (સેમેસ્ટર 09 અને 10)

2. **ડ્યુઅલ ડિગ્રી – (Dual Degree)**

   કોઈપણ વિદ્યાશાખામાં અભ્યાસ કરી રહેલ (કાર્યરત) વિદ્યાર્થી પોતાના અન્ય વિદ્યાશાખાના અભ્યાસની સાથે આ કોર્સમાં પણ અભ્યાસ કરી શકશે, આ કોર્સનો વિદ્યાર્થી કોઈપણ અન્ય વિદ્યાશાખામાં પણ અભ્યાસ કરી શકશે, આ કોર્સ ડ્યુઅલ ડિગ્રી – (Dual degree) માટે માન્ય રહેશે.

3. **પ્રવેશ પાત્રતા(Eligibility for Admission)**

   3.1 કોઈ પણ વિદ્યાશાખામાંથી ધોરણ 12 પાસ વિદ્યાર્થી પ્રવેશ મેળવી શકશે.

   3.2 ધોરણ 10 પછી 02 વર્ષનો ડિપ્લોમામાં અભ્યાસ પૂર્ણ કરનાર વિદ્યાર્થી પ્રવેશ મેળવી શકશે.

   3.3 કોઈપણ માન્ય સંસ્થામાંથી ધોરણ 12 સમકક્ષ અભ્યાસ પૂર્ણ કરનાર વિદ્યાર્થી પ્રવેશ મેળવી શકશે.

4. **ઉપસ્થિતિ(Attendance)**

   આ કોર્સ થીયરીકલ/પ્રેક્ટીકલ હોવાથી 80% હાજર ફરજિયાત છે.

5. **પ્રવેશ પ્રક્રિયા (Admission Process)**

   5.1 સૌ પ્રથમ ગુજરાત સરકારના ધારાધોરણ મુજબ GCAS પોર્ટલ https://GCAS.gujgov.edu.in/પર નોંધણી થશે. (જેની વિસ્તૃત માહિતીનું પત્રક આ પુસ્તિકાની પાછળ છે.)

   5.2 આ ઉપરાંત વિભાગ દ્વારા પ્રવેશ-પરીક્ષા યોજવામાં આવશે.

   5.3 વિભાગ દ્વારા આયોજિત પ્રવેશ-પરીક્ષાના આધારે મેરીટ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે..

6. **ફી માળખું (FeeStructure)**

   - Semester Fee (સત્ર ફી) 13200/-
   - Annual Fee (વાર્ષિક ફી) 26400/-

7. **કુલ બેઠકો (Total Seats)**

   એક વર્ગમાં કુલ સંખ્યા 60 (સાઠ) રહેશે.

8. **પાળી (Shift)**

આ કોર્સનો સમય સવારનો રહેશે (08:00am to 01:00pm) અને મોટાભાગના વર્ગો ભાષા-સાહિત્ય ભવનમાં ચાલશે.

9. **અભ્યાસનું માધ્યમ (Medium of study)**

આ અભ્યાસક્રમનું માધ્યમ ગુજરાતી રહેશે.

10. **પરીક્ષાનું માધ્યમ(Medium of Examination)**

આંતરિક પરીક્ષા અને યુનિવર્સિટીની પરીક્ષામાં વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી, હિન્દી, સંસ્કૃત કે અંગ્રેજીમાંથી પોતાને અનુકૂળ કોઈ પણ ભાષા પસંદ કરી શકશે.

3. અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ મુખ્ય વિષયો

3.1 પ્રમુખ ઉપનિષદોનો જીવન-વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં અભ્યાસ.

ઉપનિષદો એ ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાની સૌથી મોટી આધારશીલા છે, ઉપનિષદો એ આપણને પ્રાપ્ત થયેલી ઋષિમુનિઓની યુગોની સાધનાની અણમોલ ભેટ છે. સાર્થક જીવન માટે ઉપનિષદોમાં ઉલ્લેખાયેલ તત્ત્વજ્ઞાન આપણને શ્રેષ્ઠ માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે. 'ઈશોપનિષદ્' સંકલ્પ અને સમત્વનો પ્રભાવ શીખવે છે, 'કેનોપનિષદ્' આત્મજ્ઞાન અને આંતરિક શક્તિ જાણવાની પ્રેરણા આપે છે, 'કઠોપનિષદ્' જીવન અને મરણના રહસ્યો સમજાવે છે, 'પ્રશ્નોપનિષદ્' જીવનશક્તિ અને પ્રાણના મહત્ત્વ પર પ્રકાશ પાડે છે, 'મુંડકોપનિષદ્' સાચા અને ખોટા જ્ઞાન વચ્ચેનો ભેદ બતાવે છે, 'માંડૂક્યોપનિષદ્' ધ્યાન અને ચેતનાની અવસ્થાઓ પર કેન્દ્રિત છે, 'તૈત્તિરીયોપનિષદ્' નિરામય જીવન માટે શારીરિક અને માનસિક સ્તરોનું સમતુલન સમજાવે છે, 'ઐતરેયોપનિષદ્' જીવનનો ઉદ્દેશ્ય અને સૃષ્ટિના મૂળ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, ‘છાંદોગ્યોપનિષદ્’ સત્ય અને ઉપાસનાના તત્ત્વો શીખવે છે, અને ‘બૃહદારણ્યકોપનિષદ્’ આત્મજ્ઞાન અને જીવનની ઉન્નતિ માટે ગહન દર્શન આપે છે.

પ્રમુખ ઉપનિષદોનો જીવન-વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કરવો એ પ્રથમ પેપરનો ઉપક્રમ છે.

પ્રાચીન ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાએ જીવન વ્યવસ્થાને શાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ દ્વારા સંચાલિત કરવાની દિશા દર્શાવી છે. ઉપનિષદો, ભગવદ્ ગીતા અને યોગશાસ્ત્રોમાં પંચકોષીય વિકાસ, ત્રિગુણ સમતોલન, અષ્ટાંગ યોગ અને ચતુર્પુરુષાર્થ દ્વારા સંપૂર્ણ જીવન જીવવાની માર્ગદર્શિકા આપવામાં આવી છે. આ તત્ત્વો માત્ર આધ્યાત્મિક જ નહીં, પરંતુ નૈતિક, શારીરિક અને બૌદ્ધિક વિકાસ માટે પણ અનિવાર્ય ગણાય છે.

આધુનિક સમયમાં આ સિદ્ધાંતોને જીવન વ્યવસ્થાપન, માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને નેતૃત્વ વિકાસમાં લાગુ કરી શકાય. કર્મયોગ, ભક્તિયોગ અને જ્ઞાનયોગ સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિગત સ્તરે સમતોલન અને કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે ઉપયોગી સાબિત થઈ શકે. પ્રાચીન શાસ્ત્રોનો આધાર લઈને આધુનિક માનવજીવનને વધુ સાર્થક અને સુખમય બનાવી શકાય.

❖ **જીવન-વ્યવસ્થાના ઉપનિષદ્ આધારિત કેટલાંક દ્દષ્ટાંતો :**

(અહીં ફક્ત નમૂનાના થોડાક ઉદાહરણો પ્રસ્તુત છે.)

1. **પંચકોષાત્મક વિકાસ અને સમતોલન : અન્નમય કોષ** : આરોગ્ય, યોગ, આયુર્વેદ; **પ્રાણમય કોષ** : પ્રાણાયામ, ઉર્જા વ્યવસ્થાપન; **મનોમય કોષ**: ભાવનાઓનું સંચાલન, ધ્યાન; **વિજ્ઞાનમય કોષ**; તત્વચિંતન, બૌદ્ધિક વિકાસ; **આનંદમય કોષ**: ભક્તિ, સાધના, આત્મસાક્ષાત્કાર.
2. **ત્રિગુણાત્મક જીવન વ્યવસ્થાપન: સત્ત્વગુણ** : શાંતિ, દયાભાવ, તટસ્થતા; **રજોગુણ**: મહેનત, સ્પર્ધા, પ્રગતિ; **તમોગુણ**: આળસ, અજ્ઞાન અને હિંસાનું સંચાલન.
3. **ષટ્સંપત્તિ** : શમ, દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા અને સમાધાન.
4. **ચતુર્પુરુષાર્થ**: ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ.
5. **અષ્ટાંગ યોગ : યમ અને નિયમ**: નૈતિકતા અને સ્વાનુશાસન; **આસન અને પ્રાણાયામ**: શારીરિક અને પ્રાણિક શક્તિ; **પ્રત્યાહાર અને ધારણા**: ઈન્દ્રિય અને મન નિયંત્રણ; **ધ્યાન અને સમાધિ**: આત્મસાક્ષાત્કાર અને પરમાનંદ.
6. **જીવનની અવસ્થાઓ** : **જાગ્રત** – ભૌતિક જીવન; **સ્વપ્ન** – માનસિક-ભાવનાત્મક અનુભૂતિ; **સુષુપ્તિ** –અંતર્મુખતા **તુરીય** – પરમજ્ઞાન અને મોક્ષ; **કાળચક્ર અનુસાર અવસ્થાઓ** : બાલ્ય, યૌવન, વૃદ્ધાવસ્થા, સંન્યાસ.
7. **સાધનાના તબક્કા** : આરંભ →યોગ→પરિપક્વતા→સિદ્ધિ.
8. **ત્રિઅવસ્થા (યોગ દૃષ્ટિએ)–મૂઢાવસ્થા**: અજ્ઞાન અને અવિવેક, **એકાગ્ર અવસ્થા**: ધ્યાન અને સાધના, **સંપ્રજ્ઞાવસ્થા**: પરમાત્મા સાથેનો સમ્પર્ક.
9. **પરા અને અપરા વિદ્યા - અપરા વિદ્યા**: ભૌતિક શાસ્ત્રો (વેદ, વિજ્ઞાન, વ્યવસ્થાપન), **પરા વિદ્યા**: બ્રહ્મજ્ઞાન, આત્મસાક્ષાત્કાર
10. **તત્ત્વચિંતન અને મહાવાક્યો** : **અહં બ્રહ્માસ્મિ** (મુંડક ઉપનિષદ) – હું બ્રહ્મ છું. **તત્ત્વમસિ** (છાંદોગ્ય ઉપનિષદ) – તું એ જ છે. **પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મ** (ઋગ્વેદ) – ચેતના એજ બ્રહ્મ છે. **અયમાત્મા બ્રહ્મ** (મંડુક્ય ઉપનિષદ) – આ આત્મા બ્રહ્મ છે.
11. **સનાતન ધર્મના ચાર આશ્રમ** : **બ્રહ્મચર્ય** – શિક્ષણ અને શિસ્ત; **ગૃહસ્થ** – પરિવાર અને સંસારધર્મ; **વાનપ્રસ્થ** – સંકલન અને ત્યાગ; **સંન્યાસ** – મુક્તિ અને આધ્યાત્મિક જીવન.
12. **કર્મયોગ, ભક્તિયોગ, જ્ઞાનયોગ, અને રાજયોગ** : **કર્મયોગ** – નિષ્કામ કર્મ અને સેવા; **ભક્તિયોગ** – ઈશ્વરપ્રેમ અને ભજન; **જ્ઞાનયોગ** – આત્મસાક્ષાત્કાર માટે તત્ત્વવિચાર; **રાજયોગ** – સંયમ, ધ્યાન અને સમાધિ.
13. **ધર્મના પાંચ સ્તંભ** : **સત્ય** –સત્યનિષ્ઠા અને પ્રમાણિકતા; **અહિંસા** – હિંસાનો ત્યાગ; **અસ્તેય** – ચોરી ન કરવી; **બ્રહ્મચર્ય** – સંયમ અને શિષ્ટાચાર; **અપરિગ્રહ** – લોભ અને સંસારિક આસક્તિનો નાશ.
14. **નિષ્કામ કર્મ અને દૈવી ગુણો** : **નિષ્કામ કર્મ** – ફળની આશા રાખ્યા વિના કર્મ કરવું; **દૈવી ગુણો** – અહિંસા, દયા, ક્ષમા, દાન, સ્વચ્છતા, સ્થિરતા અને વૈરાગ્ય.
15. **બ્રહ્મવિચાર અને અદ્વૈત તત્ત્વજ્ઞાન** : **સર્વં ખલ્વિદં બ્રહ્મ** – સર્વ વસ્તુઓમાં બ્રહ્મની હાજરી, **અદ્વૈત તત્ત્વજ્ઞાન** – જીવ, જગત અને બ્રહ્મ એ એક જ તત્ત્વ છે.

16. **ભક્તિના નવાં સ્વરૂપો (નવવિદ્યા ભક્તિ)** : **શ્રવણ** – ઈશ્વર કથા સાંભળવી; **કીર્તન** – ઈશ્વરના ગુણગાન ગાવા; **સ્મરણ** – ઈશ્વરનું ચિંતન કરવું; **પાદસેવન** – ઈશ્વરના ચરણોમાં સેવા; **અર્ચન** – પૂજા-ઉપાસના; **વંદન** – પ્રણામ અને આદર; **દાસ્ય** – ઈશ્વરની ભક્તિ દ્વારા સેવા; **સાખ્ય** – ઈશ્વરને મિત્ર સમજી ભક્તિ કરવી, **આત્મનિવેદન** – સંપૂર્ણ સમર્પણ.

17. **અન્ય વિષયો** : ૧. ઉપનિષદો અને બ્રહ્મવિચાર, ૨. યોગ અને ધ્યાન પદ્ધતિઓ, ૩. કર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન અને રાજયોગ, ૪. જીવનના ચાર આશ્રમ અને તેમનું મહત્ત્વ, ૬. બ્રહ્મસૂત્ર, ભગવદ્ ગીતા અને તત્વચિંતન.

આધુનિક જીવનમાં પ્રાચીન જ્ઞાન પરંપરાનું મહત્ત્વ અપરિહાર્ય છે. પંચકોષ, ત્રિગુણ અને અષ્ટાંગ યોગ જેવા સિદ્ધાંતો માત્ર આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ માટે નહીં, પણ કાર્યક્ષમતા અને માનસિક શાંતિ માટે પણ ઉપયોગી છે. શાસ્ત્રીય માર્ગદર્શન અપનાવીને જીવનમાં સંતુલન, સુખ અને પરિપૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરી શકાય.

❖ **પ્રમુખ આચાર્યો અને જીવન-વ્યવસ્થાપન માટે તેમની દૃષ્ટિકોણનો સમાવેશ કરવામાં આવશે...**

1. **આદિ શંકરાચાર્ય** : (અદ્વૈત વેદાંત, 788–820 CE) – 'શારીરક ભાષ્ય' દ્વારા બ્રહ્મને એકમાત્ર સત્ય માન્યું. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે અહંકારનો ત્યાગ, સમતોલ દૃષ્ટિકોણ અને નિઃસંગ જીવનશૈલી પર ભાર.

2. **રામાનુજાચાર્ય** : (વિશિષ્ટાદ્વૈત, 1017–1137 CE) – 'શ્રીભાષ્ય'માં ભક્તિ અને ઈશ્વર સાથે જીવના અંતરંગ સંબંધનું સમર્થન. જીવનમાં કર્તવ્યનિષ્ઠા, ભક્તિ અને સમાજ માટે કાર્ય કરવાનો ઉપદેશ.

3. **મધ્વાચાર્ય** : (દ્વૈત, 1238–1317 CE) – 'અનુવ્યાખ્યાન' દ્વારા ઈશ્વર અને જીવને ભિન્ન માન્યા. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે નિયમિત ધર્મઆચરણ, ઈશ્વરપ્રેમ અને નીતિનિષ્ઠા મહત્ત્વની માની.

4. **નિંબાર્કાચાર્ય** : (દ્વૈતાદ્વૈત, 13મી સદી) – 'વેદાંત પારિજાતસૌરા' દ્વારા જીવ-બ્રહ્મના અદ્વૈત અને ભેદને સમજાવ્યું. જીવનમાં ભક્તિ અને કર્મયોગ દ્વારા પ્રગતિને મહત્ત્વ આપ્યું.

5. **વલ્લભાચાર્ય** : (શુદ્ધાદ્વૈત, 1479–1531 CE) – 'અણુભાષ્ય' દ્વારા બ્રહ્મને એકમાત્ર પરમાત્મા માન્યા. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ, ભક્તિ અને ત્યાગની ભાવના વિકસાવવાનો ઉપદેશ આપ્યો.

6. **બાલદેવ વિદ્યાભૂષણ** : (અચિન્ત્ય ભેદાભેદ, 18મી સદી) – 'ગોવિંદભાષ્ય' દ્વારા ગૌડીય વૈષ્ણવ પરંપરાને સમર્થન. જીવનમાં ભક્તિ અને વ્યવહારમાં સમતુલન રાખવાની શિખામણ.

7. **વ્યાસ તીર્થ** : (દ્વૈત, 1460–1539 CE) – 'તત્ત્વપ્રકાશિકા' દ્વારા મધ્વાચાર્ય વેદાંતનો વિસ્તાર. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ વચ્ચે સંતુલન.

8. **ભાસ્કરાચાર્ય** : (ભેદાભેદ, 9મી સદી) – 'ભાસ્કર ભાષ્ય' દ્વારા બ્રહ્મ અને જગતના અનંત સંબંધને સમજાવ્યું. સંબંધો અને વ્યવહારમાં તર્ક અને સમજણ અપનાવવાનો સંદેશ.

9. **શ્રીકાંઠાચાર્ય** : (શિવાદ્વૈત, 12મી સદી) – 'શ્રીકાંઠ ભાષ્ય' દ્વારા શૈવ તત્ત્વજ્ઞાનનો પ્રચાર. જીવનમાં આધ્યાત્મિક સંયમ, તપસ્યા અને શિસ્ત જરૂરી તેના વિશે બોધ આપ્યો.

10. **અપ્પૈય દીક્ષિત** : (શિવાદ્વૈત, 16મી સદી) – 'શિવાર્કમણિદીપિકા' દ્વારા શૈવ વેદાંતનું વિશ્લેષણ. કર્મ, ભક્તિ અને જ્ઞાનનું સંયોજન, આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ અને મનોબળનું મહત્વ પર ભાર મુક્યો.

ઉપર્યુક્ત તમામ આચાર્યોના વિચારો જીવન-વ્યવસ્થાપન માટે પ્રેરણાદાયી બની શકશે, જેમાં ભક્તિ, અનુશાસન, સંયમ, ત્યાગ અને કર્તવ્યની સમજણ મહત્ત્વનું સ્થાન ધરાવે છે.

3.2 પ્રમુખ વેદાન્ત ગ્રંથોનો જીવન-વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં અભ્યાસ.

આ કોર્સમાં વેદાન્તના પ્રમુખ ગ્રંથોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, આ ગ્રંથોમાં નિરૂપિત જીવન વ્યવસ્થાપનના મુખ્ય તત્ત્વોને કેન્દ્રમાં રાખવામાં આવ્યાં છે.

1. **શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા** : શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા જીવન વ્યવસ્થાપન માટે એક સર્વગ્રાહી ગ્રંથ છે, જે કર્મયોગ, જ્ઞાનયોગ અને ભક્તિયોગ દ્વારા માનવીને ચિંતામુક્ત જીવન જીવવાનો માર્ગ દર્શાવે છે. અદ્વૈત વેદાંત મુજબ, કર્મફળ ત્યાગ અને નિઃસ્વાર્થ સેવાના સિદ્ધાંતો એ નિર્ણયશક્તિ અને નેતૃત્વ વિકાસ માટે મહત્વપૂર્ણ છે. 'योगःकर्मसुकौशलम्' ઉપદેશ મુજબ, કાર્યદક્ષતા અને ધૈર્ય જીવનમાં સ્થિરતા લાવે છે. એક વ્યવસ્થાપક માટે માર્ગદર્શિકા છે. લાગણીના સંયમથી નિર્ણય લેવાની કળા આવશ્યક છે, જે ગીતા સ્પષ્ટ સંદેશ આપે છે.
2. **બ્રહ્મસૂત્ર** : બ્રહ્મસૂત્ર અદ્વૈત વેદાંતના તત્ત્વજ્ઞાનને સમજૂતીપૂર્વક રજૂ કરે છે, જેમાં બ્રહ્મને એકમાત્ર સત્ય માનવામાં આવે છે. જીવન વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં આ ગ્રંથ વ્યક્તિને મિથ્યા અને સત્યના ભેદને સમજાવવાનું શિખવે છે, જેના દ્વારા વ્યવસાય અને દૈનિક જીવનમાં મૂલ્યો ઉપર અડગ રહેવાનું મહત્ત્વ સમજાય છે. 'ब्रह्मसत्यंजगन्मिथ्या' –આ સિદ્ધાંત દ્વારા, નેતૃત્વ અને વ્યવસ્થાપનમાં મોહ અને ભ્રમથી મુક્ત રહેવા પર ભાર મૂકાય છે. વ્યવસાયમાં, અસ્થિર પરિસ્થિતિઓને મિથ્યા માની, સ્થિર ચિંતન દ્વારા યોગ્ય નિર્ણયો લેવાય તે શીખવે છે.
3. **ગૌડપાદકારિકા** : ગૌડપાદાચાર્ય કૃત ગૌડપાદકારિકા માંડુક્ય ઉપનિષદ પર આધારિત છે અને અજાતિવાદ દ્વારા જગતને મિથ્યા ગણાવે છે. જીવન વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં, આ ગ્રંથ અનાસક્તિ અને મનોદૃઢતા વિકસાવવામાં સહાયક છે. 'नैवकिञ्चित्करोमीतियुक्तोमन्येततत्त्ववित्' –આ શ્લોક કર્મમાં અનાસક્તિ અને સમતોલ ચિત્ત રાખવા પ્રેરણા આપે છે. વ્યવસ્થાપનમાં, વ્યક્તિએ સંજોગો પર નહીં પરંતુ પોતાના ચિંતન અને પ્રયત્નો પર ધ્યાન આપવું જોઈએ, જેથી મોહ અને ભયથી મુક્ત થઈ શકાય આ પ્રકારની સમજણ આપે છે.
4. **વિવેકચૂડામણિ** : આ ગ્રંથમાં શંકરાચાર્યે જીવનમાં વિવેક અને વૈરાગ્યના મહત્ત્વની વ્યાખ્યા કરી છે. વ્યવસ્થાપન માટે, આ ગ્રંથ સત્ય અને અસત્યના ભેદને ઓળખીને યોગ્ય નિર્ણયો લેવાની કળા શીખવે છે. 'विवेकःपरमोलाभः' –વિવેક સર્વોત્કૃષ્ટ લાભ છે. એક વ્યવસ્થાપક માટે, સંજોગોનું મૂલ્યાંકન અને નૈતિકતા આધારિત નિર્ણય શક્તિ સૌથી વધુ મહત્ત્વની હોય છે. આ ગ્રંથ આ પ્રકારનું શાણપણ શીખવે છે.
5. **ઉપાસનાસાર** : ઉપાસનાસાર ભક્તિ અને જ્ઞાનના સમન્વય પર આધારિત છે, જે જીવન વ્યવસ્થાપનમાં ભાવનાત્મક બુદ્ધિમત્તા વિકસાવવામાં મદદરૂપ થાય છે. 'भक्त्याज्ञानंविनिश्चितम्' – ભક્તિથી જ્ઞાન પૂર્ણતા પામે છે. કર્મ અને ધર્મનું સમતુલન જીવનમાં સફળતા માટે આવશ્યક છે. એક વ્યવસ્થાપક માટે, આ ગ્રંથ સંયમ, સહાનુભૂતિ અને ધૈર્યનું મહત્ત્વ સમજાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, સકારાત્મક દૃષ્ટિકોણ અને સહકર્મચારીઓ સાથે મૈત્રીભાવ કોઈ પણ સંસ્થા માટે અનિવાર્ય છે.
6. **આત્મબોધ** : આત્મબોધ ગ્રંથમાં સ્વ-જ્ઞાન દ્વારા મોખરાનું મહત્ત્વ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ આત્મસંસ્કાર અને આંતરિક શાંતિ દ્વારા પરિપૂર્ણતા તરફ દોરી જાય છે. 'ज्ञानंनमुक्तिंविना' –જ્ઞાન વિના મુક્તિ અશક્ય છે. એક વ્યવસ્થાપક માટે, આ ગ્રંથ પોતાનું આત્મવિશ્લેષણ કરવાનું અને અભ્યાસના આધારે નિર્ણય લેવાનું શીખવે છે.

ઉદાહરણ તરીકે, એક સંચાલક જો પોતાના દોષો અને શક્તિઓનું નિરક્ષણ કરે, તો તે સમર્થ અને ઉદ્દીપક નેતૃત્વને આપી શકે.

7. **અષ્ટવક્ર ગીતા** : અષ્ટવક્ર ગીતા અદ્વૈત વેદાંતનો તત્ત્વવિચાર રજૂ કરે છે અને સ્વતંત્ર ચિંતનનો માર્ગ દર્શાવે છે. 'मुक्तिमिच्छसिचेत्तात' – મુક્તિ ઈચ્છો તો મોહ અને અહંકાર છોડો. વ્યવસ્થાપનમાં, કોઈ પણ વ્યક્તિએ પૂર્વગ્રહ અને સ્વાર્થ છોડીને સાર્વજનિક હિતમાં કામ કરવું જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે, એક વ્યવસ્થાપક જો પોતાની ઇચ્છાઓને પર કરી, સંસ્થા અને કર્મચારીઓનાં હિત માટે કાર્ય કરે, તો તે લાંબા ગાળે સફળ થઈ શકે.

8. **યોગવાશિષ્ઠ** : યોગવાશિષ્ઠ મહર્ષિ વશિષ્ઠ દ્વારા શ્રીરામને આપવામાં આવેલા શિક્ષણનું સંકલન છે. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે, આ ગ્રંથ મનોબળ અને સંસારમાં મોહિત ન થવાની શક્તિ વિકસાવે છે. 'चित्तस्यशुद्धयेकर्म' –કર્મનો હેતુ ચિત્તશુદ્ધિ છે. એક વ્યવસ્થાપક માટે, આ ગ્રંથ બતાવે છે કે કેવળ સ્વાર્થપૂર્ણ યત્ન નહીં, પરંતુ સામૂહિક હિત માટે શ્રદ્ધા અને પુષ્કળ પ્રયત્ન જ સફળતા આપે છે.

9. **પંચદશી** : વિદ્યારણ્ય-સ્વામિ કૃત પંચદશી અદ્વૈત સિદ્ધાંતોનું તર્કશુદ્ધ નિરૂપણ કરે છે. 'आत्मासत्यम्' –આત્મા જ સત્ય છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ આપણને શીખવે છે કે બાહ્ય પરિસ્થિતિઓ બદલાતી રહે છે, પણ અંતઃશક્તિ અને ચિંતન સદૈવ સ્થિર રહેવું જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે, સંકટના સમયમાં જે વ્યક્તિ પોતાનું ધૈર્ય અને સમજણ ટકાવી રાખે છે, તે સફળ નેતૃત્વ પ્રદાન કરી શકે.

10. **દૃગદૃશ્ય વિવેક** : આ ગ્રંથ આપણને દૃષ્ટા અને દૃશ્યનો ભેદ સમજાવી જીવનમાં વિવેકભાવ વિકસાવવા પ્રેરિત કરે છે. 'साक्षिभूतःसदामुक्तः' –જે સાક્ષીભાવ ધરાવે, તે મુક્ત છે. વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભમાં, વ્યક્તિએ પરિસ્થિતિઓને તટસ્થ દૃષ્ટિએ જોવી જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે, એક સંચાલક જો ભાવનાત્મક અથવા પૃથક્કૃત દૃષ્ટિકોણથી નિર્ણય લે તો તે વધુ અસરકારક થઈ શકે.

11. **વેદાંતસાર** : વેદાંતસાર અદ્વૈત વેદાંતને સરળતાથી સમજાવે છે. 'ब्रह्मैवसत्यम्' – બ્રહ્મ જ એકમાત્ર સત્ય છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ દર્શાવે છે કે કોઈ પણ સમસ્યાનું મૂળ સત્ય શોધવું જોઈએ, નહીં કે તેની સાવચેતી વિહોણું નિદાન. ઉદાહરણ તરીકે, કોઈ વ્યવસાયમાં ચડાવ-ઉતાર આવે ત્યારે યથાર્થતાનું મૂલ્યાંકન અને ધીરજ મહત્ત્વપૂર્ણ છે.

12. **નૌતિકા** : નૌતિકા ગ્રંથ અદ્વૈત તત્ત્વનું ઊંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણ કરે છે અને શાંતિ અને સ્વતંત્ર ચિંતનનું માર્ગદર્શન આપે છે. '**नौतिनसंसारम्**' – સંસારની વાસ્તવિકતા સમજવી જોઈએ. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં આ ગ્રંથ સંજોગો સામે મજબૂત રહેવા અને તટસ્થતા વિકસાવવા માટે પ્રેરણા આપે છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક વ્યવસ્થાપક તણાવભર્યા સંજોગોમાં પણ શાંત અને નિષ્ણાત રીતે કામ કરી શકે.

13. **માયાવાદસિદ્ધિ** : આ ગ્રંથ માયાના તત્ત્વવિચાર અને અદ્વૈત સિદ્ધાંતને સમર્થન આપે છે. '**मायानवास्तविकम्**' – માયા સત્ય નથી. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં આ ગ્રંથ વ્યક્તિને ભ્રમથી મુક્ત થવાની અને તટસ્થ દૃષ્ટિ વિકસાવવાની શિખામણ આપે છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક વ્યવસાયમાં કોઈ મુશ્કેલી સમયસર ઉકેલી શકાય તેમ ન લાગે, પરંતુ સત્યની સમજૂતી દ્વારા યોગ્ય પદ્ધતિ અપનાવી શકાય.

14. **મનસોલ્લાસ** : મનસોલ્લાસ તત્ત્વજ્ઞાનને સરળ ભાષામાં સમજાવે છે. '**मनःशुद्धिंविनैनमुक्तिः**' – મનની શુદ્ધિ વિના મુક્તિ સંભવ નથી. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં આ ગ્રંથ આંતરિક સ્વરૂપમાં પરિવર્તન લાવવાની વાત કરે છે. ઉદાહરણ

તરીકે, એક સુવ્યવસ્થિત નેતા પોતાના માનસિક સંતુલન અને નૈતિક મૂલ્યો દ્વારા સંસ્થા માટે ઊંચા ધોરણો સ્થાપિત કરી શકે.

15. **સાધનપંચક** : સાધનપંચક શંકરાચાર્ય રચિત ગ્રંથ છે, જે જીવનમાં સાધનાના પાંચ તત્ત્વો દર્શાવે છે. '**साधनंविनैज्ञानम्नसम्भवति**' – સાધના વિના જ્ઞાન શક્ય નથી. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ અનુશાસન, પરિશ્રમ અને સમર્પણના સિદ્ધાંતોને પ્રોત્સાહિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક વ્યવસ્થાપક જો સ્નેહપૂર્વક માર્ગદર્શન આપે અને પોતાની પ્રતિબદ્ધતાને પ્રામાણિકતાપૂર્વક નિભાવતો રહે, તો તે પ્રભાવશાળી બની શકે.

16. **ભગવદ્પાસ્યભાષ્ય** : શંકરાચાર્યે ઉપનિષદો, બ્રહ્મસૂત્ર અને ગીતા પર લખેલા ભાષ્યો દ્વારા અદ્વૈત વેદાંતના તત્ત્વોને વિસ્તૃત સમજાવ્યા છે. '**ज्ञानंमोक्षस्यकारणम्**' – જ્ઞાન જ મુક્તિનું કારણ છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ અભ્યાસ અને તર્કશક્તિ દ્વારા સત્ય સુધી પહોંચવા પ્રેરિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક સંચાલક જો ગહન વિચારશીલતા અપનાવે અને સંપૂર્ણ માહિતીના આધારે નિર્ણય કરે, તો તે સંગઠનને સ્થિરતાપૂર્વક આગળ લઈ જઈ શકે.

17. **નાસીર્બંધ સ્તોત્ર** : આ ગ્રંથ બ્રહ્મ અને આત્માની એકતા પર તત્ત્વચિંતન કરાવે છે. '**नास्तिबन्धः, नचमुक्तिः**' – બંધન અને મુક્તિ દ્દષ્ટિભેદ છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ વ્યક્તિને સંજોગો અને નિર્ણયશક્તિ વચ્ચેનો સંતુલન રાખવાની કળા શીખવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, જો એક વ્યવસ્થાપક અનિશ્ચિત પરિસ્થિતિઓમાં ભયને નિયંત્રિત કરી શકે, તો તે વધુ સશક્ત બની શકે.

18. **ઉપદેશ-સાહસ્રી** : ઉપદેશ-સાહસ્રી શંકરાચાર્ય રચિત ગ્રંથ છે, જે પ્રકરણ અને પદ્ય રૂપે અદ્વૈત તત્ત્વનું વર્ણન કરે છે. '**सत्यंब्रह्म**' – બ્રહ્મ જ સત્ય છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ જીવનની અનિત્યતા સમજીને સ્થિરતા અને ધ્યાન તરફ પ્રયાણ કરવા માટે પ્રેરિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, વ્યવસ્થાપનમાં એક વ્યક્તિ જો ધૈર્ય અને અવકાશ દ્વારા યોગ્ય આયોજન કરે, તો તે વધુ સુદ્દઢ અને પ્રભાવશાળી બની શકે.

19. **કારોણસારમામૃત** : આ ગ્રંથ માયાના તત્ત્વ અને બ્રહ્મજ્ઞાનની સમજણ માટે મહત્વપૂર્ણ છે. '**कारणंब्रह्म**' – બ્રહ્મ જ સમગ્ર સૃષ્ટિનું કારણ છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ દેખીતી પરિસ્થિતિઓ પાછળ છુપાયેલી હકીકતને સમજવા માટે પ્રેરિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, કોઈ વ્યવસ્થાપક એક પીડાદાયક સમયગાળાને અંતિમ સત્ય તરીકે નહીં જુએ, પણ તેમાંથી શીખીને નવી તકો ઉભી કરી શકે.

20. **વૈદાંત-દીપિકા** : વૈદાંત-દીપિકા વેદાંત દર્શનને સરળ ભાષામાં સમજાવતો ગ્રંથ છે. '**दीपःतमःनाशयति**' – પ્રકાશ અંધકાર નષ્ટ કરે છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં, આ ગ્રંથ અસત્ય અને અવિદ્યા દૂર કરી, યથાર્થ ચિંતન તરફ દોરી જાય છે. ઉદાહરણ તરીકે, જો એક સંચાલક ભ્રમ અને અપસંસ્કૃતિઓને દૂર કરીને નૈતિક અને વિવેકપૂર્ણ નિર્ણય લે, તો તે ઉત્તમ નેતૃત્વ આપી શકે.

આ ગ્રંથોના મૂલ્યો અને તેમના જીવન વ્યવસ્થાપન સાથેના સંબંધને શાસ્ત્રીય અને વ્યવહારુ રીતે માર્ગદર્શન આપે છે.

3.3 ભારતના પ્રમુખ ચિંતકોના વિચારો અને જીવન-વ્યવસ્થાપન માટેનો તેમનો દૃષ્ટિકોણ :

ભારતીય દાર્શનિક પરંપરામાં વેદાંત અને ઉપનિષદોના પ્રભાવને વિશેષ મહત્વ છે. આ તત્ત્વચિંતન એ માત્ર તત્ત્વજ્ઞાન સુધી મર્યાદિત નથી, પરંતુ જીવન વ્યવસ્થાના ક્ષેત્રે પણ ઉપયોગી સાબિત થાય છે. ભારતીય મહાન ચિંતકો – જેમ કે શંકરાચાર્ય, વિવેકાનંદ, ગાંધીજી, ટાગોર, કબીર, કૃષ્ણમૂર્તિ, ચાણક્ય વગેરેના વિચારોમાં વેદાંતના વિવિધ તત્ત્વો પરિલક્ષિત થાય છે. જીવનના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં – આધ્યાત્મિકતા, શિક્ષણ, રાજનીતિ, ભક્તિ, કર્મયોગ – આ ચિંતકોના સિદ્ધાંતો આજે પણ સમકાલીન સમાજ માટે માર્ગદર્શક છે.

1. **શંકરાચાર્ય** : શંકરાચાર્યના અદ્વૈત વેદાંતના સિદ્ધાંતો જીવન વ્યવસ્થામાં આત્મસાક્ષાત્કાર અને નિષ્કામ કર્મનું મહત્ત્વ દર્શાવે છે. તેઓએ માયા અને બ્રહ્મ વચ્ચેનો ભેદ સમજાવી, વ્યક્તિત્વના અધ્યાત્મિક વિકાસ માટે જ્ઞાનમાર્ગ દર્શાવ્યો. ભેદભાવ રહિત દૃષ્ટિકોણ અપનાવવાથી વ્યક્તિ પોતાનું ઉન્નત સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

2. **સ્વામી વિવેકાનંદ** : વિવેકાનંદે કર્મયોગ, જ્ઞાનયોગ અને ભક્તિયોગનો સમન્વય કરીને માનવતાના સિદ્ધાંતોને જીવન વ્યવસ્થાનો આધાર બનાવ્યો. તેમના મતે, આત્મવિશ્વાસ, સેવા અને સદ્ગુણોના આધારે વ્યક્તિ સંસ્કારમય અને સશક્ત બની શકે. વેદાંતના આધારે તેમણે 'શિવ જ્ઞાને જીવ સેવા' નો મંત્ર પ્રસ્થાપિત કર્યો.

3. **માતાજી (મિરા આલ્ફાસા)** : માતાજીનું જીવન અને વિચારધારા ઉપનિષદીય ચેતનાપ્રવાહથી પ્રભાવિત હતા. તેમણે વ્યક્તિગત અને સામૂહિક આધ્યાત્મિક રૂપાંતરણ માટે આંતરિક વિકાસને પ્રાથમિકતા આપી. શ્રી અરવિંદ સાથે મળીને તેમણે 'અધ્યાત્મિક એવોલ્યુશન' નો માર્ગ દર્શાવ્યો, જે દ્વારા મનુષ્યનું સચેતન પરિવર્તન શક્ય બને.

4. **મહાત્મા ગાંધી** : ગાંધીજીએ નિષ્કામ કર્મ, અહિંસા અને સ્વસંયમના આધાર પર જીવન વ્યવસ્થાનો પ્રયોગ કર્યો. તેમણે ગીતા પરથી પ્રેરણા લઈને 'સત્ય અને અહિંસા' ને જીવનનું કેન્દ્રબિંદુ બનાવ્યું. તેમના મતે, સેવા અને ત્યાગ દ્વારા જીવનમાં શાંતિ અને સ્થિરતા પ્રાપ્ત થઈ શકે.

5. **રવિન્દ્રનાથ ટાગોર** : ટાગોરે વેદાંતને આધારે શિક્ષણમાં આંતરિક સ્વતંત્રતા અને સર્જનાત્મકતાને મહત્ત્વ આપ્યું. તેમણે શાંતિનિકેતન મોડલ દ્વારા આધ્યાત્મિક શિક્ષણ અને સહજ જીવન પદ્ધતિનો પ્રચાર કર્યો. તેમની દૃષ્ટિએ શિક્ષણ માનવીના આંતરિક વિકાસ અને સહઅસ્તિત્વની જાગૃતિ માટે હોવું જોઈએ.

6. **સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન** : રાધાકૃષ્ણનના વિચારો વેદાંત અને જ્ઞાનયોગ પર આધારિત છે. તેઓએ શિક્ષણ અને નૈતિકતાનું જોડાણ કરીને આધુનિક સમાજ માટે વિચારધારા રજૂ કરી. તેમનું માનવું હતું કે માનવી માત્ર બૌદ્ધિક જ્ઞાનથી નહીં, પણ આત્મજ્ઞાન દ્વારા પૂર્ણ થઈ શકે.

7. **મીરાંબાઈ** : મીરાંબાઈએ ભક્તિમાર્ગ દ્વારા વૈદાંતના તત્ત્વોને પ્રસ્તુત કર્યા. ભક્તિ દ્વારા પરમાત્મા સાથેની એકતા, સમર્પણ અને ત્યાગનું દર્શન તેમના જીવનમાંથી મળે છે. તેઓએ ભક્તિમાં સમરસ થઈને વૈદાંતનો જીવંત અનુભવ કર્યો.

8. જે. કૃષ્ણમૂર્તિ : કૃષ્ણમૂર્તિએ અવલોકન અને સ્વચિંતન દ્વારા માનસિક મુક્તિને પ્રાથમિકતા આપી. તેઓએ પરંપરાગત માન્યતાઓથી મુક્ત થઈ, પોતાના અહમ અને સ્વયંસંગ્રહ દ્વારા તત્ત્વજ્ઞાનની અનુભૂતિ કરવાની સલાહ આપી. વેદાંતની ‘આત્મસંશોધન’ પરંપરાને તેમણે પ્રોત્સાહન આપ્યું.

9. ચાણક્ય : ચાણક્યએ વેદાંતના સિદ્ધાંતોને રાજકીય અને સામાજિક વ્યવસ્થામાં ઉપયોગ કર્યા. તેમણે ધર્મ, અર્થ અને નીતિનિયમોના સંયોજનથી રાષ્ટ્ર અને વ્યક્તિ વિકાસના તત્ત્વો રજૂ કર્યા. તેમના નીતિશાસ્ત્રમાં પ્રજાની સમૃદ્ધિ અને સશક્તિકરણ માટે તત્ત્વજ્ઞાન અને વહીવટી કુશળતાનું મિશ્રણ છે.

10. કબીર : કબીરે તત્ત્વચિંતન અને ભક્તિ દ્વારા પરમાત્મા સાથેના નિજ સંબંધ પર ભાર મૂક્યો. તેમની વાણી વેદાંતના ‘સર્વ એક છે’ સિદ્ધાંતને ઉજાગર કરે છે. તેઓએ ભક્તિમાં જ્ઞાનનો સમન્વય કરીને આધ્યાત્મિક જીવનને સરળ અને સહજ બનાવ્યો.

આ ચિંતકોના વિચારો દર્શાવે છે કે વેદાંત માત્ર સિદ્ધાંત કે શાસ્ત્રીય વાદ નથી, પરંતુ તે જીવન વ્યવસ્થાનો પાયો બની શકે છે. શંકરાચાર્યએ તત્ત્વજ્ઞાન દ્વારા આત્મસાક્ષાત્કાર પર ભાર મૂક્યો, તો વિવેકાનંદે વેદાંતને માનવસેવામાં પ્રયોગ કર્યો. ગાંધીજીએ તેને અહિંસા અને નિષ્કામ કર્મ સાથે જોડ્યું, જ્યારે ટાગોરે તેને શિક્ષણમાં સમાવવા પ્રયત્ન કર્યો. આ ચિંતકોના વિચારોમાંથી સિદ્ધ થાય છે કે વેદાંત જીવન માટે માત્ર ધ્યાન અને ત્યાગ નહીં, પણ સકારાત્મક ક્રિયાશીલતા અને માનવીય ઉન્નતિ માટે પણ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. આજના યુગમાં પણ તેમના સિદ્ધાંતો વ્યવહારુ અને પ્રેરણાસભર છે.

4. અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ વિશેષ વિષયો :

4.1 જીવનની પ્રયોગશાળાનાં સોપાનો :

જીવન એ એક પ્રયોગશાળા છે, જ્યાં દરેક ક્ષણે નવો અનુભવ, નવી સંભાવના અને નવી શીખ મળે છે. કોઈ પણ સિદ્ધાંત કે તત્ત્વશાસ્ત્ર તેવા જ્ઞાન સુધી મર્યાદિત નથી, પણ તેને જીવનમાં પ્રયોજવામાં આવે ત્યારે જ તેનું સત્ય પ્રસ્થાપિત થાય. આ અભ્યાસક્રમ જીવનના તત્ત્વોને માત્ર ગ્રંથોમાં નહિ, પણ રોજિંદા જીવનના પ્રયોગો અને અનુભવ દ્વારા સમજવાની તક આપે છે. પરમતત્ત્વ, અસ્તિત્વ, કર્તવ્ય અને વિવેક જેવા વિષયોને ગહન તર્ક અને આધ્યાત્મિકતા દ્વારા શોધવા પ્રેરશે. અંતે, ઉદ્દેશ્ય એક જ છે – જીવનની પ્રયોગશાળામાં જીવનને વધુ અર્થસભર અને ઉન્નત બનાવવું.

❖ **પહેલું સોપાન –પરમતત્ત્વબોધ/સૃષ્ટિબોધ :**

પરમતત્ત્વ એ સનાતન સત્ય છે, જે દરેકમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. પરંતુ તેનો સાક્ષાત્કાર એક અનોખી અનુભૂતિ છે. પરમતત્ત્વની કૃપા કઈ રીતે અનુભવી શકાય? શું પ્રાર્થના અને સાધનાથી આપણે પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત કરી શકીએ? પરમ તત્ત્વને સમજવું અને તેની ઉપાસના કરવી એ જીવનમાં અંતરંગ શાંતિ અને આત્મસાક્ષાત્કાર માટેની ચાવી છે.

સૃષ્ટિ એક અજોડ રહસ્ય છે. તે કઈ રીતે સર્જાઇ? સૃજનના મૂળભૂત તત્ત્વો શું હોઈ ? જીવનમાં કઈ રીતે નવા અવસરો શોધી શકીએ? કુદરતના સિદ્ધાંતોને સમજીને, જીવનના લક્ષ્ય શ્રેષ્ઠતમ ઊંચાઈ આપી શકાય. જીવન એ એક સૃજનાત્મક

પ્રક્રિયા છે, જ્યાં દરેક વ્યક્તિ પોતાનું જીવન જીવે છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય, તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

'અધ્યાત્મ યાત્રા' (પંડિત ઓમકારનાથ), 'કોઈ સૃષ્ટિ સર્જક છે?' (દયાનંદ સરસ્વતી), 'अद्वैत वेदांत' (સ્વામી ચિન્મયાનંદ), 'सृष्टि रहस्य' (ઓશો), 'ईशोपनिषद्' (વેદવ્યાસ), 'प्रकृति तत्व विचारः' (કપિલ મુનિ), 'The Perennial Philosophy' (Aldous Huxley), 'A Universe from Nothing' (Lawrence Krauss), 'The God Delusion' (Richard Dawkins), 'The Grand Design' (Stephen Hawking), 'Man's Search for Meaning' (Viktor Frankl) આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**પરમતત્વબોધ/સૃષ્ટિબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ બીજું સોપાન –અવતારબોધ/ અસ્તિત્વબોધ :

મનુષ્યજન્મને સમજી લેવો એ જ જીવનનું પ્રથમ પગથિયું છે. અસ્તિત્વ અનેક પ્રશ્નો ઊભા કરે છે, પણ જવાબ આપણું જીવન જ આપે છે. સ્નેહ, કરુણા અને પરોપકાર દ્વારા જીવનને અર્થપૂર્ણ બનાવીએ તો જ મનુષ્યજીવનની સાર્થકતા સાબિત થાય. કૃતજ્ઞતા અને સાક્ષીભાવ સાથે જીવવું એ ખરો આધ્યાત્મિક વિકાસ છે.

વાસ્તવિક સ્વરૂપ નિર્દોષ અને નિર્મળ છે. જીવનમાં સહજતા અને સમાધિ સાથે જીવવું એજ શ્રેષ્ઠ સ્થિતિ છે. 'અહં બ્રહ્માસ્મિ – તત્ત્વમસિ' એ સાક્ષાત્ જીવનનો પરમ સિદ્ધાંત છે. કુતૂહલભાવ અને સહજતાથી આપણે જીવનને એક દિવ્ય અનુભૂતિ બનાવી શકીએ. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

મનુષ્ય જીવનની મહત્તા – મોરારી બાપુ, अवतारतत्त्व-रामानुजाचार्य, दशावतारस्तोत्रम्-जयदेव, Thus Spoke Zarathustra – Friedrich Nietzsche, The Hero with a Thousand Faces – Joseph Campbell, Beyond Good and Evil – Friedrich Nietzsche, હું કોણ છું? – નિશ્રેણી તપોવન, मैं कौन हूँ? – रमण महर्षि, Being and Nothingness – Jean-Paul Sartre, The Myth of Sisyphus – Albert Camus, The Republic – Plato. આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**અવતારબોધ/અસ્તિત્વબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ ત્રીજું સોપાન – માધ્યમબોધ :

શરીર એ જ આત્માનું શક્તિશાળી સાધન છે. આપણું જીવન આપણા વિચારોનું પરિબળ છે. 'જેસો વિચાર વેસું જીવન' – આપણે કેવી રીતે વિચારીએ અને જીવન જીવીએ એ અંતે આપણું ભવિષ્ય ઘડે છે. સ્નેહભર્યા સંબંધો આપણા વ્યક્તિત્વને ઘડવામાં મહત્ત્વનો ફાળો આપે છે.

યોગ અને શારીરિક સાધના – વિવેકાનંદ, स्वास्थ्य और साधना–आचार्य महाप्रज्ञ, हठयोग प्रदीपिका–स्वात्माराम, The Doors of Perception – Aldous Huxley, The Embodied Mind – Francisco Varela આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**માધ્યમબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

❖ ચોથું સોપાન – સિદ્ધાંતબોધ :

દરેક વ્યક્તિ અનોખી છે અને જીવનનો પોતાનો એક સિદ્ધાંત હોય છે. બધા લોકો એકસરખા કેમ થઈ શકતા નથી? દુઃખનું મૂળ અપેક્ષા છે, અને વાસ્તવિક આનંદ સ્વતંત્રતામાં છે. આપણે જે વિચારીએ છીએ, જે આચરીએ છીએ તે જ આપણું જીવન ઘડે છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

સત્ય અને મૂલ્યો – કાકાસાહેબ કાલેલકર, सत्य के प्रयोग–महात्मा गांधी, न्यायदर्शन–गौतमऋषि, Critique of Pure Reason – Immanuel Kant, The Problems of Philosophy – Bertrand Russell, On Liberty – John Stuart Millઆ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**સિદ્ધાંતબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ પાંચમું સોપાન – કર્તવ્યબોધ :

'કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે' – જીવનમાં કર્મનું મહત્ત્વ છે. શ્રેષ્ઠ કાર્ય કરવું એ જ પરમકૃપાના હકદાર બનવાનું પ્રથમ પગથિયું છે. આપણે જીવનમાં કેવા સંકલ્પ લઈએ છીએ, કઈ રીતે અન્ય માટે પ્રેરક બની શકીએ છીએ અને જીવનને દીપક સમાન કેવી રીતે ઉજ્જવળ બનાવી શકીએ, એ વિચારવાનું છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

કર્મયોગ અને ભગવદ્ ગીતા – નરેન્દ્ર શાહ, कर्म और नियति–स्वामी विवेकानंद, कर्मयोगः–महर्षि पतंजलि, Groundwork of the Metaphysics of Morals – Immanuel Kant, Meditations – Marcus Aurelius, Ethics – Baruch Spinoza આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**કર્તવ્યબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ છઠ્ઠું સોપાન – દૃષ્ટિબોધ :

સમય અનંત છે, પણ એનો શ્રેષ્ઠ અને સૌથી ખરાબ તબક્કો કયો? શું કરવું અને શું ટાળવું? શું કરવું એ જેટલું મહત્ત્વનું છે, એટલું જ શું ન કરવું એ પણ છે. સાચી દૃષ્ટિ અને સતત જાગૃતિ જ જીવનને સાચી દિશા આપી શકે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

સકારાત્મક દૃષ્ટિ – દાદાશ્રી, सही दृष्टिकोण–ओशो, योगसूत्राणि–पतंजलि, The Art of War – Sun Tzu, The Prince – Niccolò Machiavelli, Metaphysics – Aristotle આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**દૃષ્ટિબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ સાતમું સોપાન – નિર્માણબોધ :

આપણે જે સર્જન કરીએ છીએ તે જ આપણું અસ્તિત્વ બને છે. સફળતા અને નિષ્ફળતા, આદર અને તિરસ્કાર – બધું આપણા સર્જન અને પ્રયત્નો પર આધાર રાખે છે. શ્રેષ્ઠતા માટે તત્પર રહેવું એ જ સત્યપથ છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

સર્જન અને સમૃદ્ધિ – ગુંજ રાવલ, निर्माणशक्ति–सद्गुरु, शिल्पशास्त्र–विश्वकर्मा, Antifragile – Nassim Nicholas Taleb, The Fountainhead – Ayn Rand, Atlas Shrugged – Ayn Rand, આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**નિર્માણબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ આઠમું સોપાન – સમષ્ટિબોધ :

જીવનની એકતા સમજવી અને સમાનુભૂતિથી દુનિયાને જોવી, એ જ સહજીવનનો મર્મ છે. જવાબદારી કોની? માત્ર વ્યક્તિગત લક્ષ્યો પૂરતાં નથી, પણ સમાજ માટે પણ આપણે કેટલું યોગદાન આપીએ છીએ એ પણ મહત્વનું છે. એકતા

અને સહકાર દ્વારા સમૂહને ઉન્નત કરવાની તકો શોધવી જોઈએ. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

એકતા અને સમાનુભૂતિ – મોરારી બાપુ, सामूहिक चेतना–पं. श्री राम शर्मा आचार्य, लोकहिताय–महोपनिषद्, The Wealth of Nations – Adam Smith, Sapiens: A Brief History of Humankind – Yuval Noah Harari, The Social Contract – Jean-Jacques Rousseau, આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**સમષ્ટિબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ નવમું સોપાન – વિવેકબોધ :

મન નિત્ય પરિવર્તનશીલ છે. તેને સમજવું અને સંયમમાં રાખવું એજ વિવેક છે. ક્યારે છોડવું અને ક્યારે સ્વીકારવું? એકનું સંતુલન બધાનું સંતુલન જ છે. મનની સ્થિરતા જ અંતિમ સુખનો માર્ગ છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

સત્ય અને વિવેક – મોરારી બાપુ, विवेकशील जीवन–स्वामी रामकृष्ण परमहंस, विवेकचूड़ामणि–आदि शंकराचार्य, Meditations on First Philosophy – René Descartes, The Road Less Traveled – M. Scott Peck,The Denial of Death – Ernest Becker, આ પ્રકારના ગ્રંથોમાંથી '**વિવેકબોધ**'નું અધ્યયન શક્ય બને છે.

❖ દસમું સોપાન - મુક્તિબોધ/આનંદબોધ :

દૃષ્ટિભાવ એજ મહાન સાધના છે. પ્રતિષ્ઠા અને વ્યક્તિગત અહંકાર કરતા સમર્પણ વધારે મહત્ત્વનું છે. 'મેરા મુઝમેં કુછ નહીં' – આ ભાવનાથી જીવનમાં પરમ શાંતિ અને મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય.

સ્થિતપ્રજ્ઞતા એટલે શાંત અને સ્થિર ચિત્ત. પોતાને ઓળખવું એટલે પરમસત્તાને ઓળખવી. પરમ આનંદ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય? પરમ આનંદ એ કોઈ લક્ષ્ય નથી, પણ તે એક અવસ્થા છે. તે અવસ્થાને પામવા માટે જીવનમાં સમતુલ્ય અને સહજતાભર્યો દૃષ્ટિકોણ રાખવો જરૂરી છે. આ સોપાનમાં પ્રસ્તુત બોધનો જીવનમાં આવિર્ભાવ થાય તે આ અભ્યાસનો હેતુ છે.

મુક્તિનો માર્ગ – અક્ષર મુક્તાનંદ, मोक्ष की ओर–श्री रमण महर्षि, कैवल्यउपनिषद्–वेदव्यास, The Tao Te Ching – Lao Tzu, The Way of Zen – Alan Watts, Freedom from the Known – Jiddu Krishnamurti, પરમ આનંદની પ્રાપ્તિ – શ્રી રંગ અવધૂત, आनंद की खोज–ओशो, सदानंदसूत्रम्–आदि शंकराचार्य, Happiness Hypothesis – Jonathan Haidt, Flow: The Psychology of Optimal Experience – Mihaly Csikszentmihalyi, The How of Happiness – Sonja Lyubomirsky

4.2 વિશ્વના પ્રસિદ્ધ ચિંતકોના વિચારો તથા જીવન વ્યવસ્થાપન માટેનો તેમનો દૃષ્ટિકોણ :

1. સોક્રેટિસ (ગ્રીસ) – સોક્રેટિસે આત્મજ્ઞાન પર ભાર મૂક્યો અને જીવનના ઉદ્દેશ્ય માટે તત્ત્વચિંતન આવશ્યક માન્યું. તેમની 'Know Thyself' સંકલ્પનાએ ઉપનિષદોની આત્મસાક્ષાત્કાર પરંપરાને સજીવ કરી. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે સત્યશોધન, નૈતિકતા અને વિચારશક્તિને મહત્વ આપીને તેમણે તર્કબદ્ધ જીવનશૈલી વિકસાવવા પ્રોત્સાહન આપ્યું. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

2. પ્લેટો (ગ્રીસ) – પ્લેટોએ ‘Idea of Forms’ દ્વારા પરમસત્યનો સિદ્ધાંત આપ્યો, જે અદ્વૈત વેદાંતના બ્રહ્મ સિદ્ધાંત સાથે ભળી શકે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે વિવેકપૂર્ણ શાસન, નૈતિકતા અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને પ્રોત્સાહન આપ્યું. તેમની ‘The Republic’ રચનાએ આદર્શ રાજ્ય અને માનવીય દાયકાની સમજણ આપી. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

3. પ્લોટીનસ (રોમ) – નીઓ-પ્લેટોનિઝમના પ્રણેતા પ્લોટીનસે આત્મા અને પરમસત્તા વચ્ચેના એકતાને સમજાવ્યું, જે ઉપનિષદોની બ્રહ્મ-આત્મા એકતાથી પ્રભાવિત છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમનો યોગદાન આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ અને અધ્યાત્મમાર્ગ દ્વારા શાંતિ અને આનંદ પ્રાપ્ત કરવા પર હતો. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

4. ઇમેન્યુઅલ કાંટ (જર્મની) – કાંટે ‘Noumenon’ અને ‘Phenomenon’ ની ભેદરેખા દ્વારા માયા અને બ્રહ્મ સિદ્ધાંત સાથે સુમેળ રાખ્યો. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે તર્ક, નૈતિકતા અને માનવીય સ્વતંત્રતાની મહત્વતાને હંમેશા ઉકેલવા પ્રયાસ કર્યો, જે વેદાંતના યથાર્થ અને સંસારના ભેદ સાથે સંકળાય છે. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

5. આર્થર શોપનહૌર (જર્મની) – શોપનહૌરે ઉપનિષદોથી પ્રભાવિત થઈ ‘Will to Life’ વિચાર આપ્યો, જે સંસાર અને માયા સાથે સંકળાયેલો છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે ત્યાગ, નિષ્કામ કર્મ અને ભૌતિક લાલસાથી મુક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો, જે ઉપનિષદીય વિચારોથી પ્રેરિત છે. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

6. રાલ્ફ વાલ્ડો એમરસન (અમેરિકા) – એમરસને વેદાંતના પ્રભાવ હેઠળ ‘ટ્રાન્સસેન્ડેન્ટલિઝમ’ વિચારધારા વિકસાવી. તેમણે સ્વતંત્ર વિચાર, પ્રકૃતિ અને આત્મજ્ઞાન પર ભાર મૂક્યો. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે આધ્યાત્મિક સ્વતંત્રતા, સ્વાધ્યાય અને કુદરત સાથે એકતા ધરાવવાનો માર્ગ દર્શાવ્યો. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

7. હેન્રી ડેવિડ થોરો (અમેરિકા) – થોરોએ ઉપનિષદો અને ભગવદ ગીતા વાંચી ‘Walden’ લખી, જે સચેતન જીવનશૈલીનો પ્રચાર કરે છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે સરળતા, કુદરતપ્રેમ અને આત્મસંયમ દ્વારા સંતુલિત જીવન જીવવાનો માર્ગ બતાવ્યો, જે યોગ અને વેદાંત વિચારો સાથે જોડાય છે. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

8. ફ્રિડરીચ નિશ્ચે (જર્મની) – નિશ્ચેએ ‘Ubermensch’ વિચાર રજૂ કર્યો, જે ‘અહમ્ બ્રહ્માસ્મિ’ સાથે સરખાવી શકાય. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે આત્મ-મૂલ્યાંકન, શક્તિ અને સ્વતંત્ર ચિંતન પર ભાર મૂક્યો, જે વ્યક્તિગત આત્મસત્તાને વિકસાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

9. લી ઝુ (ચીન) – તાઓવાદના પ્રણેતા લી ઝુએ તાઓ (પરમસત્તા) અને નિરહંકારી જીવનશૈલીનું મહત્વ સમજાવ્યું. આ વેદાંતના નિષ્ક્રિય અવસ્થા અને બ્રહ્મસાક્ષાત્કાર સાથે ભળી શકે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે સ્વાભાવિક જીવન, સરળતા અને હસ્તક્ષેપ વિના જીવન જીવવાનો ઉપદેશ આપ્યો. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

10. સેનેકા (રોમ) – સ્ટોઈસિઝમના દાર્શનિક સેનેકાએ ત્યાગ, નૈતિક જીવનશૈલી અને મનની શાંતિ પર ભાર મૂક્યો, જે ઉપનિષદોના અપરિગ્રહ અને સમત્વ સિદ્ધાંત સાથે સરખાય છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં તેમણે ધૈર્ય, સ્વનિયમ અને

આંતરિક શાંતિ દ્વારા સદા સમતોલ જીવન જીવવાનો માર્ગ બતાવ્યો. તેમના સિદ્ધાંતો જીવન-વિકાસમાં સહયોગી બને તેવો હેતુ છે.

5. મલ્ટિડિસીપ્લીનરી વિષયો :

સંપૂર્ણ જીવન વ્યવસ્થાપન માટે બહુ-વિદ્યાશાખાકીય અભિગમ :

આ પેપર બહુ-વિદ્યાશાખાકીય અભિગમ યુક્ત છે, જે વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવન વ્યવસ્થાપન માટે શાસ્ત્રીય અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમ રજૂ કરે છે. આ અભ્યાસક્રમ મનોવિજ્ઞાન, અર્થશાસ્ત્ર, ફિલસૂફી, સંસ્કૃતિ, વિજ્ઞાન, પર્યાવરણ અને પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી જેવા વિવિધ વિષયોનો સમન્વય કરે છે. એકીકૃત અભ્યાસ દ્વારા આ વિચારધારા માનસિક વિકાસ, નૈતિક મૂલ્યો, વ્યવસ્થાપન કુશળતા અને આધ્યાત્મિક શાંતિ પ્રાપ્ત કરવામાં સહાય કરે છે. હેતુઓમાં વ્યક્તિગત અને વ્યવસાયિક જીવનમાં સમતુલન લાવવું, સંશોધન અને નવીનતાને પ્રોત્સાહિત કરવી અને નૈતિકતા તથા સમાજસેવાને પ્રોત્સાહન આપવું વગેરે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. આ અભ્યાસક્રમ વ્યાવહારિક અભિગમ પ્રદાન કરે છે.

1. **મનોવિજ્ઞાન** : મનોવિજ્ઞાન વ્યક્તિના માનસિક વિકાસ અને વ્યવહારને સમજવા માટે વૈજ્ઞાનિક અભિગમ અપનાવે છે. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે મનનો સુસંગત વિકાસ, પ્રેરણા અને માનસિક શાંતિ જરૂરી છે. માનસિક સ્થિરતા, વિચારશક્તિ અને તણાવ વ્યવસ્થાપન વ્યક્તિના નિર્ણયો અને પ્રભાવશીલતા પર સીધી જ અસર કરે છે. આજના દબાણભર્યા જીવનમાં, સમય સંચાલન, સંચાર કુશળતા અને ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ જીવનદૃષ્ટિ દ્વારા જીવનને સુખદ અને સફળ બનાવી શકાય.

મનોવિજ્ઞાન વિવિધ તત્ત્વોનું સંશોધન કરે છે, જેમ કે, માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને હકારાત્મક વિચારધારા, તણાવ વ્યવસ્થાપન અને પ્રેરણાત્મક અભિગમ, વ્યક્તિત્વ વિકાસ અને કાર્યક્ષમતા, સંચાર કૌશલ્ય અને નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા આ પ્રકારના મુદ્દાઓનો સમાવેશ આ વિષયમાં થશે.

મનોવિજ્ઞાન માત્ર વ્યક્તિગત વિકાસ માટે જ નહીં, પણ સામાજિક અને વ્યવસાયિક જીવનમાં પણ મહત્ત્વનું યોગદાન આપે છે. શાસ્ત્રીય તથા આધુનિક અભિગમ દ્વારા, વ્યક્તિત્વની સકારાત્મક ગતિશીલતા અને માનસિક શાંતિ પ્રાપ્ત કરી શકાય. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે મનોવિજ્ઞાન એક અનિવાર્ય સાધન છે, જે વ્યક્તિગત સુખાકારી અને વ્યાવસાયિક સફળતા માટે માર્ગદર્શક બની શકે. આથી આ અભ્યાસક્રમમાં આ વિષયનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

મન વિજ્ઞાન અને વ્યવહાર – ડૉ. હર્ષદ ઠાકર, મનોબળ અને પ્રેરણા – ડૉ. જ્યોતિ દવે, मनोविज्ञान के सिद्धांत-ડૉ. મહેન્દ્ર શર્મા, Psychology: The Science of Mind and Behavior – Richard Gross, The Power of Habit – Charles Duhigg, યોગસૂત્ર – મહર્ષિ પતંજલિ આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

2. **કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્ર** : કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્ર માત્ર આર્થિક સિદ્ધાંતો સુધી મર્યાદિત નથી, તે વ્યૂહરચના, સંચાલન, નેતૃત્વ અને નૈતિકતા જેવી બાબતોને પણ આવરી લે છે. આર્થિક સંચાલન અને નીતિશાસ્ત્રના સંયોજન દ્વારા વ્યક્તિગત અને સામાજિક

વિકાસ શક્ય બને છે. કૌટિલ્યનું ‘અર્થશાસ્ત્ર’ શાસન, નાણાં વ્યવસ્થાપન અને વ્યવસાયિક કૌશલ્ય માટે પ્રાસંગિક માર્ગદર્શિકા પૂરી પાડે છે. આજના સમયમાંતેની વ્યૂહાત્મક વિચારસરણી અને વ્યવસાયિક શિસ્ત દરેક ક્ષેત્રે પ્રભાવશાળી બની રહી છે.

નીતિશાસ્ત્ર અને અર્થશાસ્ત્રનો પરિચય, નેતૃત્વ અને વ્યવસ્થાપનના સિદ્ધાંતો, વ્યૂહરચના અને સંચાલન, નાણાં અને સંસાધન વ્યવસ્થાપન, કૂટનીતિ અને સંબંધ વ્યવસ્થાપન વગેરે આ પ્રકારના મુદ્દાઓનો સમાવેશ થશે.

કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્ર શાસન અને વ્યવસ્થાપનની શાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓનું તર્કસંગત વિવેચન કરે છે. તેના સિદ્ધાંતો વ્યવસાય, શાસન, નીતિ-નિયમ અને જીવન વ્યવસ્થાપન માટે આજે પણ માર્ગદર્શક બને છે. આ વિચારધારા માત્ર આર્થિક વૃદ્ધિ માટે જ નહીં, પણ નૈતિકતાપૂર્ણ અને શિસ્તબદ્ધ સમાજ માટે પણ અનિવાર્ય છે.

ચાણક્યની નીતિઓ અને વ્યવસ્થાપન – હર્ષદ પંડ્યા, અર્થશાસ્ત્ર: કૌટિલ્યના સિદ્ધાંતો – રાજેશ જોશી, कौटिलीय अर्थशास्त्र का व्यवहारिक दृष्टिकोण-डॉ. राकेशत्रिपाठी, Corporate Chanakya – Radhakrishnan Pillai, Kautilya's Arthashastra – R.P. Kangle, અર્થશાસ્ત્ર – આચાર્ય ચાણક્ય (મૂળ સંસ્કૃત ગ્રંથ) આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

3. ભારતીય સંસ્કૃતિ (Indian Culture) : ભારતીય-સંસ્કૃતિ એ નૈતિકમૂલ્યો, પરંપરાઓ અને જીવનશૈલીનું પ્રતિબિંબ છે. નૈતિકતા, શિષ્ટાચાર અને સહઅસ્તિત્વ સંસ્કૃતિના આધારસ્તંભો છે, જે વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવનમાં સમતુલન અને શાંતિ જાળવવામાં સહાય કરે છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ તેની વ્યાપકતા અને શાસ્ત્રીય તત્ત્વોથી પરિચિત છે, જે જીવન વ્યવસ્થાપન માટે આધારભૂત છે. આજના યુગમાં સંસ્કૃતિનું સંવર્ધન અને મૂલ્યપ્રેરિત જીવનશૈલી અપનાવવી અત્યંત મહત્વપૂર્ણ બની ગઈ છે.

સંસ્કૃતિ અને નૈતિક મૂલ્યો, સામાજિક શિષ્ટાચાર અને સહઅસ્તિત્વ, પરંપરા અને આધુનિકતા વચ્ચેનો સમતોલ અભિગમ, શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિનો સંબંધ, આધ્યાત્મિકતા અને જીવનશૈલી વગેરે આ પ્રકારના વિષયોમાં આવરી લેવામાં આવશે.

સંસ્કૃતિ માત્ર પરંપરાગત સંસ્થાઓ સુધી મર્યાદિત નથી, તે જીવનનું માર્ગદર્શન પણ આપે છે. નૈતિક મૂલ્યો અને શિષ્ટાચાર સાથે જીવન જીવવું વ્યક્તિગત અને સામાજિક સુખાકારી માટે અનિવાર્ય છે. સંસ્કૃતિના સંવર્ધન દ્વારા વ્યક્તિ અને સમાજ બંનેનો પ્રબળ વિકાસ શક્ય બને છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિ અને મૂલ્ય વ્યવસ્થા – ડૉ. નરેન્દ્ર વ્યાસ, સંસ્કૃતિનું શાસ્ત્રીય દર્શન – ડૉ. જયેશ શાહ, भारतीय संस्कृति के मूलतत्त्व–आचार्य रामचंद्र शुक्ल, The Argumentative Indian – Amartya Sen, Indian Culture and Heritage – NIOS, मनुस्मृति–મનુ મહર્ષિ. આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

4. આધુનિક વિજ્ઞાન : વિજ્ઞાન અને તર્કશક્તિ માનવ વિકાસના બે મુખ્ય સ્તંભો છે. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે વૈજ્ઞાનિક અભિગમ, સમસ્યા સમાધાન અને તર્કશક્તિ અત્યંત જરૂરી છે. સમય સંચાલન, આરોગ્ય સુધારણા અને ટેકનોલોજીના

સમ્યક્ ઉપયોગ દ્વારા વ્યક્તિગત અને સામાજિક પ્રગતિ શક્ય બને છે. આજે વિજ્ઞાન માત્ર શોધ અને પ્રયોગો સુધી મર્યાદિત નથી; તે વ્યવહારિક જીવનમાં પણ તર્કશીલ અને શિસ્તબદ્ધ વિચારસરણી વિકસાવવામાં સહાય કરે છે.

વૈજ્ઞાનિક અભિગમ અને તર્કશક્તિ, સમય સંચાલન અને સમસ્યા સમાધાન, આરોગ્ય અને સુખાકારી માટે વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને જીવનવ્યવસ્થાપન, નૈતિક વિજ્ઞાન અને માનવ કલ્યાણ વગેરે વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

વિજ્ઞાન અને તર્કશક્તિ દ્વારા વ્યક્તિ માત્ર બૌદ્ધિક પ્રગતિ જ નહીં, પણ જીવનમાં શિસ્ત, પરિણામદાયકતા અને વ્યાવસાયિક કુશળતા વિકસી શકે. વૈજ્ઞાનિક અભિગમ અને આધુનિક ટેકનોલોજીનો શિસ્તબદ્ધ ઉપયોગ વ્યક્તિગત અને સામાજિક વિકાસ માટે અનિવાર્ય છે. જીવન વ્યવસ્થાપનમાં વિજ્ઞાનનું મહત્ત્વ સમજીને, તર્કસંગત અને સંતુલિત જીવન જીવવું દરેક માટે આવશ્યક છે.

વિજ્ઞાન અને માનવજીવન – ડૉ. પ્રફુલ્લ જોષી, નૈતિક વિજ્ઞાન અને વ્યવહાર – ડૉ. હેમંત પટેલ, **विज्ञान और तार्किक सोच–डॉ. शशिकांत शर्मा**, A Brief History of Time – Stephen Hawking, The Demon-Haunted World: Science as a Candle in the Dark – Carl Sagan, ન્યાસસૂત્ર – ગૌતમ (તર્કશાસ્ત્ર માટે)

5. ફિલસૂફી : (Philosophy & Life Ethics) : ફિલસૂફી જીવનનું તાત્ત્વિક અને વાસ્તવિક દૃષ્ટિકોણ વિકસાવવામાં સહાય કરે છે. તર્કશક્તિ, આત્મચિંતન અને જીવન મૂલ્યો દ્વારા વ્યક્તિ પોતાનો ઉદ્દેશ્ય અને માર્ગ સ્પષ્ટ કરી શકે, જીવન વ્યવસ્થાપન માટે શિસ્ત, સમતુલન અને આધ્યાત્મિક શાંતિ ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે. ફિલસૂફી વ્યક્તિને માત્ર સિદ્ધાંતો સમજાવતી નથી, પણ તેને તત્કાળ જીવનમાં લાગુ કરવાની દૃષ્ટિ પણ આપે છે. આધ્યાત્મિક અને નૈતિક ચિંતન દ્વારા સમાજ અને વ્યક્તિગત વિકાસ શક્ય બને છે.

તર્ક, ચિંતન અને સ્વાધ્યાય, જીવનના હેતુ અને દિશા, શિસ્ત અને નૈતિકતા, આધ્યાત્મિક શાંતિ અને જીવન મુક્તિ, શાસ્ત્રીય અને આધુનિક ફિલસૂફી વગેરે આ પ્રકારના વિષયોમાં આવરી લેવામાં આવશે.

ફિલસૂફી જીવનને ઉન્નત બનાવતી એક કળા છે, જે મનુષ્યને તર્કશીલ અને સંતુલિત બનાવે છે. તત્વચિંતન દ્વારા વ્યક્તિ પોતાનું ધ્યેય અને જીવનમૂલ્યો સ્પષ્ટ કરી શકે. જીવન વ્યવસ્થાપન માટે ફિલસૂફી એક અગત્યનું સાધન છે, જે માનસિક શાંતિ અને આધ્યાત્મિક ઉન્નતિમાં સહાય કરે છે.

જીવન દર્શન અને ફિલસૂફી – ડૉ. મનસુખલાલ શાહ, અદ્વૈત વિચારધારા – ડૉ. નિરંજન દેસાઈ, **जीवनदर्शन: भारतीय और पश्चिमी दृष्टिकोण–डॉ. ओ. पी. शर्मा**, The Story of Philosophy – Will Durant, The Republic – Plato, બ્રહ્મસૂત્રભાષ્ય – આચાર્ય શંકર (અદ્વૈત ફિલસૂફી માટે) આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

6. શિક્ષણશાસ્ત્ર : શિક્ષણ એ માત્ર જ્ઞાન પ્રદાન કરવાની પ્રક્રિયા નથી.તે શિસ્ત, નૈતિકતા અને વ્યાવહારિક કુશળતા વિકસાવવાનો માર્ગ પણ છે. શિક્ષણશાસ્ત્ર જીવનભર શીખવાની દૃષ્ટિ (Lifelong Learning), સંચાર કુશળતા અને નવીનતા દ્વારા વ્યક્તિગત અને સામાજિક વિકાસ માટે માર્ગદર્શન આપે છે. આ આધુનિક યુગમાં, શિક્ષણની પદ્ધતિઓમાં પરિવર્તન આવશ્યક છે, જેથી તે માત્ર શૈક્ષણિક સફળતા સુધી સીમિત ન રહે, પરંતુ વ્યક્તિના સર્વાંગી વિકાસમાં યોગદાન આપે.

શિક્ષણ અને જીવનશૈલી, અભ્યાસ પદ્ધતિઓ, જ્ઞાન, વ્યવસ્થાપન, નૈતિક શિક્ષણ, મૂલ્યપ્રેરિત શિક્ષણ, નવીનતા, ટેક્નોલોજી આધારિત શિક્ષણ, શિષ્ટાચાર અને સમાજમાં શિક્ષણની ભૂમિકા વગેરે આ પ્રકારના વિષયોમાં આવરી લેવામાં આવશે...

શિક્ષણશાસ્ત્ર માત્ર શાળાઓ અને કોલેજો માટે નહીં, પણ સમગ્ર જીવન માટે મહત્વપૂર્ણ છે. એક સશક્ત અને નૈતિકતાસભર સમાજ બનાવવા માટે ગુણવત્તાસભર શિક્ષણ અને સુસંગત શિક્ષણ પદ્ધતિઓની જરૂર છે. શિક્ષણ વ્યક્તિગત વિકાસ અને સમાજ માટે મૂલ્યપ્રદાન કરતું માધ્યમ બની શકે, જો તેને યોગ્ય દિશા આપવામાં આવે.

શિક્ષણ અને જીવનશૈલી – ડૉ. ઉષા મેતાની, ગુણવત્તાસભર શિક્ષણ અને નૈતિક મૂલ્યો – ડૉ. હર્ષદ દેસાઈ, शिक्षाशास्त्र के सिद्धांत–डॉ. रमेशचौहान, Pedagogy of the Oppressed – Paulo Freire, How Learning Works: Seven Research-Based Principles for Smart Teaching – Susan Ambrose, विद्यारण्यम: भारतीय शिक्षा परंपरा–પંડિત શિવકુમાર (પ્રાચીન શિક્ષણ પદ્ધતિઓ માટે) આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

7. **પર્યાવરણ** : પર્યાવરણ અને ટકાઉ વિકાસ જીવનશૈલીનો એક અગત્યનો ભાગ છે. સ્વચ્છતા, પ્રકૃતિ સંરક્ષણ અને સંસાધનોના જવાબદાર ઉપયોગ દ્વારા માનવ કલ્યાણ અને ભવિષ્યની પેઢીઓ માટે સંતુલિત વિકાસ શક્ય બને. આધુનિક યુગમાં ઉદ્યોગો, ટેકનોલોજી અને નગરવિકાસ પર્યાવરણ પર અસર કરે છે, તેથી સંભાવનાશીલ અને ટકાઉ વિકાસ માટે પર્યાવરણ સંરક્ષણ એ આવશ્યક તત્ત્વ છે. એક વૈજ્ઞાનિક અને નૈતિક અભિગમ અપનાવવાથી પર્યાવરણ અને વિકાસ વચ્ચેનું સમતુલન જાળવી શકાય.

પર્યાવરણનું સંરક્ષણ અને પ્રકૃતિ સાથે સહઅસ્તિત્વ, ટકાઉ વિકાસના સિદ્ધાંતો અને અનુસંધાન, પ્રદૂષણ નિયંત્રણ અને કુદરતી સંસાધનોનો સંરક્ષણયુક્ત ઉપયોગ, જીવનશૈલી અને પર્યાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ, પર્યાવરણ સંરક્ષણ માટે ભારતીય દૃષ્ટિકોણ આ પ્રકારના વિષયોમાં સમાવેશ થશે.

પર્યાવરણ અને ટકાઉ વિકાસ માટે પ્રત્યેક વ્યક્તિએ જવાબદારીપૂર્વક વર્તવું જરૂરી છે. નૈતિકતા, શાસ્ત્રીય ચિંતન અને વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ દ્વારા પર્યાવરણનું સંરક્ષણ શક્ય છે. ટેકનોલોજી અને પરંપરાગત પદ્ધતિઓનું સંયોજન પર્યાવરણને સુરક્ષિત રાખવા અને માનવ વિકાસ માટે યોગ્ય માર્ગદર્શક બની શકે.

પર્યાવરણ અને માનવ જીવન – ડૉ. જિતેન્દ્ર મહેતા, ટકાઉ વિકાસ અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમ – ડૉ. હર્ષદ પટેલ, पर्यावरण संरक्षण और सतत विकास–डॉ. राकेशवर्मा, Silent Spring – Rachel Carson, Sustainability: Principles and Practice – Margaret Robertson, વૃક્ષાયુર્વેદ – પ્રાચીન સંસ્કૃત ગ્રંથ (પૃથ્વી અને પર્યાવરણ સંરક્ષણ માટે) આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

8. પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી : પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી સ્વાસ્થ્ય, માનસિક શાંતિ અને સમતુલિત જીવન માટે મહત્વપૂર્ણ છે. યોગ, આયુર્વેદ, સાત્વિક આહાર અને પ્રકૃતિ સાથે સુમેળ સાધીને જીવનમાં સંતુલન લાવી શકાય. આધુનિક જીવનશૈલીમાં તણાવ, ઝડપી જીવનગતિ અને અયોગ્ય આહારના કારણે અનેક આરોગ્ય સમસ્યાઓ ઊભી થઈ છે. તેથી શાસ્ત્રીય અને વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓ દ્વારા એક સ્વસ્થ અને સુખદ જીવન જીવવાનું મહત્ત્વ વધી ગયું છે.

યોગ અને ધ્યાનનું મહત્વ, આયુર્વેદ અને સાત્વિક આહાર, તણાવ વ્યવસ્થાપન અને માનસિક શાંતિ, પ્રકૃતિ આધારિત જીવનશૈલી, આધુનિકતા અને પ્રાચીન પદ્ધતિઓ વચ્ચેનો સમતુલન આ પ્રકારના વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી એ માત્ર એક પદ્ધતિ નથી, પણ એક જીવનદૃષ્ટિ છે. શારીરિક અને માનસિક આરોગ્ય માટે પ્રકૃતિ આધારિત જીવન પદ્ધતિઓ અપનાવવી આવશ્યક છે. યોગ, આયુર્વેદ અને સમતુલિત આહાર દ્વારા એક તંદુરસ્ત અને ઉત્કૃષ્ટ જીવનશૈલી વિકસાવી શકાય.

આયુર્વેદ અને પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી – ડૉ. મયંક જોષી, યોગ અને આરોગ્ય – પંડિત શિવરામ શર્મા, **योग और प्राकृतिक चिकित्सा–आचार्य बालकृष्ण**, The Science of Yoga – William J. Broad, Ayurveda: The Science of Self-Healing – Dr. Vasant Lad, ચરક સંહિતા – આચાર્ય ચરક (આયુર્વેદ માટે) આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

9. સામાજિક વ્યવસ્થા : સામાજિક વ્યવસ્થા એ શિસ્ત, નૈતિકતા અને સમાનતાના સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. માનવ સમાજમાં સંતુલન જાળવવા માટે નૈતિક મૂલ્યો, સહકાર, નેતૃત્વ અને જવાબદારી મહત્ત્વપૂર્ણ છે. સમાજના દરેક અંગે પોતાનાં હિતની સાથે સામૂહિક કલ્યાણ માટે પણ કાર્ય કરવું જોઈએ. ભારતીય દાર્શનિક પરંપરા અને આધુનિક સમાજશાસ્ત્ર બંને જીવન વ્યવસ્થાપન માટે સંવેદનશીલ અને નૈતિક સમાજ રચનાની દિશામાં માર્ગદર્શન આપે છે.

સમાજનું માળખું અને તેની દૃષ્ટિ, નૈતિકતા અને સામાજિક જવાબદારી, સહકાર અને નેતૃત્વ કૌશલ્ય, આધુનિક અને શાસ્ત્રીય સામાજિક સિદ્ધાંતો, તાણ-મુક્તિ અને પરિવર્તનશીલ સમાજ આ વિષયમાં આવા પ્રકારના મુદાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

સામાજિક વ્યવસ્થા માત્ર કાયદા અને નીતિઓ સુધી સીમિત નથી, તે નૈતિકતા અને સમાનતાના ભાવ પર આધારીત છે. જો દરેક વ્યક્તિ પોતાની જવાબદારી નિભાવે, તો વધુ સમતુલિત અને સુખદ સમાજ સર્જી શકાય. આધ્યાત્મિક અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમ દ્વારા એક ન્યાયસંગત અને સકારાત્મક સામાજિક માળખું વિકસાવી શકાય.

માનવ સંસ્કૃતિ અને સમાજ – ડૉ. મકરંદ દવે, સામાજિક ન્યાય અને નૈતિકતા – ડૉ. રાજેશ પટેલ, समाजशास्त्रऔरनैतिकता–डॉ. सुरेशवर्मा આ વિષયમાં આ પ્રકારના ગ્રંથો સહાયક બનશે.

10. સેવાકાર્ય અને પરોપકાર : સેવાકાર્ય અને પરોપકાર માત્ર દાન કે સહાય સુધી સીમિત નથી,તે સમાજ અને માનવજાત પ્રત્યેની પ્રભુભક્તિ અને કર્તવ્યભાવનો અભિવ્યક્તિ છે. વેદાંત અને અન્ય શાસ્ત્રીય ગ્રંથોમાં સેવા અને પરોપકારને જીવનનો અનિવાર્ય ભાગ ગણાવવામાં આવ્યો છે. માનવતા અને નૈતિકમૂલ્યો દ્વારા વ્યક્તિ પોતાની જીવનશૈલીને વધુ અર્થપૂર્ણ અને સંતોષકારક બનાવી શકે છે.

સેવાભાવ અને માનવ કલ્યાણ, પરોપકાર અને આધ્યાત્મિકતા, શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ સેવા અને કર્તવ્ય, સામાજિક જવાબદારી અને સમાનતા, આધુનિક સેવાકાર્ય અને તેના માળખા આવા પ્રકારના વિષયોનો સમાવેશ થશે.

સેવાકાર્ય માત્ર એક કર્મ નહીં, પણ એક જીવનદૃષ્ટિ છે, જે સમાજને વધુ ન્યાયસંગત અને માનવતાપૂર્ણ બનાવે છે. વ્યક્તિગત તૃપ્તિ અને સામાજિક સમતુલન માટે સેવા અને પરોપકારનું મહત્ત્વ અમૂલ્ય છે. શાસ્ત્રીય અને આધુનિક અભિગમનો સમન્વય કરીને સેવા દ્વારા સમૃદ્ધ સમાજ નિર્માણ કરી શકાય.

સેવાકાર્ય અને પરોપકાર : એક જીવનદૃષ્ટિ – ડૉ. અરવિંદ ઠાકર, સેવા પરમો ધર્મઃ – સ્વામી સચિદાનંદ, **निस्वार्थ सेवा और मानवता–डॉ. सुभाषशर्मा**, The Life You Can Save – Peter Singer, Serving Humanity – Swami Sivananda, ભગવદ્ગીતાનું સેવાકાર્ય દર્શન – (શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા, અધ્યાય 3 અને 18) આ પ્રકારના ગ્રંથો ઉપયોગી થશે.

આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવનવ્યવસ્થાપન માટે સમગ્ર દૃષ્ટિકોણ વિકસાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. મનોવિજ્ઞાન, અર્થશાસ્ત્ર, સંસ્કૃતિ, વિજ્ઞાન, ફિલસૂફી, શિક્ષણ, પર્યાવરણ, પ્રાકૃતિક જીવનશૈલી, સામાજિક વ્યવસ્થા અને સેવાકાર્ય – આ બધાં જીવનને સમતુલિત અને સાર્થક બનાવનારા સ્તંભો છે. શાસ્ત્રીય અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમ દ્વારા સમય સંચાલન, તણાવ નિવારણ, નૈતિક મૂલ્યો અને સેવા ભાવના જેવી ગુણવત્તાઓ વિકસાવી શકાય. જીવનનું સત્ય એ છે કે શાસ્ત્રીય જ્ઞાન અને વ્યવહારુ કૌશલ્યના સંયોજન દ્વારા વ્યક્તિ માત્ર પોતાને અને સમગ્ર સમાજ માટે ઉપયોગી બની શકે. આ અભિગમ એક ઉત્તમ, સમતુલિત અને સુખમય જીવન જીવવા માટે માર્ગદર્શન આપે છે.

6. Holistic Thinking & Perspective Development :

આ કોર્સ વ્યાપક ચિંતન, તર્કશક્તિ અને દૃષ્ટિકોણ વિકસાવવા માટે રચાયેલ છે. તેમાં સામાજિક, વૈજ્ઞાનિક, માનસિક, ન્યાયિક, આર્થિક, સંસ્કૃતિક, પર્યાવરણ અને શાસન સંબંધિત વિવિધ પાસાંઓ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

01. વ્યાવહારિક સમજ અને નિર્ણય શક્તિ : Practical Intelligence & Decision Making વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક જીવનમાં યોગ્ય અને તર્કસંગત નિર્ણય લેવા માટે વિષય-આધારિત ચિંતન અને તદ્દન પ્રાયોગિક અભિગમ વિકસાવવો.

02. તર્કશક્તિ અને દલીલ કૌશલ્ય : Logical Reasoning & Argumentation Mastery અભ્યાસ, સંશોધન અને દલીલાત્મક ચિંતન દ્વારા તર્કશક્તિ વિકસાવવા અને મજબૂત દલીલો રજૂ કરવાની કુશળતા વિકસાવવી.

03. લોજિકલ વિચારસરણી અને વૈજ્ઞાનિક તપાસ : Logical Reasoning & Scientific Inquiry વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓ, પ્રયોગો અને સાબિતીઓના માધ્યમથી નિષ્પક્ષ અને તર્કસંગત ચિંતન વિકસાવવું.

04. તુલનાત્મક વિશ્લેષણ અને આંતર-વિષયક અભ્યાસ : Analytical Comparison & Interdisciplinary Studies વિવિધ વિષયો અને વિચારધારાઓ વચ્ચે તુલનાત્મક અભ્યાસ કરીને ઊંડું અધ્યયન અને વિશ્લેષણ કરવાની કૌશલતાને વિકસાવવી

05. સમીક્ષાત્મક ચિંતન અને મૂલ્યાંકન કુશળતા : Analytical Study & Thought Evaluation વિવિધ દૃષ્ટિકોણોથી સમસ્યાઓનું વિશ્લેષણ કરીને સમીક્ષાત્મક અને ઊંડા વિચારો માટે અભ્યાસ પદ્ધતિઓ વિકસાવવી.

06. ઇતિહાસ અને આધુનિક વિશ્વની સમજ : Historical Insights & Modern World Analysis ઇતિહાસના વિવિધ પ્રસંગો, તત્વજ્ઞાન અને વૈશ્વિક ઘટનાઓના આધારે વર્તમાન અને ભવિષ્ય માટે દૃષ્ટિકોણ વિકસાવવો.

07. વૈશ્વિક બાબતો અને આંતરરાષ્ટ્રીય દૃષ્ટિ : International Affairs & Global Perspective વિશ્વમાં થતા સમકાલીન પરિબળો, રાજકીય વ્યૂહરચનાઓ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોની સમજૂતી મેળવવી.

08. વૈશ્વિક અર્થતંત્ર અને નાણાકીય જ્ઞાન : Global Economy & Financial Literacy મૌલિક નાણાકીય સંકલ્પનાઓ, વૈશ્વિક અર્થતંત્ર અને રોકાણ સંબંધિત સમજ વિકસાવી ભવિષ્ય માટે યોગ્ય નાણાકીય આયોજન કરવું.

09. સરકારી સેવાઓ અને પ્રશાસન પ્રક્રિયાની સમજ : Government Services & Administrative Processes વિવિધ શાસકીય અને પ્રશાસનાત્મક વ્યવસ્થાઓ, niiden કામગીરી અને સરકારી નીતિઓની સમજૂતી મેળવવી.

10. કાયદા અને ન્યાય પ્રક્રિયાની ઓળખ : Foundation of Law & Judicial Process સાંવિધાનિક મૌલિકતાનો અભ્યાસ, ન્યાયપદ્ધતિ અને ન્યાયલયની પ્રક્રિયાઓ વિશે તદ્દન આધ્યયન કરવું.

11. મનોવિજ્ઞાન અને વર્તન વિશ્લેષણ : Psychological Approaches & Behavioral Analysis માનસિકતા, માનવ વર્તનના મૉડલ્સ અને મનની પ્રક્રિયાઓને સમજવા માટે વિવિધ મનોવિજ્ઞાનિક અભિગમ અપનાવવો.

12. ભાવનાત્મક બુદ્ધિ અને સંબંધ કુશળતા : Emotional Intelligence & Interpersonal Skills વ્યક્તિગત અને સામાજિક સંબંધોમાં ઉત્કૃષ્ટતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ભાવનાત્મક બુદ્ધિ અને સંવાદ કુશળતા વિકસાવવી.

13. સાંસ્કૃતિક અભિગમ અને વૈશ્વિક સમજૂતી : Global & Local Cultural Approaches વિવિધ સંસ્કૃતિઓ, તેમની પરંપરાઓ, નૈતિક મૂલ્યો અને વૈશ્વિકીકરણના પ્રભાવને સમજીને બહુપેક્ષી દૃષ્ટિકોણ વિકસાવવો.

14. આંતરિક શાંતિ અને આધ્યાત્મિક સમજ : Inner Peace & Spiritual Understanding વ્યક્તિગત માનસિક શાંતિ, જીવનના હેતુ અને આધ્યાત્મિક સમજ દ્વારા સંતુલિત જીવન જીવવાનો અભ્યાસ કરવો.

15. સર્જનાત્મક વિચારસરણી અને નવીનતા : Creative Thinking & Innovation વિશ્વમાં નવીનતા અને સર્જનાત્મક વિચારસરણી કેવી રીતે પ્રગટ થાય છે, તેના પદ્ધતિઓ અને વ્યૂહરચનાઓ પર ધ્યાન આપવું.

16. અસરકારક સંચાર અને પ્રસ્તુતિ કુશળતા : Effective Communication & Impactful Presentation વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક જીવનમાં સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર અને પ્રભાવશાળી પ્રસ્તુતિ માટે આવશ્યક કુશળતા વિકસાવવી.

17. તંદુરસ્ત જીવનશૈલી અને મનોસામર્થ્ય : Healthy Lifestyle & Mental Resilience શારીરિક, માનસિક અને ભાવનાત્મક સ્વાસ્થ્ય માટે યોગ્ય જીવનશૈલી અને મજબૂત મનોસામર્થ્ય વિકસાવવું.

18. પર્યાવરણ અને ટકાઉ વિકાસ : Environmental Awareness & Sustainable Development કુદરતી સંસાધનોનું સંરક્ષણ, પર્યાવરણ પર માનવ હસ્તક્ષેપ અને ટકાઉ વિકાસ માટે સંકલિત અભિગમ અપનાવવો.

19. ટેક્નોલોજી અને ડિજિટલ યુગની સમજ : Technology & Digital Literacy આજની ટેક્નોલોજી, આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, ડેટા એનાલિટિક્સ અને ડિજિટલ સાહસો માટે જરૂરી કુશળતા વિકસાવવી.

20. નેતૃત્વ અને વ્યવસ્થાપન કુશળતા : Leadership & Management Skills સંસ્થાન અને સમાજમાં નેતૃત્વની ભૂમિકા, મજબૂત સંચાલન અને વ્યૂહાત્મક આયોજન માટે જરૂરી કુશળતા વિકસાવવી.

આ કોર્સ વ્યાવસાયિક, શૈક્ષણિક અને વ્યક્તિગત વિકાસ માટે અત્યંત ઉપયોગી છે, કારણ કે તે વ્યાપક દૃષ્ટિ, ઊંડા વિચારશીલ અભિગમ અને સમૃદ્ધ માનસિકતા વિકસાવવાનું પ્રોત્સાહન આપે છે.

7. ભાષાશિક્ષણ અને જીવન-વિકાસ :

ભાષા માત્ર સંવાદનું સાધન નથી, તે વિચારશક્તિ, સંસ્કૃતિ અને જ્ઞાનનો આધારો છે. એક વ્યક્તિ જીવનના વિવિધ સ્તરો પર સફળતા હાંસલ કરી શકે, જો તે વિવિધ ભાષાઓમાં નિપુણતા ધરાવે. માતૃભાષા ભાવનાત્મક સંકલન માટે મહત્ત્વપૂર્ણ છે, જ્યારે સંસ્કૃત જેમની અગ્રેસર ભાષા છે, તે જ્ઞાન અને સંશોધન માટે અનિવાર્ય બને છે. રાજભાષા પ્રાદેશિક અને રાષ્ટ્રીય એકતાને મજબૂત બનાવે છે, અને ગ્લોબલ ભાષા અખિલ વિશ્વ સાથે જોડાવા માટે એક સશક્ત માધ્યમ પુરૂં પાડે છે.

1. માતૃભાષા – ગુજરાતી

- **પ્રાકૃતિક અભિવ્યક્તિ અને મૌલિક વિચારધારા** - માતૃભાષા વ્યક્તિ માટે પ્રથમ અભિવ્યક્તિનું માધ્યમ છે. ગુજરાતી ભાષા, મહાકવિ નરસિંહ મહેતા અને હેમચંદ્રાચાર્ય જેવી મહાન વ્યક્તિઓથી સમૃદ્ધ થઈ છે.
- **માતૃભાષામાં સંવાદ અને મમત્વ** –વ્યક્તિ પોતાના વિચારો અને ભાવનાઓ સૌથી વધુ સારી રીતે પોતાની માતૃભાષામાં વ્યક્ત કરી શકે.
- **શિક્ષણમાં સહજતા** –પ્રાથમિક શિક્ષણ માતૃભાષામાં હોવાથી શીખવાની પ્રક્રિયા સરળ બને છે.
- **સાંસ્કૃતિક ઓળખ** – માતૃભાષા આપણા વારસાને જીવંત રાખે છે.
- **સાંપ્રદાયિક/વ્યવસાયિક વિકાસ** –પ્રાદેશિક વેપાર, સંસ્કૃતિ અને સમાજના વિકાસ માટે માતૃભાષાની મહત્ત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે.

  આથી આ અભ્યાસક્રમમાં દરેક સત્રમાં પેપર નંબર 05માં –Ability Enhancement Course અંતર્ગત માતૃભાષા – ગુજરાતી શીખવવાનો ઉપક્રમ છે.

2. આદિભાષા – સંસ્કૃત

- **જ્ઞાન, ધર્મ અને વૈજ્ઞાનિક ચિંતન માટેનો સ્તંભ** - સંસ્કૃત ભાષા વિશ્વની સૌથી પ્રાચીન અને વૈજ્ઞાનિક ધોરણે સમૃદ્ધ ભાષાઓમાંની એક છે. આદિ-ગ્રંથો, જેમ કે વેદો, ઉપનિષદો અને ગીતા, સંસ્કૃતમાં લખાયેલા છે.
- **જ્ઞાનનો મૂળ સ્રોત** – સંસ્કૃતમાં વ્યાકરણ અને શબ્દશક્તિની અનોખી ગાથા છે, જે આપણી વિચારધારા અને ચિંતનક્ષમતાને પ્રભાવિત કરે છે.
- **આધ્યાત્મિકતા અને જીવન વ્યવસ્થાપન** – ઉપનિષદ્ અને વેદાંત દ્વારા જીવન માટે અધ્યાત્મિક અને નૈતિક માર્ગદર્શન મળી શકે.
- **સાંસ્કૃતિક વારસો** – સંસ્કૃત કાવ્ય, નાટ્ય અને શાસ્ત્રીય ગ્રંથોના અભ્યાસથી માનવીય મૂલ્યો વિકસે છે.
- **વૈજ્ઞાનિક અભિગમ** – ગણિત, આયુર્વેદઅને તંત્ર વિજ્ઞાન જેવા વિષયોમાં સંસ્કૃતનું અગત્ય છે.

  આથી આ અભ્યાસક્રમમાં દરેક સત્રમાં પેપર નંબર 05માં –Ability Enhancement Course અંતર્ગત આદિભાષા – સંસ્કૃત શીખવવાનો ઉપક્રમ છે.

3. રાજભાષા – હિન્દી

- રાષ્ટ્રીય એકતા અને પ્રાદેશિક એકીકરણ માટેનું સંવાદ માધ્યમ.
- ભારતની રાજભાષા તરીકે હિન્દી દેશની એકતા અને સંવાદ માટે મહત્ત્વપૂર્ણ છે.
- વિસ્તૃત વપરાશ – ભારતભરમાં હિન્દી એક મોટું જોડાણનું માધ્યમ છે, જે વિવિધ પ્રાંતોને જોડે છે.
- વ્યાપાર અને સરકારી કામકાજ – હિન્દી વિવિધ સરકારી દફતર, શાસન અને વ્યાપાર ક્ષેત્રોમાં વપરાય છે.
- સાહિત્ય અને ફિલ્મ જગત – હિન્દી સાહિત્ય, સીનેમા અને મિડિયા દ્વારા લોકો પર પ્રભાવ પાડે છે.
- અંતરરાષ્ટ્રીય ઓળખ – હિન્દી વિશ્વમાં વધુમાં વધુ લોકપ્રિય થઈ રહી છે, જે ભારતીય સંસ્કૃતિ અને પરંપરાને વૈશ્વિક સ્તરે પહોંચાડી રહી છે.

  આથી આ અભ્યાસક્રમમાં દરેક સત્રમાં પેપર નંબર 05માં –Ability Enhancement Course અંતર્ગત રાજભાષા – હિન્દી શીખવવાનો ઉપક્રમ છે.

4. વૈશ્વિક ભાષા – અંગ્રેજી

- વૈશ્વિક કનેક્શન અને આધુનિક શિક્ષણ માટેનો આ સેતુ છે.
- અંગ્રેજી આજે વૈશ્વિક સ્તરે સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષા છે. તે વૈજ્ઞાનિક સંશોધન, ટેકનોલોજી, અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર માટે અનિવાર્ય બની છે.
- વૈશ્વિક વ્યવહાર માટે જરૂરી – આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર, પ્રવાસ અને શિક્ષણ માટે અંગ્રેજી જરૂરી છે.
- ઉચ્ચ શિક્ષણ અને સંશોધન – વિશ્વની શ્રેષ્ઠ યુનિવર્સિટીઓ અને સંશોધન પેપર અંગ્રેજીમાં પ્રકાશિત થાય છે.
- ટેકનોલોજી અને ઈન્ટરનેટનો પ્રવેશ – ડિજિટલ વિશ્વમાં અંગ્રેજી ખૂબ જ ઉપયોગી બને છે.
- સંસ્કૃતિઓ વચ્ચેનો સંવાદ – અંગ્રેજી દ્વારા વિવિધ સંસ્કૃતિઓ અને વિચારધારાઓ વચ્ચે સંવાદ શક્ય બને છે.

  આથી આ અભ્યાસક્રમમાં દરેક સત્રમાં પેપર નંબર 05માં –Ability Enhancement Course અંતર્ગત ગ્લોબલ ભાષા – અંગ્રેજી શીખવવાનો ઉપક્રમ છે.

ભાષા એક મૌલિક શક્તિ છે, જે વ્યક્તિના બૌદ્ધિક, સામાજિક અને વ્યવસાયિક જીવનને સમૃદ્ધ બનાવે છે. ગુજરાતી માતૃભાષા તરીકે ભાવનાત્મક વિકાસ માટે, સંસ્કૃત જ્ઞાન અને આધ્યાત્મિકતા માટે, હિન્દી રાષ્ટ્રીય એકતા માટે અને અંગ્રેજી વૈશ્વિક વ્યવહાર માટે મહત્ત્વપૂર્ણ છે.

આ ભાષાશિક્ષણ દ્વારા વ્યક્તિ ભાષાઓની ભૂમિકાને સમજીને, તેમની બહુમુખીતા દ્વારા જીવનમાં સુધારો લાવે. એકથી વધુ ભાષાઓની અનુભૂતિ વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ, શિક્ષણ અને વ્યવસાયિક પ્રગતિ માટે સક્રિય સહાયક બની શકે છે. આ ઉમદા હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખીને દરેક સત્રમાં પેપર નંબર 05માં –Ability Enhancement Course અંતર્ગત ભાષાઓ શીખવવાનો ઉપક્રમ રખાયો છે.

8. Holistic Expertise Development

નીચે જણાવેલ કૌશલ્યોમાંથી દરેક સત્રમાં વિદ્યાર્થી કૌશલ્ય શીખે તે આ પેપર નંબર 06 (Skill Enhancement)નો ઉદ્દેશ છે.

1. સોશિયલ મીડિયા માસ્ટરી (Social Media Mastery)

2. ન્યુઝ એનાલિસિસ પ્રોફિસિઅન્સી (News Analysis Proficiency)

3. પ્રોફેશનલ કાઉન્સેલિંગ (Professional Counseling)

4. એડવાન્સ ટીચિંગ ટેકનિક્સ (Advanced Teaching Techniques)

5. પ્રોફેશનલ ઇવેન્ટ મેનેજમેન્ટ (Professional Event Management)

6. કેમ્પ ઓર્ગેનાઇઝેશન (Camp Organization)

7. વર્કશોપ ડિઝાઇન એન્ડ મેનેજમેન્ટ (Workshop Design & Management)

8. ટૂર પ્લાનિંગ એન્ડ મેનેજમેન્ટ (Tour Planning & Management)

9. કમ્પ્યુટર સ્કિલ્સ ફોર પ્રોફેશનલ્સ (Computer Skills for Professionals)

10. એ.આઈ. એન્ડ ઓટોમેશન મેનેજમેન્ટ (AI & Automation Management)

11. સર્જનાત્મક લેખન એક્સપર્ટાઇઝ (Creative Writing Expertise)

12. અભિવ્યક્તિ અને અભિનય કૌશલ્ય વિકાસ (Expression & Acting Skills Development)

13 પ્રાકૃતિક ચિકિત્સા અને ભારતીય જીવનશૈલી (Natural Healing & Indian Lifestyle)

14. શોર્ટ ફિલ્મ મેકિંગ એન્ડ ડિજિટલ સ્ટોરીટેલિંગ (Short Film Making & Digital Story telling)

15 હોમ એન્ડ ઑફિસ ઈન્ટીરિયર મેનેજમેન્ટ (Home & Office Interior Management)

16 લીડરશીપ એન્ડ મૂવમેન્ટ મેનેજમેન્ટ (Leadership & Movement Management Professional Course)

17 આદર્શ પેરેન્ટિંગની કળા (The Art of Ideal Parenting)

18 સ્કૂલ મેનેજમેન્ટ એન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેશન (School Management & Administration)

19 આયુર યોગ એન્ડ ઓલ્ટરનેટિવ થેરાપી (Ayur Yoga & Alternative Therapy)

20 આઈડિયલ ગવર્નન્સ ઇન એનજીઓ (Ideal Governance in NGOs)

9. ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા (IKS)

શાશ્વત જીવનમૂલ્યો અને સિદ્ધાંતો

આ પેપર નંબર 07 જેમાં ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા (IKS) અંતર્ગત 'શાશ્વત ભારતીય જીવનમૂલ્યો અને સિદ્ધાંતો' શીખવવાની સંકલ્પના છે, જેના થકી ચારિત્ર્યનિર્માણ સંભવ બનશે.

1. અસ્તિત્વ - જીવન એક સંકલ્પના
2. જિજીવિષા - પ્રકૃતિના સિદ્ધાંતો
3. અનન્યતા - દરેક વ્યક્તિ એક સંભાવના.
4. સર્જનહાર - અસ્તિત્વ પૂછે છે.
5. કૃતસંકલ્પિત - સંકલ્પથી સિદ્ધિ
6. સંવૃત - પીડા નામે સર્જન
7. ઈચ્છાશક્તિ - ચાહો તેવું પામો.
8. ધ્યેયનિષ્ઠ - કેવું હશે તે સર્જન?
9. પાત્રતા - હું જેવો તેવું મારું સર્જન
10. પ્રતિબદ્ધ - કિંમત ચૂકવવા તત્પર
11. અચલ - પ્રલોભનોને પેલે પાર
12. તત્પરતા - હરહંમેશ તૈયાર
13. સકારાત્મક - દૃઢ વિશ્વાસ અને ધૈર્ય
14. જિતેન્દ્રિય - સ્વયંની સાધના
15. અનુશાસક – હું મારા સ્વયંનો સેવક
16. આત્મનિર્ભર- હું જ મારો ભાગ્યવિધાતા
17. પૂર્ણાંકન પ્રતિ - પૂર્ણતા/શ્રેષ્ઠતા જ ખપે
18. આત્મનિરીક્ષણ - હું મારા ભીતરનો ભેરું
19. પ્રવાસી - ચરૈવેતી ચરૈવેતી..
20. સ્વાધ્યાયી – સાધકનોવિદ્યાવ્યાસંગ
21. જિજ્ઞાસુ –ખોજી હોવાનું ગૌરવ
22. ઉદ્યમી - પુરુષાર્થનો વિકલ્પ નથી.
23. દાયિત્વબોધ - જવાબદારી જીવન શીખવે.
24. અગ્રેસર - હરહમેશ પહેલો
25. પ્રયોગશીલ – અખતરાખોર હોવું...
26. નિર્ભયત્વ - શોર્યની ગાથા
27. સુટેવ – સફળ જીવનની આદતો
28. સાતત્યતા – સાતત્યતા પરિણામની ગેરંટી
29. ઉઘડતર - પૂર્ણ ઉપયોગીતા
30. નિષ્ઠાવાન - વફાદારીની પરાકાષ્ઠા
31. રાષ્ટ્રપ્રેમ - આદર્શ નાગરિકત્વ
32. નિરામયી પ્રાકૃતિક જીવન
33. સદ્-સંગી - સંગત તેવું વ્યક્તિત્વ
34. નૈપૂણ્ય -કાર્યમાં પ્રવીણતા
35. ભૂમિકામાં સંતુલન - વ્યક્તિગત, પારિવારિક, સામાજિક
36. ધ્યાની - ધ્યાનનો આરાધક
37. હોવાપણું – સહજતા અને સરળતાનો સંગમ
38. ગુણીજન – ગુણગ્રાહી
39. નિજાનંદી – મોજીલો સાધક
40. લોકનાયક - લોકસંગ્રહક - કોલધનનોસંવાહક
41. સત્યાગ્રહી - સત્યનિષ્ઠાની એરણ પર
42. ધર્મ-સંસ્કૃતિપરાયણ - પરંપરાનો વારસદાર
43. વ્યવસ્થાપક - કુશળ આયોજક (પ્રબંધક)
44. સહસર્જક - સંઘભાવનો વાહક
45. નિરાહંકારી – શુદ્ધ ચૈતન્ય
46. પ્રેરણામૂર્તિ – પ્રેરક બનીએ..
47. પરમાર્થી - જીવનદીપ જલે
48. સમાનુભૂત - એકાત્મ માનવદર્શન
49. અકર્તાપણું - સમર્પણસાધના (શ્રેયદાનમ્)
50. તત્ત્વપ્રેમી – પરમતત્ત્વનો શોધક
51. વિવેકસભાનતા - નીર-ક્ષીર વિવેક
52. વૃત્ત-જીવનનું સરવૈયુ

આ અભ્યાસક્રમનો મુખ્ય ધ્યેય વેદાંતના સિદ્ધાંતો દ્વારા વિચારશક્તિ, આત્મસંયમ, નેતૃત્વ, અને વ્યવહાર કુશળતાનો વિસ્તૃત વિકાસ કરાવવાનો છે. તે વ્યક્તિને માત્ર તત્ત્વજ્ઞાનનો જ પરિચય કરાવતો નથી, પરંતુ તેને વ્યવહારિક જીવનમાં ઉપયોગી બનાવવા પ્રેરે છે. ઉદ્યોગ-વ્યવસાય, શિક્ષણ, આરોગ્ય અને સમાજસેવા જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વેદાન્તના સિદ્ધાંતોનું પ્રયોગાત્મક ઉપયોગ કરી શકાય, જે કાર્યક્ષમતા અને માનસિક શાંતિને એકસાથે સંભાળે. આ અભ્યાસક્રમ વ્યક્તિગત જીવનના શિસ્તબદ્ધ સંચાલન અને સામાજિક નૈતિકતા વચ્ચેનો સમતોલ તાલમેલ સાધવાનો પ્રયાસ કરે છે.

આજના તણાવભર્યા અને ગતિશીલ યુગમાં વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવનનું વ્યવસ્થાપન એક પડકારરૂપ બની ગયું છે. આધુનિક શિક્ષણ અને વ્યવસાયિક પ્રગતિએ ભૌતિક સમૃદ્ધિ જરૂર વધારી છે, પરંતુ શાંતિ, સંતોષ અને નૈતિકમૂલ્યોથી શિક્ષિત જીવન માટે યોગ્ય દિશા પ્રદાન કરવામાં અસમર્થ રહી છે. 'Vedantic Science and Life Management' અભ્યાસક્રમ એ આપણું પ્રાચીન વેદાંત-જ્ઞાન અને આધુનિક વ્યવસ્થાપન શાસ્ત્રના તત્ત્વોને એકસાથે સંકલિત કરીને, જીવન વ્યવસ્થાપન માટે એક પ્રાયોગિક અને પરિણામકારક અભિગમ વિકસાવવાનો પ્રયાસ છે. આ અભ્યાસક્રમ માત્ર જ્ઞાન અને કુશળતા સુધી મર્યાદિત ન રહે, પણ તે વ્યક્તિગત વિકાસ, ચારિત્ર્યનિર્માણ અને સમાજમાં હકારાત્મક પરિવર્તન લાવવા પ્રેરક બની રહેશે...

સમગ્ર જીવન વ્યવસ્થાપન માટે ચારિત્ર્યએ મૂળભૂત આધારશીલા છે. આ અભ્યાસક્રમ શિસ્ત, નૈતિકતા, જવાબદારી, અને કરૂણાભાવ જેવા ગુણો વિકસાવવાનું પ્રોત્સાહન આપે છે, જે સંસ્થાઓ અને સમાજ માટે ઉત્તમ નેતૃત્વ વિકસાવવામાં મદદરૂપ થાય. વ્યવહારિક કુશળતાઓ જેમ કે સંવાદશીલતા, સંકલન ક્ષમતા, નિર્ણયશક્તિ, સંઘર્ષ વ્યવસ્થાપન અને ઉદ્યમી વિચારધારા આ અભ્યાસક્રમ દ્વારા વિકસાવવામાં આવે છે.

આ અભ્યાસક્રમ આજે માત્ર શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક દૃષ્ટિએ જ નહિ. પરંતુ માનવજાત માટે એક વ્યાપક માર્ગદર્શક બની શકે છે. એકલતાના સ્તર પર વધતા માનસિક તણાવ, વ્યસનો અને આક્રમકતાનો સામનો કરવા માટે વ્યક્તિને અંતર્મુખ દૃષ્ટિ અને આધ્યાત્મિક મજબૂતી આપવી જરૂરી છે. આધુનિક વ્યવસ્થાપન શાસ્ત્રની સાથે વેદાંતનું જ્ઞાન વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવનને હિતપ્રદ અને સુખમય બનાવી શકે.

આ અભ્યાસક્રમ દ્વારા વ્યક્તિ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ સુધી મર્યાદિત ન રહે, પરંતુ તેના વિચારો અને જીવનશૈલીમાં મૂલ્યલક્ષી પરિવર્તનો પણ અનુભવે. ચારિત્ર્ય-નિર્માણ, જીવન-કૌશલ્યો અને સંસ્કાર આધારિત વ્યવસ્થાપનનો દૃષ્ટિકોણ પ્રાપ્ત થશે. માત્ર વ્યવસાયિક સફળતા જ નહીં, પરંતુ આત્મસંતોષ, પરમાનંદ, જીવન-ગૌરવ અને સામાજિક સુખની પ્રાપ્તિમાં સહાયક પણ નિવડશે. વેદાન્તનું તત્ત્વજ્ઞાન અને વ્યવહારશાસ્ત્રની સમજૂતીથી જીવનમાં નૈતિકતા, શિસ્ત અને સમરસતાનું નિર્માણ થઈ શકે, જે એક ઉત્તમ સમાજના ઘડતરમાં સહાયક બની શકે. આમ આ અભ્યાસક્રમ ખૂબ જ પ્રાસંગિક, અનિવાર્ય અને સમગ્ર માનવજાત માટે આશીર્વાદરૂપ બની રહેશે.

Vedantic Science and Life Management

(Integrated BS & MS)

અભ્યાસક્રમનું પ્રારૂપ

શૈક્ષણિક વર્ષ – 2025-26

Syllabus

New Education Policy -2020

10. Choice Based Credit System

Arrangement of Credit Distribution Framework for three/four years Honours/Honours with Research Degree Programme with Multiple Entry and Exits Options

NCrF Credit Level	Sem-ester	Major (Core)	Minor (Electives)	Multi/ Inter-disciplinary	AEC	SEC/ Internship	VAC/ IKS	RP/ OJT	Total Credit per Sem.	Qualification/ Certificate
4.5 FirstYear	I	8	4	4	2	2 (SEC)	2 (IKS)	-	22	**UG Certificate**
	II		4	4	2	2 (SEC)	2 (VAC)	-	22	
1st Year Total Credits		**16**	**8**	**8**	**4**	**4**	**4**	**-**	**44**	
Exit 1 : Award of UG certificate in Major course with 44 credits with additional 4 credits of Summer Internship in core specific NSQF defined course OR continue with Major and Minor course for next NCrF credit level										
5.0 Second Year	III	12	-	4	2	2 (SEC)	2 (IKS)	-	22	**UG Diploma**
	IV	12	4	-	2	2 (SEC)	2 (VAC)	-	22	
2nd Year Total Credits		**40**	**12**	**12**	**8**	**8**	**8**	**-**	**88**	
Exit 2 : Award of UG certificate in Major course with 88 credits with additional 4 credits of Summer Internship in core specific NSQF defined course OR continue with Major and Minor course for next NCrF credit level										
5.5 Third Year	V	12	8	-	-	2 (SEC)	-	-	22	**UG Degree**
	VI	12	4	-	2	4 (Internship)	-	-	22	
3rd Year Total Credits		**64**	**24**	**12**	**10**	**14**	**8**	**-**	**132**	
Award of UG Degree in Major course with 132 credits with and Internship in core discipline OR continue with Major and Minor course for next NCrF credit level										
6.0 Fourth Year	VII	12	4	-	-	-	-	6 (OJT)	22	**UG Honours Degree**
	VIII	12	4	-	-	-	-	6 (OJT)	22	
4th Year Total Credits		**88**	**32**	**12**	**10**	**14**	**8**	**12**	**176**	
Award of UG Honours Degree in Minor course with total 176 credits										
6.0 Fourth Year	VII	12	4	-	-	-	-	6 (RP)	22	**UG Honours with Research Degree**
	VIII	12	4	-	-	-	-	6 (RP)	22	
4th Year Total Credits		**88**	**32**	**12**	**10**	**14**	**8**	**12**	**176**	
Award of UG Honours with Research Degree in Minor course with total 176 credits										-------------------
6.5 Fifth Year	IX	12	4	-	-	-	-	6 OJT/RP	22	**PG Degree**
	X	12	4	-	-	-	-	6 OJT/RP	22	
5th Year Total Credits		88	32	12	10	14	8	12	176	
Award of PG Degree in Minor course with total 220 credits										

First Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01	101 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Ishavasya Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Ishavasya Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Ishavasya Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of 'Sankhya-darshan' and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Adi Shankaracharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02	102 VSLM1 -MA1	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Auditory Study of Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 02	Auditory Study of Gujarati (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 03	Auditory Study of Hindi (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 04	Auditory Study of English (Part – 01)	Credit 01	
Minor 01	103 VSLM1 -MI1	Education and Pedagogy : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Education : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Pedagogy : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Practical Intelligence & Decision Making	Credit 01	
		Unit 04	Logical Reasoning & Argumentation Mastery	Credit 01	
Multi Discipli nary	104 VSLM1 -MD1	Shrimad Bhagavad Gita and Human Life			04
		Unit 01	'Principles of Life Management in Chapters 01 to 03'	Credit 01	
		Unit 02	'Principles of Life Management in Chapters 04 to 06'	Credit 01	
		Unit 03	'Principles of Life Management in Chapters 07 to 09'	Credit 01	
		Unit 04	'Perspectives of Indian thinkers on the Shrimad Bhagavad Gita'	Credit 01	
AEC 01	105 VSLM1 -AE1	Holistic Global Skills in Language & Communication			02
		Unit 01	Critical Reading & Analytical Thinking	Credit 01	
		Unit 02	Public Speaking, Stage Presence, expression & Acting Skills Development	Credit 01	
Skill Enhance ment 01	106 VSLM1 -SE1	Holistic Expertise Development for Professional & Personal Growth			02
		Unit 01	Natural Healing, ndian Lifestyle Ayuryoga & Alternative Therapy	Credit 01	
		Unit 02	School Management, Administration & Advanced Teaching Techniques	Credit 01	
IKS VAC 01	107 VSLM1 -IK1	Value Education and Character Building (IKS/VAC)			02
		Unit 01	Fundamental Principles and Core Values of Life Education 01 to 13	Credit 01	
		Unit 02	Fundamental Principles and Core Values of Life Education 14 to 26	Credit 01	
					22

Second Semester

Course Type	Course Code		Course Title		Credit
Major 01	201 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Kena Upanishadfor Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Kena Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Kena Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of 'Yoga-darshan' and Life Managemen	Credit 01	
		Unit 04	Ramanujacharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02	202 VSLM1 -MA1	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Auditory Study of Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 02	Auditory Study of Gujarati (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 03	Auditory Study of Hindi (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 04	Auditory Study of English (Part – 02)	Credit 01	
Minor 01	203 VSLM1 -MI1	Philosophy and Ethics : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Philosophy : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Ethics : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Logical Reasoning & Scientific Inquiry	Credit 01	
		Unit 04	Analytical Study & Thought Evaluation	Credit 01	
Multi Discipli nary	204 VSLM1 -MD1	Shrimad Bhagavad Gita and Human Life			04
		Unit 01	'Principles of Life Management in Chapters 10 to 12'	Credit 01	
		Unit 02	'Principles of Life Management in Chapters 13 to 15'	Credit 01	
		Unit 03	'Principles of Life Management in Chapters 16 to 18'	Credit 01	
		Unit 04	'In the context of the Shrimad Bhagavad Gita, thoughts of Western thinkers'	Credit 01	
AEC 01	205 VSLM1 -AE1	Holistic Global Skills in Language & Communication			02
		Unit 01	Digital Media & Strategic Communication	Credit 01	
		Unit 02	Creative Writing & Editorial Excellence	Credit 01	
Skill Enhance ment 01	206 VSLM1 -SE1	Holistic Expertise Development for Professional & Personal Growth			02
		Unit 01	Professional Counseling & The Art of Ideal Parenting	Credit 01	
		Unit 02	Computer Skills for Professionals & AI & Automation Management	Credit 01	
IKS VAC 01	207 VSLM1 -IK1	Value Education and Character Building			02
		Unit 01	Fundamental Principles and Core Values of Life Education 27 to 39	Credit 01	
		Unit 02	Fundamental Principles and Core Values of Life Education 40 to 52	Credit 01	
					22

Third Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01	301 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Katha Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Katha Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Katha Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Nyaya-darshan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Madhvacharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02	302 VSLM1 -MA1	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Study of Spoken Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 02	Study of Spoken Gujarati (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 03	Study of Spoken Hindi (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 04	Study of Spoken English (Part – 01)	Credit 01	
Major 03	303 VSLM1 -MA1	Study of Principal Vedantic Texts : The Science of Vedantasara for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Vedantasara	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Vedantasara	Credit 01	
		Unit 03	Chanakya's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Henry David Thoreau's Principles in Practical Life	Credit 01	
Multi Discipli nary	304 VSLM1 -MD1	Patanjali Yoga Sutra and Life Management			04
		Unit 01	Samadhi Pada and Life Management	Credit 01	
		Unit 02	Sadhana Pada and Life Management	Credit 01	
		Unit 03	Vibhuti Pada and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Kaivalya Pada and Life Management	Credit 01	
AEC 01	305 VSLM1 -AE1	Holistic Global Skills in Language & Communication			02
		Unit 01	Advanced Vocabulary & Linguistic Mastery	Credit 01	
		Unit 02	Research-Based Review & Content Analysis	Credit 01	
Skill Enhance ment 01	306 VSLM1 -SE1	Holistic Expertise Development for Professional & Personal Growth			02
		Unit 01	Professional Event Management & Tour Planning & Management	Credit 01	
		Unit 02	Camp Organization, Workshop Design & Management	Credit 01	
IKS VAC 01	307 VSLM1 -IK1	Value Education and Character Building			02
		Unit 01	Steadfastness, Readiness, and Positivity: Mastering Determination and Success	Credit 01	
		Unit 02	Self-Mastery and Discipline: Cultivating Inner Growth	Credit 01	
					22

Fourth Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	401 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Prashna Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Prashna Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Prashna Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Vaisheshika-darshan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Bhaskaracharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	402 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Ashtavakra Gita for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Ashtavakra Gita	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Ashtavakra Gita	Credit 01	
		Unit 03	Mirra Alfassa (The Mother)'s Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Socrates's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	403 VSLM1 -MI1	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Study of Spoken Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 02	Study of Spoken Gujarati (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 03	Study of Spoken Hindi (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 04	Study of Spoken English (Part – 02)	Credit 01	
Minor-1 Course	404 VSLM1 -MD1	Practical Science and Technology : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Practical Science : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Technology : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	International Affairs & Global Perspective	Credit 01	
		Unit 04	Global Economy & Financial Literacy	Credit 01	
AEC – 1	405 VSLM1 -AE1	Holistic Global Skills in Language & Communication			02
		Unit 01	Hosting, Presentation & Expressive Arts	Credit 01	
		Unit 02	Social Media Management & Digital Storytelling	Credit 01	
Skill Enhancement Course-1	406 VSLM1 -SE1	Holistic Expertise Development for Professional & Personal Growth			02
		Unit 01	News Writing, Analysis, Discussion, and Visual Presentation	Credit 01	
		Unit 02	Home & Office Interior Management & Ideal Governance in NGOs	Credit 01	
IKS Course -1	407 VSLM1 -IK1	Value Education and Character Building			02
		Unit 01	Self-Reliance, Excellence, and Introspection: The Path to a Fulfilling Life	Credit 01	
		Unit 02	Journey and Self-Study: Lifelong Learning and Growth	Credit 01	
					22

Fifth Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	501 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Mundaka Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Mundaka Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Mundaka Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Purva-mimamsa-darshan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Nimbarkacharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	502 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Yoga Vasistha for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Yoga Vasistha	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Yoga Vasistha	Credit 01	
		Unit 03	Rabindranath Tagore's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Li Zhi's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	503 VSLM1 -MA1	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Reading Study of Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 02	Reading Study of Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 03	Reading Study of Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 04	Reading Study of Sanskrit (Part – 01)	Credit 01	
Minor 01 Course	504 VSLM1 -MI1	Psychology and Behavioral Sciences : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Psychology : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Behavioral : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Analytical Comparison & Interdisciplinary Studies	Credit 01	
		Unit 04	Historical Insights & Modern World Analysis	Credit 01	
Minor 02 Course	505 VSLM1 -MD1	Sociology and Anthropology : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Sociology : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Anthropology : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Government Services & Administrative Processes	Credit 01	
		Unit 04	Foundation of Law & Judicial Process	Credit 01	
IKS Course -1	506 VSLM1 -SE1	Holistic Expertise Development for Professional & Personal Growth			02
		Unit 01	Short Film Reels and video Making & Digital Storytelling	Credit 01	
		Unit 02	Expression & Acting Skills Development Leadership & Movement Management	Credit 01	
					22

Sixth Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major – 01 Course	601 VSLM1-MA1	Study of Upanishads : The Science of Mandukya Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Mandukya Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Mandukya Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Uttara-mimamsa-darshan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Vallabhacharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	602 VSLM1-MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Brahma Sutra for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Brahma Sutra	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Brahma Sutra	Credit 01	
		Unit 03	Mahatma Gandhi's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Plato's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	603 VSLM1-MA2	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Reading Study of Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 02	Reading Study of Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 03	Reading Study of Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 04	Reading Study of Sanskrit (Part – 02)	Credit 01	
Minor 01	604 VSLM1-MI1	Environmental Studies and Sustainability : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Environmental Studies : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Sustainability : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Psychological Approaches & Behavioral Analysis	Credit 01	
		Unit 04	Emotional Intelligence & Interpersonal Skills	Credit 01	
AEC – 1	605 VSLM1-AE1	Holistic Global Skills in Language & Communication			02
		Unit 01	Professional Proofreading & Editing Skills	Credit 01	
		Unit 02	Translation Techniques & Multilingual Communication Skills	Credit 01	
606 Internship		Internship			04
					22

Seventh Semester					
Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	701 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Taittiriya Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Taittiriya Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Taittiriya Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Baudh-datshan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Shrikanthacharya's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	702 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Gaudapada Karika for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Gaudapada Karika	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Gaudapada Karika	Credit 01	
		Unit 03	Kabir's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Plotinus's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	703 VSLM1 -MA2	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Study of Sanskrit Writing Skills (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 02	Study of Gujarati Writing Skills (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 03	Study of Hindi Writing Skills (Part – 01)	Credit 01	
		Unit 04	Study of English Writing Skills (Part – 01)	Credit 01	
Minor 01 Course	704 VSLM1 -MD1	Ayurveda and Holistic Health : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Ayurveda : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Holistic Health : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Inner Peace & Spiritual Understanding	Credit 01	
		Unit 04	Global & Local Cultural Approaches	Credit 01	
705 OJT/RP		On Job Training/Reserch Project			06
					22

Eighth Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	801 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Aitareya Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Aitareya Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Aitareya Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles of Jain-darsan and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Jiva Goswami's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	802 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Panchadashi for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Panchadashi	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Panchadashi	Credit 01	
		Unit 03	Meerabai's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Friedrich Nietzsche's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	803 VSLM1 -MA3	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Study of Sanskrit Writing Skills (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 02	Study of Gujarati Writing Skills (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 03	Study of Hindi Writing Skills (Part – 02)	Credit 01	
		Unit 04	Study of English Writing Skills (Part – 02)	Credit 01	
Minor 01 Course	804 VSLM1 -MD1	Social Work and Community Development : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Social Work : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Community Development : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Creative Thinking & Innovation	Credit 01	
		Unit 04	Effective Communication & Impactful Presentation	Credit 01	
805 OJT/RP		On Job Training/Reserch Project			06
					22

Ninth Semester

Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	901 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Chandogya Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Chandogya Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Chandogya Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles's of Charvaka and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Vyasa Tirtha's & Appayya Dikshita's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	902 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Vivekachudamani for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Vivekachudamani	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Vivekachudamani	Credit 01	
		Unit 03	Jiddu Krishnamurti's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Arthur Schopenhauer's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	903 VSLM1 -MA2	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Literary Study for Language Learning of Sanskrit (Part - 01)	Credit 01	
		Unit 02	Literary Study for Language Learning of Gujarati (Part - 01)	Credit 01	
		Unit 03	Literary Study for Language Learning of Hindi (Part - 01)	Credit 01	
		Unit 04	Literary Study for Language Learning of English (Part - 01)	Credit 01	
Minor 01 Course	904 VSLM1 -MD1	Political Science and Legal Studies : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Political Science : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Legal Studies : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Healthy Lifestyle & Mental Resilience	Credit 01	
		Unit 04	Environmental Awareness & Sustainable Development	Credit 01	
905 OJT/RP		On Job Training/Reserch Project			
					22

Tenth Semester					
Course Type	Course Code	Course Title			Credit
Major 01 Course	1001 VSLM1 -MA1	Study of Upanishads : The Science of Brihadaranyaka Upanishad for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study of Brihadaranyaka Upanishad	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Brihadaranyaka Upanishad	Credit 01	
		Unit 03	Core Principles's of Modern Thought and Life Management	Credit 01	
		Unit 04	Gorakhnath Baladeva's & Vidyabhushana's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 02 Course	1002 VSLM1 -MA2	Study of Principal Vedantic Texts: The Science of Upadesa Sahasri for Life Management			04
		Unit 01	The Scientific Approach to the Holistic Study Upadesa Sahasri	Credit 01	
		Unit 02	Life Management Study of Upadesa Sahasri	Credit 01	
		Unit 03	Vimla Thakar's Principles in Practical Life	Credit 01	
		Unit 04	Immanuel Kant's Principles in Practical Life	Credit 01	
Major 03 Course	1003 VSLM1 -MA3	Language Education : Sanskrit, Gujarati, Hindi, and English			04
		Unit 01	Literary Study for Language Learning of Sanskrit (Part - 02)	Credit 01	
		Unit 02	Literary Study for Language Learning of Gujarati (Part - 02)	Credit 01	
		Unit 03	Literary Study for Language Learning of Hindi (Part - 02)	Credit 01	
		Unit 04	Literary Study for Language Learning of English (Part - 02)	Credit 01	
Minor 01 Course	1004 VSLM1 -MD1	Theology and Spiritual Studies : Major Principles and Human Development Studies			04
		Unit 01	Theology : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 02	Spiritual Studies : Major Principles and Human Development Studies	Credit 01	
		Unit 03	Technology & Digital Literacy	Credit 01	
		Unit 04	Leadership & Management Skills	Credit 01	
1005 OJT/RP		On Job Training/Reserch Project			
					22

11. પરિશિષ્ટ

Gujarat Common Admission Services (GCAS)
Education Department, Government of Gujarat

પ્રવેશ પ્રક્રિયા ૨૦૨૫–૨૬ માટેના પ્રથમ તબક્કાનું શિડ્યુલ

Steps to be followed by the Students for Admission in UG Program
સ્નાતક કક્ષાના પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ માટે વિદ્યાર્થીઓએ અનુસરવાના પગલાં

For affiliated and constituent colleges / Department of following Universities

(Bhakta Kavi Narsinh Mehta University; Gujarat Technological University; Gujarat University; Hemchandracharya North Gujarat University; Krantiguru Shyamji Krishn Verma Kachchh University; Maharaja Krishnakumarsinhji Bhavnagar University; Sardar Patel University; Saurashtra University; Shree Somnath Sanskrit University; Shri Govind Guru University; The Maharaja Sayajirao University of Baroda & Veer Narmad South Gujarat University)

પ્રવેશનો તબક્કો – ૧

ક્રમ	પ્રવેશનો તબક્કો	તારીખ	કુલ દિવસો	વિદ્યાર્થીએ અનુસરવાની પ્રક્રિયા
૧	રજિસ્ટ્રેશન રાઉન્ડ–૧	તા. ૦૯.૦૫.૨૦૨૫ થી તા. ૧૮.૦૫.૨૦૨૫	૧૦	1. ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન કરવું. 2. રજિસ્ટ્રેશન ફી, પ્રોફાઈલ, શૈક્ષણિક માહિતી ભરવી અને યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામ–મુખ્ય વિષયની પસંદગી કરવી. 3. ઓનલાઈન અરજી ચેક કરી GCAS પોર્ટલ પર સબમિટ કરવી.
૨	વેરીફીકેશન રાઉન્ડ–૧ (રજિસ્ટ્રેશન રાઉન્ડ–૧ને સમાંતર)	તા. ૦૯.૦૫.૨૦૨૫ થી તા. ૨૦.૦૫.૨૦૨૫	૧૨*	GCAS પોર્ટલ પર સબમિટ કરેલ ઓનલાઈન અરજી તથા અસલ પ્રમાણપત્રોનું વેરીફીકેશન નજીકના વેરીફીકેશન સેન્ટર પર કરાવવું. (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
૩	ટેકનિકલ પ્રોસેસ	તા. ૨૧.૦૫.૨૦૨૫ થી તા. ૨૪.૦૫.૨૦૨૫	૦૪	–
૪	પ્રવેશ રાઉન્ડ – ૧	તા. ૨૬.૦૫.૨૦૨૫ થી તા. ૨૮.૦૫.૨૦૨૫	૦૩	1. વિદ્યાર્થીએ GCAS પોર્ટલ પર તેના ડેશબોર્ડ પર લોગ–ઈન કરી સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ દ્વારા આપવામાં આવેલ પ્રવેશની ઓફર ચકાસવી. 2. વિદ્યાર્થીના ડેશબોર્ડ પર મળેલ તમામ ઓફર્સ પૈકી પસંદગીની યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામ–મુખ્ય વિષયની ઓફર પોર્ટલ પર OTPથી કન્ફર્મ કરવી. 3. ઓફર લેટરની પ્રિન્ટ લઇ પ્રવેશ માટે સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ પર તમામ અસલ પ્રમાણપત્ર અને

ક્રમ	પ્રવેશનો તબક્કો	તારીખ	કુલ દિવસો	વિદ્યાર્થીએ અનુસરવાની પ્રક્રિયા
				સ્વપ્રમાણિત પ્રમાણપત્રોના એક સેટ સાથે રીપોર્ટીંગ કરવું. 4. યુનિવર્સિટી–કોલેજ ખાતે નિયમાનુસાર ફી ભરવી અને OTPથી પ્રવેશ કન્ફર્મ કરવો.
૫	ટેકનિકલ પ્રોસેસ	તા. ૨૯.૦૫.૨૦૨૫	૦૧	–
૬	પ્રવેશ રાઉન્ડ – ૨	તા. ૩૦.૦૫.૨૦૨૫ થી તા. ૩૧.૦૫.૨૦૨૫	૦૨	ક્રમ – ૪ મુજબ.
૭	ટેકનિકલ પ્રોસેસ	તા. ૦૨.૦૬.૨૦૨૫	૦૧	–
૮	પ્રવેશ રાઉન્ડ – ૩	તા. ૦૩.૦૬.૨૦૨૫ થી તા. ૦૪.૦૬.૨૦૨૫	૦૨	ક્રમ – ૪ મુજબ.
૯	ટેકનિકલ પ્રોસેસ	તા. ૦૫.૦૬.૨૦૨૫	૦૧	–
૧૦	પ્રવેશ રાઉન્ડ – ૪	તા. ૦૬.૦૬.૨૦૨૫ થી તા. ૦૯.૦૬.૨૦૨૫	૦૨*	ક્રમ – ૪ મુજબ.

* તા.૧૧.૦૫.૨૦૨૫, તા.૧૮.૦૫.૨૦૨૫, તા. ૨૫.૦૫.૨૦૨૫, તા.૦૧.૦૬.૨૦૨૫, તા.૦૮.૦૬.૨૦૨૫ – રવિવાર;

* તા.૦૭.૦૬.૨૦૨૫ – જાહેર રજા

******

Gujarat Common Admission Services (GCAS)
Education Department, Government of Gujarat

શૈક્ષણિક વર્ષ 2025 – 2026માં GCAS દ્વારા થનાર પ્રવેશ પ્રક્રિયા અંતર્ગત રાજ્યની 15 સરકારી યુનિવર્સિટીઓ સંલગ્ન તમામ સરકારી કૉલેજો, બિન સરકારી અનુદાનિત કૉલેજો, સેલ્ફ–ફાઈનાન્સ કૉલેજો તથા યુનિવર્સિટી ડિપાર્ટમેન્ટ/ભવનોમાં GCAS પોર્ટલ પર વિદ્યાર્થી વિના મૂલ્યે પોતાનું રજિસ્ટ્રેશન કરાવી શકશે. આ માટે વિદ્યાર્થીએ સૌપ્રથમ ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન કરવાનું રહેશે. આ ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન વિદ્યાર્થી પોતાના મોબાઈલ દ્વારા જાતે અથવા ફ્રી ફોર્મ ફીલિંગ સેન્ટર પરથી કરી શકશે.

વિદ્યાર્થીના ફોર્મ ફીલિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા: ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન

વિદ્યાર્થીએ ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન કરવા માટેની પ્રક્રિયા:

વિદ્યાર્થીએ નીચેની માર્ગદર્શિકા પ્રમાણે ક્વિક રજિસ્ટ્રેશન કરવું.

સૌ પ્રથમ GCAS પોર્ટલ https://GCAS.gujgov.edu.in/ પર જાઓ અથવા QR કોડ સ્કેન કરો.

GCAS પોર્ટલ https://GCAS.gujgov.edu.in/ પર જવાથી અથવા QR કોડ સ્કેન કરવાથી GCASનું હોમપેજ ખુલશે જેમાં Apply Now પર ક્લિક કરવાનું રહેશે.

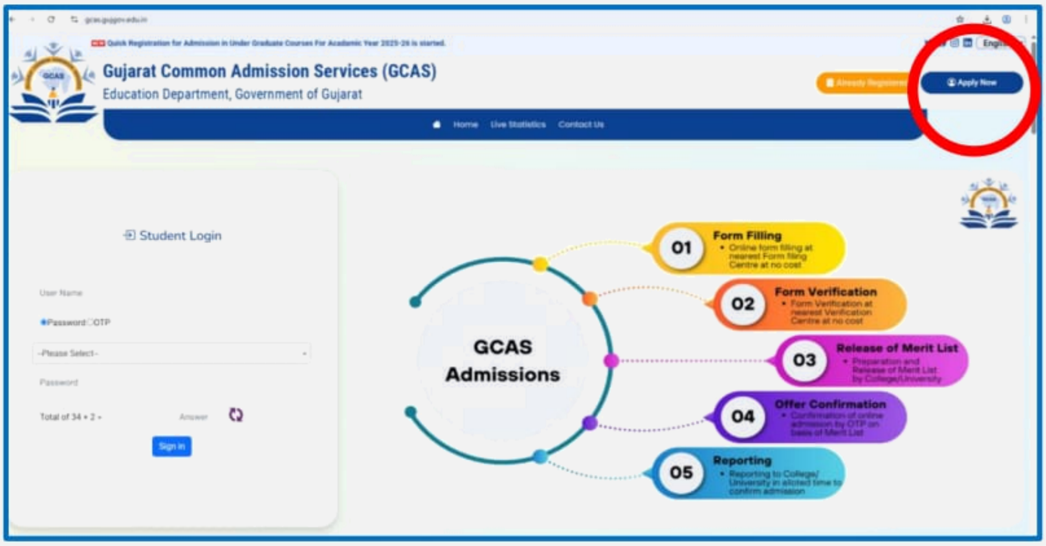

Apply Now પર ક્લિક કરવાથી નીચે મુજબની Quick Registration માટેની એક વિન્ડો ખૂલશે. જેમાં જરુરી વિગતો ભરવાની રહેશે.

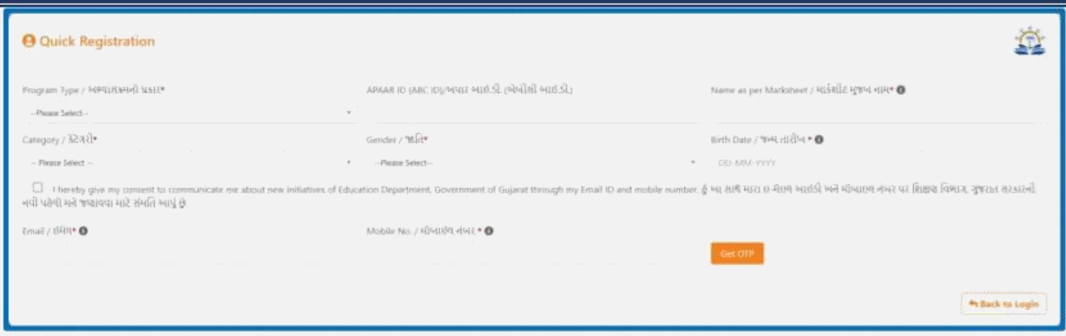

1. **અભ્યાસક્રમનો પ્રકાર:** અહીં વિદ્યાર્થી જે અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ લેવા ઈચ્છે છે તે વિકલ્પ પસંદ કરવો. ઉદાહરણ તરીકે, જો વિદ્યાર્થી બી.એ. માં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છે છે તો Under Graduate અભ્યાસક્રમ પસંદ કરવાનો રહેશે અને એમ.એ. માં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છે છે તો Post Graduate અભ્યાસક્રમ પસંદ કરવાનો રહેશે.
2. **APAAR આઈ ડી (ABC આઈ ડી):** જો વિદ્યાર્થી પાસે APAAR આઈ ડી (ABC આઈ ડી) હોય તો અહીં દર્શાવવું.
3. **માર્કશીટ મુજબ નામ:** વિદ્યાર્થીની SSC/HSCની માર્કશીટ/સમકક્ષ પરીક્ષાના પ્રમાણપત્રમાં દર્શાવ્યા મુજબનું પોતાનું નામ લખવાનું રહેશે.
4. **કેટેગરી:** સક્ષમ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલ કેટેગરી અંગેના પ્રમાણપત્ર મુજબની વિદ્યાર્થીને લાગુ પડતી કેટેગરીના જ વિકલ્પની પસંદગી કરવાની રહેશે. જો વિદ્યાર્થી ઓપન કેટેગરીમાં આવતા હોય તેઓએ General વિકલ્પ પસંદ કરવો.
5. **જાતિ:** અહીં વિદ્યાર્થીએ તેઓને લાગુ પડતી જાતિ પસંદ કરવાની રહેશે.
6. **જન્મ તારીખ:** શાળા છોડયાના પ્રમાણપત્ર કે SSCની માર્કશીટ ના આધારે, DD/MM/YYYY ફોર્મેટ મુજબ જન્મ તારીખ લખવાની રહેશે.
7. **બાહેંધરી:** અહીં વિદ્યાર્થીએ શિક્ષણ વિભાગ, ગુજરાત સરકારના વિવિધ પ્રકલ્પોની માહિતી જો પોતાના મોબાઈલ કે ઈ-મેલમાં મેળવવા ઈચ્છતા હોય તો તે પ્રકારની સંમતિ પર ટીક કરવાનું રહેશે.
8. **મોબાઈલ નંબર અને ઈ-મેલ આઈડી:** વિદ્યાર્થી દ્વારા આપવામાં આવેલ મોબાઈલ નંબર તથા ઈ-મેલ આઈડી બંને પર અલગ અલગ OTP આવશે. આથી, વિદ્યાર્થી દ્વારા વપરાશમાં હોય તેવો મોબાઈલ નંબર તથા ઈ-મેલ આઈડી ફોર્મ ભરતી વખતે લખવાના રહેશે તથા પ્રવેશની પ્રક્રિયા પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી આ મોબાઈલ નંબર અને ઈ મેઈલ આઈડી કાર્યરત રહે તે સુનિશ્ચિત કરવાનું રહેશે.
9. **OTP મેળવી ફોર્મ સબમિટ કરવાની પ્રક્રિયા:** તમામ જરુરી માહિતી ભર્યા બાદ 'Get OTP' પર ક્લિક કરવું. ક્લિક કર્યા બાદ વિદ્યાર્થી દ્વારા આપવામાં આવેલ ઈ-મેલ આઈડી તથા મોબાઈલ નંબર પર અલગ-અલગ OTP આવશે. આ બંને OTP એન્ટર કર્યા બાદ કેપ્ચા કોડ એન્ટર કરી સબમિટ બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે.
10. **યુઝર નેમ અને પાસવર્ડ:** ક્વિક રજિસ્ટ્રેશનની પ્રક્રિયા સફળતા પૂર્વક પૂર્ણ કર્યા બાદ આપે GCAS પર રજિસ્ટર્ડ કરાવેલ ઈ-મેલ આઈડી તથા મોબાઈલ નંબર પર, GCAS દ્વારા યુનિક લોગ-ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) અને પાસવર્ડ મોકલવામાં આવશે. આ લોગ-ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) તથા પાસવર્ડની મદદથી આપ GCASની પ્રવેશ પ્રક્રિયા માટેનું ફોર્મ ભરવા માટે લોગ-ઈન કરી શકશો. આથી, આ લોગ-ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) તથા પાસવર્ડ વિદ્યાર્થીએ સાચવી રાખવો.

વિદ્યાર્થીના ફોર્મ ફીલિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા: સંપૂર્ણ ફોર્મ

યુઝર નેમ અને પાસવર્ડની મદદથી લોગ–ઈન:

ક્વિક રજિસ્ટ્રેશનની પ્રક્રિયા સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કર્યા બાદ, GCAS દ્વારા યુનિક લોગ–ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) અને પાસવર્ડ વિદ્યાર્થીના રજીસ્ટર્ડ ઈ–મેલ આઈડી તથા મોબાઈલ નંબર પર મોકલવામાં આવશે. આ યુનિક લોગ–ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) અને પાસવર્ડ એન્ટર કરીને લોગ–ઈન કરી શકાશે. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થી લોગ–ઈન આઈડી (યુઝર નેમ) અને OTP દ્વારા પણ લોગ–ઈન કરી શકશે.

ઓનલાઈન અરજી ફોર્મ ભરવા માટેના સોપાનો :

GCAS પોર્ટલની લિંક:

1) https://GCAS.gujgov.edu.in/

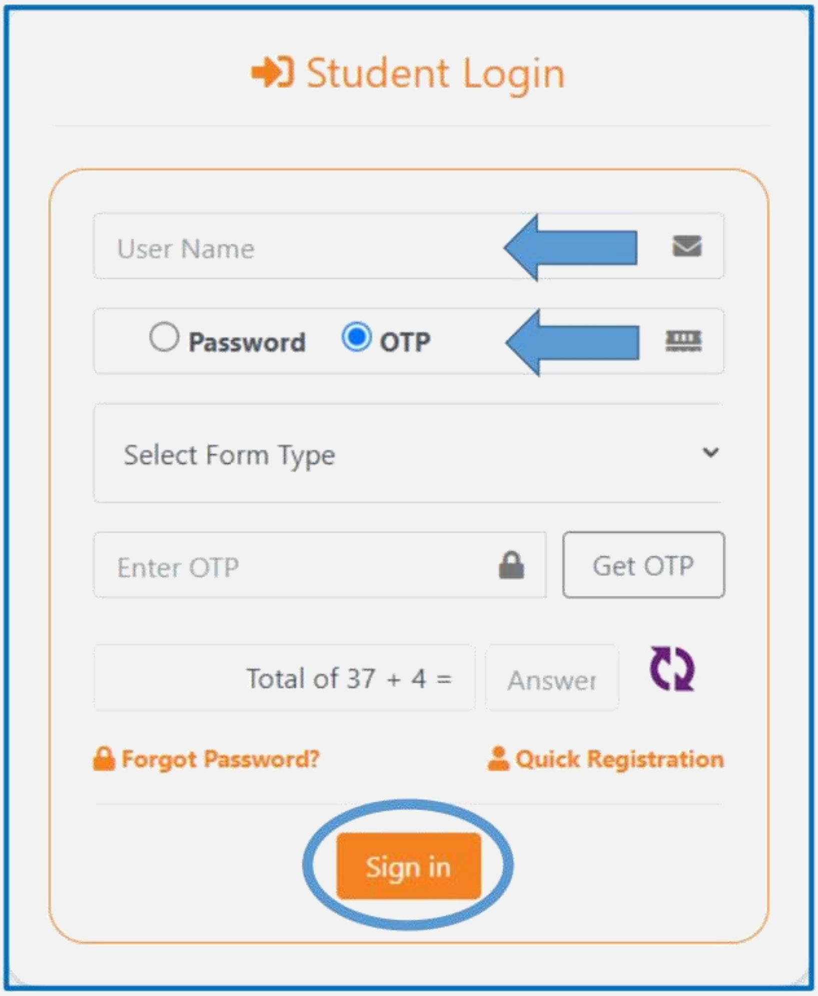

લોગ–ઈન કરતી વખતે વિદ્યાર્થી જે પ્રોગ્રામમાં એડમિશન લેવા ઈચ્છે છે તે પ્રોગ્રામ ટાઈપને ડ્રોપડાઉન મેનુ માંથી સિલેક્ટ કરવાનું રહેશે.

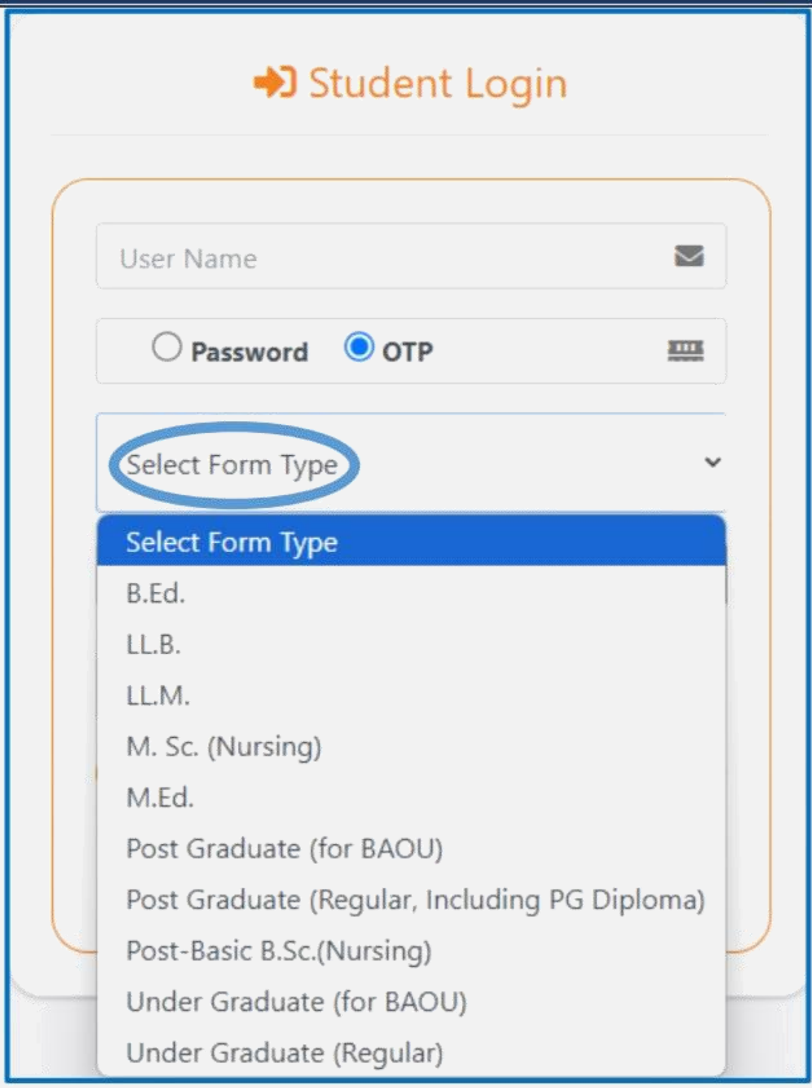

પ્રોગ્રામ ટાઈપને સિલેક્ટ કર્યા બાદ વિદ્યાર્થીએ કેપ્ચા લખવાનો રહેશે. ત્યારબાદ Sign In પર ક્લિક કરવાથી ડેશબોર્ડ સ્ક્રીનદેખાશે.

ભાષા પસંદગી:

વિદ્યાર્થી ડેશબોર્ડ સ્ક્રીનમાં પોતાની અનુકૂળતા મુજબની અંગ્રેજી કે ગુજરાતી ભાષાની પસંદગી કરી શકશે. આ માટે ડેશબોર્ડ સ્ક્રીનના જમણી તરફ ઉપરની બાજુએ આપેલ ભાષાનો વિકલ્પ પસંદ કરવાનો રહેશે.

ડેશબોર્ડ સ્ક્રીનમાં નીચે મુજબના ઓનલાઈન અરજી તેમજ પ્રવેશની કાર્યવાહીની પ્રગતિ દર્શાવતા ફિલ્ડ્સ જોવા મળશે. આ તમામ ફિલ્ડ્સ શરુઆતમાં લાલ રંગના હશે. જે–તે ફિલ્ડની સંપૂર્ણ માહિતી ભર્યા કે જરૂરિયાત મુજબની પ્રવેશને લગતી કાર્યવાહી કર્યા બાદ જે–તે બટન લીલા રંગનું દેખાશે.

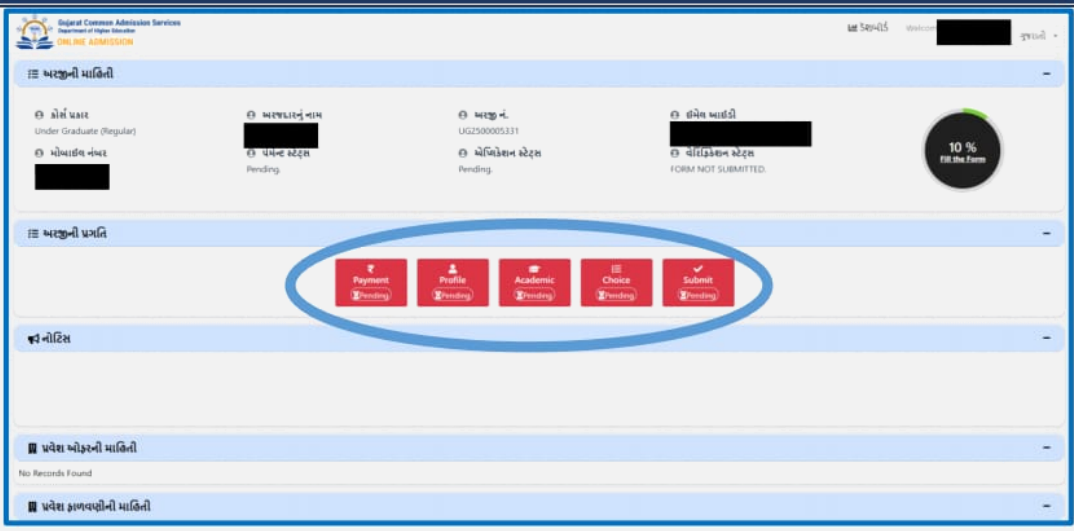

<u>રજિસ્ટ્રેશન ફી (પેમેન્ટ):</u>

વિદ્યાર્થીએ સૌપ્રથમ પેમેન્ટના બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે.

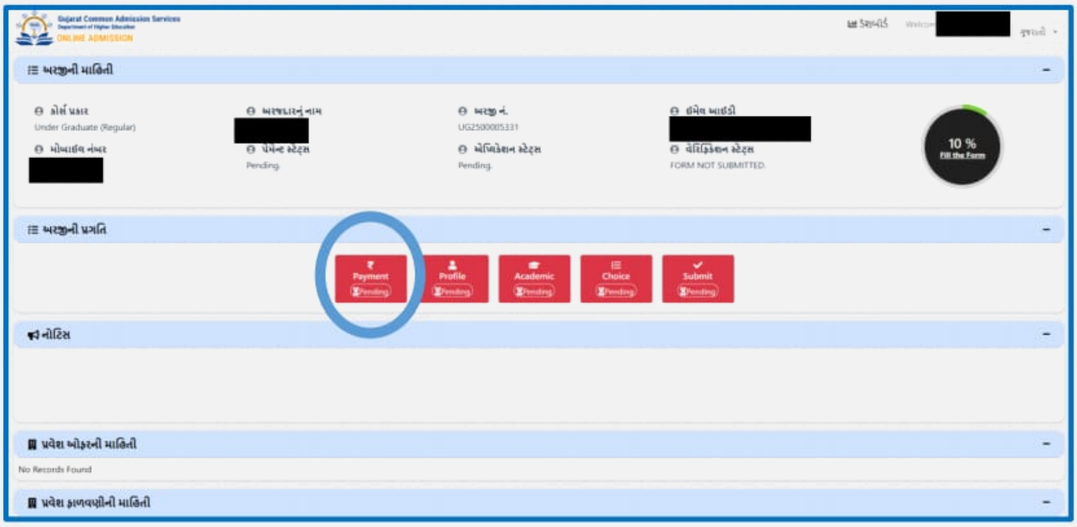

પેમેન્ટ બટન પર ક્લિક કરવાથી સ્ક્રીન પર નીચે મુજબની પેમેન્ટ માટેની વિન્ડો ખુલશે. જેમાં GCASની રજિસ્ટ્રેશન ફી રૂ. 300/- ફક્ત ઓનલાઈન મોડથી જ (UPI, QR, એટીએમ/ડેબિટ કાર્ડ, ક્રેડિટ કાર્ડ, નેટ બેન્કિંગ, મોબાઈલ બેન્કિંગ વગેરે) ભરવાની રહેશે.

સફળતાપૂર્વક ફી ભર્યા બાદ ડેશબોર્ડ સ્ક્રીનમાં પેમેન્ટ બટન લીલા રંગનું દેખાશે તથા Payment Status માં Successful દેખાશે. જેની બાજુમાં ભૂરા રંગના બટન પર ક્લિક કરવાથી વિદ્યાર્થી ફીની રસીદ ડાઉનલોડ કરી શકશે.

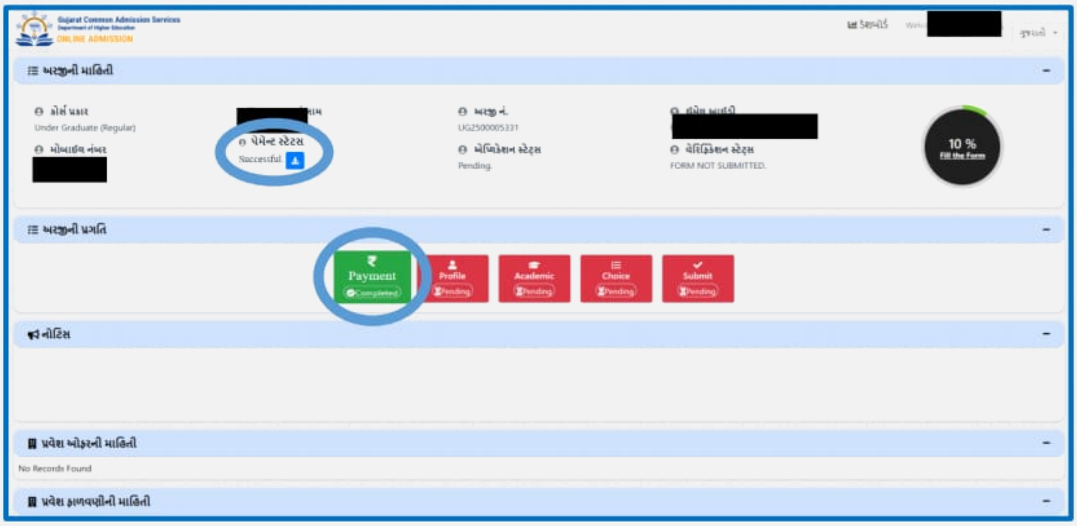

GUJARAT COMMON ADMISSION SERVICES
Education Department, Government of Gujarat

Online Payment Receipt

Academic Year:	2025 - 2026
Application Number:	UG2500005331
Applicant Name	[redacted]
Mobile No.	[redacted]
Email	[redacted]
Payment Reference No:	AFON25021300000003
Payment Gateway Transaction No:	[redacted]
Bank Transaction No:	[redacted]
Amount	300.00
Transaction Date:	30/04/2025 09:11AM
Payment Status:	Successful

*This is system generated application copy.

Printed by: Generated On: 30/04/2025 09:18

નોંધ: રજિસ્ટ્રેશન ફી નોન–રીફંડેબલ છે. એટલે કે રજિસ્ટ્રેશન ફી પરત મળવાપાત્ર નથી જેની વિદ્યાર્થીઓએ ખાસ નોંધ લેવી.

પ્રોફાઈલ:

વિદ્યાર્થીએ પોતાની વ્યક્તિગત માહિતી ભરવા માટે પ્રોફાઈલ બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે.

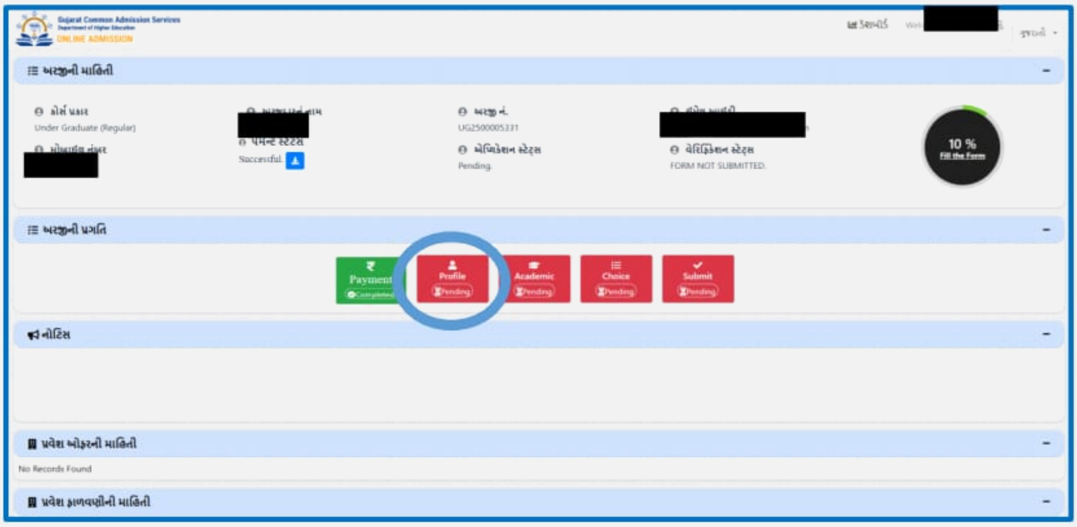

પ્રોફાઈલ બટન પર ક્લિક કરવાથી સ્ક્રીનમાં નીચે મુજબની વિન્ડો ખુલશે જેમાં જરૂરી વિગત ભરવાની રહેશે.

કોર્સ/પ્રોગ્રામ પ્રકાર અને અરજી નંબર:

વિદ્યાર્થી દ્વારા પસંદ કરેલ કોર્સ ટાઈપ અને GCAS દ્વારા ફાળવવામાં આવેલ એપ્લિકેશન નંબર દેખાશે જેમાં કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર વિદ્યાર્થી કરી શકશે નહીં.

અરજીકર્તાનું નામ:

ફોર્મ ભરનારે વિદ્યાર્થીની H.S.C.ની માર્કશીટ/સમકક્ષ પરીક્ષાના પ્રમાણપત્રમાં જણાવ્યા મુજબનું વિદ્યાર્થીનું નામ લખવાનું રહેશે. નામ લખતી વખતે ખાસ ધ્યાન આપવું કે નામમાં જગ્યા (Space) અને અન્ય અક્ષરો માર્કશીટ મુજબ જ હોવા જોઈએ.

જન્મ તારીખ:

શાળા છોડ્યાના પ્રમાણપત્ર કે S.S.C./H.S.C. ની માર્કશીટ/ક્રેડીટ સર્ટીફીકેટમાં આપ્યા મુજબ, DD/MM/YYYY ફોર્મેટ પ્રમાણે જન્મ તારીખ લખવાની રહેશે.

ઈ–મેલ આઈડી અને મોબાઈલ નંબર:

વિદ્યાર્થી દ્વારા આપવામાં આવેલ ઈ–મેલ આઈડી અને મોબાઈલ નંબરનું GCASમાં રજિસ્ટ્રેશન થશે અને રજિસ્ટર્ડ ઈ–મેલ આઈડી અને મોબાઈલ નંબર પર OTP તથા પ્રવેશ પ્રક્રિયા અંગેની મહત્વની સૂચના વિદ્યાર્થીને ઈ–મેલ અને SMS દ્વારા આપવામાં આવશે. આથી, વિદ્યાર્થી દ્વારા વપરાશમાં હોય તેવા જ ઈ–મેલ આઈડી અને મોબાઈલ નંબર લખવાના રહેશે.

પિતાનું નામ:

વિદ્યાર્થીએ તેના પિતાનું પૂરું નામ (નામ–પિતાનું નામ–અટક) દર્શાવવાનું રહેશે.

માતાનું નામ:

વિદ્યાર્થીએ તેની માતાનું પૂરું નામ (નામ–પતિ/પિતાનું નામ–અટક) દર્શાવવાનું રહેશે.

માતા/પિતાનો મોબાઈલ નંબર:

વિદ્યાર્થીએ માતા કે પિતા બંને માંથી કોઈપણ એકનો મોબાઈલ નંબર અહીં દર્શાવવાનો રહેશે.

કેટેગરી:

સક્ષમ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલ કેટેગરી અંગેના પ્રમાણપત્ર મુજબની વિદ્યાર્થીની કેટેગરીના જ વિકલ્પની ડ્રોપડાઉન મેનુમાંથી પસંદગી કરવાની રહેશે. ઉદાહરણ તરીકે, SC/ST/SEBC (OBC)/EWS. જો કોઈ વિદ્યાર્થી કોઈપણ કેટેગરીમાં આવતા ના હોય તો General વિકલ્પ પસંદ કરવો.

જાતિ પ્રમાણપત્રની તારીખ:

જો વિદ્યાર્થીએ ઉપરોક્ત કેટેગરીના ફિલ્ડમાં SC/ST/SEBC (OBC) જેવી કેટેગરી દર્શાવેલ હશે તો આ ફિલ્ડ ઓપન થશે. અહીં વિદ્યાર્થીએ સક્ષમ સત્તાધિકારીશ્રી દ્વારા આપવામાં આવેલ જાતિના પ્રમાણપત્ર આપ્યાની તારીખ DD/MM/YYYY ફોર્મેટ પ્રમાણે દર્શાવવાની રહેશે.

નોન–ક્રીમી લેયર પ્રમાણપત્રની તારીખ:

જો વિદ્યાર્થીએ ઉપરોક્ત કેટેગરીના ફિલ્ડમાં SC/ST/SEBC (OBC) જેવી કેટેગરી દર્શાવેલ હશે તો આ ફિલ્ડ ઓપન થશે. અહીં વિદ્યાર્થીએ સક્ષમ સત્તાધિકારીશ્રી દ્વારા આપવામાં આવેલ જાતિના પ્રમાણપત્ર આપ્યાની તારીખ DD/MM/YYYY ફોર્મેટ પ્રમાણે દર્શાવવાની રહેશે.

જાતિ:

અહીં વિદ્યાર્થીએ તેને લાગુ પડતી જાતિ પસંદ કરવાની રહેશે.

દિવ્યાંગતાનો પ્રકાર:

જો વિદ્યાર્થી દિવ્યાંગ (PwBD – Person with Benchmark Disability) હોય તો અહીં આપેલ ડ્રોપડાઉન મેનુ માંથી સક્ષમ સત્તાધિકારીશ્રી દ્વારા આપવામાં આવેલ દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્ર મુજબની તેની દિવ્યાંગતાનો પ્રકાર અહીં પસંદ કરવાનો રહેશે. જો વિદ્યાર્થી દિવ્યાંગ ન હોય તો ડ્રોપડાઉન મેનુ માંથી “None” પસંદ કરવાનું રહેશે.

અહીં ડ્રોપડાઉન મેનુમાં દિવ્યાંગતાના નીચે મુજબનાં પ્રકારો આપવામાં આવેલ છે:

(a) Blindness and low vision
(b) Deaf and Hard of Hearing
(c) Locomotors disabilities including cerebral palsy, leprosy cured, dwarfism, acid attack victims and muscular dystrophy
(d) Autism, intellectual disability, specific learning disability and mental illness
(e) Multiple disabilities from amongst persons under (a) to (d) including deaf-blindness in the post identified for each disability.

નોંધ: દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીએ અરજીમાં દર્શાવેલ દિવ્યાંગતાને આધારે તેણે પસંદ કરેલ યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મળવાપાત્ર છે કે કેમ તે માટે તેણે સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજનો સંપર્ક કરવાનો રહેશે. યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશની કાર્યવાહી સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ દ્વારા તેમના નિયમોને આધિન કરવામાં આવે છે.

દિવ્યાંગતાની ટકાવારી:

જો વિદ્યાર્થીએ દિવ્યાંગતાના પ્રકારમાં "None" સિવાયની કોઈપણ દિવ્યાંગતા દશાવેલ હોય તો સક્ષમ સત્તાધિકારીશ્રી દ્વારા આપવામાં આવેલ દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્ર મુજબની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી લખવાની રહેશે.

લઘુમતી:

જો વિદ્યાર્થી ભારત/ગુજરાત સરકાર દ્વારા માન્ય લઘુમતી દરજ્જાના હોય તો અહીં હા અન્યથા ના દર્શાવવું.

રાષ્ટ્રીયતા:

વિદ્યાર્થીએ તેની રાષ્ટ્રીયતા અહીં દર્શાવવાની રહેશે.

ધર્મ:

વિદ્યાર્થીએ તેનો ધર્મ અહીં આપેલ ડ્રોપડાઉન મેનુમાંથી પસંદ કરી દર્શાવવાનો રહેશે.

આધાર નંબર:

વિદ્યાર્થીએ તેનો ૧૨ આંકડાનો આધાર નંબર અહીં દર્શાવવાનો રહેશે.

આધાર મુજબ નામ:

વિદ્યાર્થીના આધાર કાર્ડમાં તેનું નામ જે મુજબ દર્શાવેલું હોય તેમ અહીં લખવાનું રહેશે.

અપાર આઈ.ડી./એબીસી આઈ.ડી.:

વિદ્યાર્થી પાસે જો તેના ૧૨ આંકડાના અપાર આઈ.ડી. કે એબીસી આઈ.ડી.ની વિગત હોય તો તે અહીં લખવાની રહેશે.

નોંધ: ઉચ્ચ શિક્ષણમાં અભ્યાસ માટે અપાર આઈ.ડી./એબીસી આઈ.ડી અનિવાર્ય છે. જો વિદ્યાર્થીએ તેનો અપાર આઈ.ડી./એબીસી આઈ.ડી. ના બનાવેલ હોય તો તે https://www.abc.gov.in વેબસાઈટ પર જઈને અપાર આઈ.ડી./એબીસી આઈ.ડી. બનાવી શકે છે.

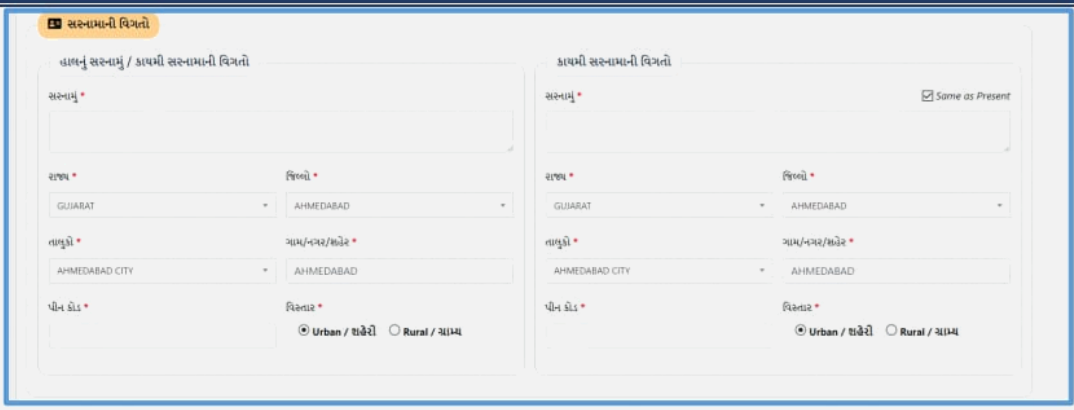

સરનામાની વિગતો:

હાલનું સરનામું:

વિદ્યાર્થીએ તેનું હાલનું સરનામું, રાજ્ય, જિલ્લો, તાલુકો, ગામ/નગર/શહેર, પીન કોડ અને વિસ્તાર (શહેરી કે ગ્રામ્ય) અહીં દર્શાવવાના રહેશે.

કાયમી સરનામું:

વિદ્યાર્થીએ અહીં પોતાનું કાયમી સરનામું લખવાનું રહેશે. જો વિદ્યાર્થીનું હાલનું અને કાયમી સરનામું એક સમાન હોય તો Same as Presentમાં ટીક કરવાનું રહેશે.

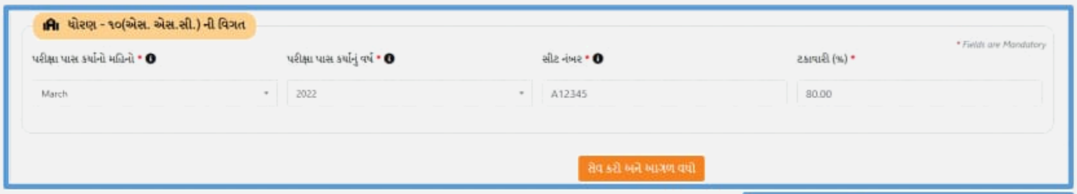

ધોરણ – ૧૦ (એસ.એસ.સી.) ની વિગત:

વિદ્યાર્થીએ પોતાની ધોરણ 10ની માર્કશીટ મુજબ તમામ વિગત ભરવાની રહેશે. આ વિગત ભરતી વખતે ટકાવારીના ખાનામાં કુલ મેળવેલ ટકા લખવાના રહેશે. અહીં ખાસ નોંધ લેવી કે વિદ્યાર્થીએ પર્સેન્ટાઈલ લખવાના નથી, ફક્ત ટકા જ લખવાના રહેશે.

ફોટોગ્રાફ અને સહી:

ફોટોગ્રાફ અને સહી ફક્ત jpg/jpeg ફોર્મેટમાં જ અપલોડ કરવાના રહેશે તથા જેમાં ફોટોગ્રાફની મહત્તમ સાઈઝ 5 M.B.ની તથા સહીની મહત્તમ સાઈઝ 2 M.B.ની રાખવાની રહેશે.

તમામ માહિતી ભરાઈ ગયા બાદ વિદ્યાર્થીએ **'સેવ કરો અને આગળ વધો'** એ બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે. આમ કરવાથી વિદ્યાર્થીની પ્રોફાઈલની તમામ વિગત સેવ થઈ જશે અને વિદ્યાર્થી એકેડેમિક વિભાગમાં પોતાની વિગત ભરી શકશે.

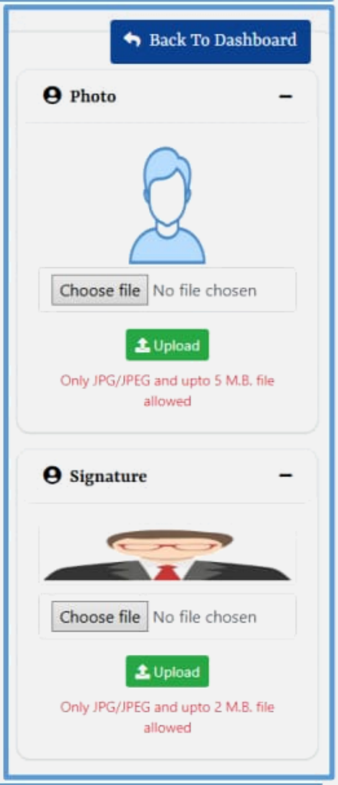

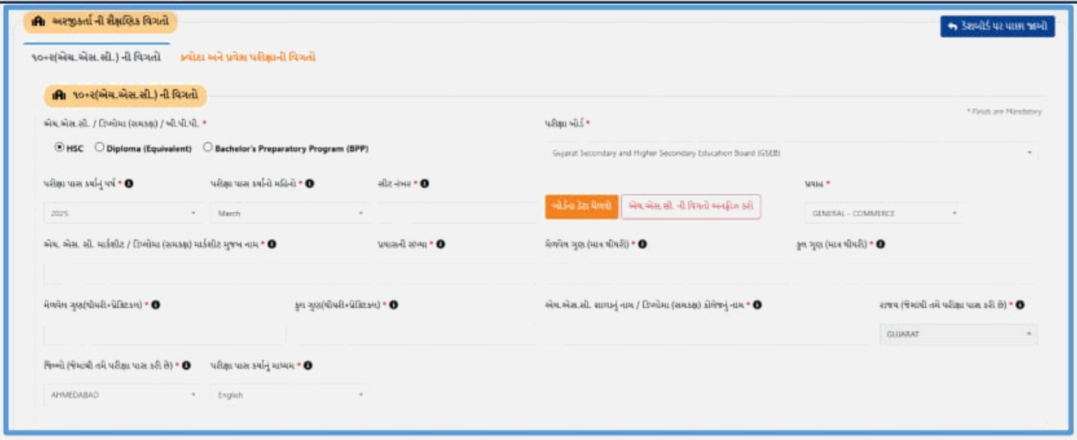

એકેડેમિક (અરજીકર્તાની શૈક્ષણિક વિગતો):

૧૦+૨ (એચ.એસ.સી.) ની વિગતો:

એચ.એસ.સી. / ડીપ્લોમા (સમકક્ષ) / બી.પી.પી.:

10+2 ડિટેલમાં H.S.C./ડીપ્લોમા (સમકક્ષ)/ બી.પી.પી. હેડિંગ અંતર્ગત ત્રણ વિકલ્પ દેખાશે. તેમાંથી વિદ્યાર્થીએ HSC, ડીપ્લોમા (સમકક્ષ) કે BPP પૈકી જે પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય તે વિકલ્પ પસંદ કરવાથી સ્ક્રીન પર જે વિન્ડો ખુલે ત્યાં પરીક્ષા બોર્ડ સિલેક્ટ કરવાનું રહેશે.

પરીક્ષા બોર્ડ:

HSCના કિસ્સામાં પરીક્ષા બોર્ડમાં ભારતના તમામ બોર્ડની માહિતી આપેલ છે, ડીપ્લોમા (સમકક્ષ)ના કિસ્સામાં ગુજરાત ટેકનિકલ યુનિવર્સિટી, ટેકનિકલ એક્ઝામ બોર્ડ તથા અન્ય એવા વિકલ્પ આપવામાં આવેલ છે, તથા Bachelor's Preparatory Programme (BPP) ના કિસ્સામાં BAOU અને IGNOU એમ બે વિકલ્પ આપવામાં આવેલ છે. અહીં વિદ્યાર્થીએ જે બોર્ડની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય તે બોર્ડ પસંદ કરવાનું રહેશે.

HSCની માહિતી ઓટો ફેચ કરવા અંગેની સૂચના:

શૈક્ષણિક વર્ષ 2020-2021થી 2024-25 સુધીમાં જે વિદ્યાર્થીએ GS&HSEB (ગુજરાત બોર્ડ) થી પ્રથમ પ્રયત્ને HSCની પરીક્ષા પાસ કરેલ હશે તેનો જ ડેટા સિસ્ટમમાં ઓટો ફેચ થશે. આ માટે વિદ્યાર્થીની HSC પરીક્ષા પાસ કર્યાનું વર્ષ, મહિનો તથા પરીક્ષાના બેઠક નંબરની વિગત ભરી **'બોર્ડના ડેટા મેળવો'** બટન પર ક્લિક કરવાથી સ્ક્રીન પર **Your HSC data fetched from system. Please verify** તેવો મેસેજ જોવા મળશે અને વિદ્યાર્થીનો ડેટા ફોર્મમાં દેખાશે.

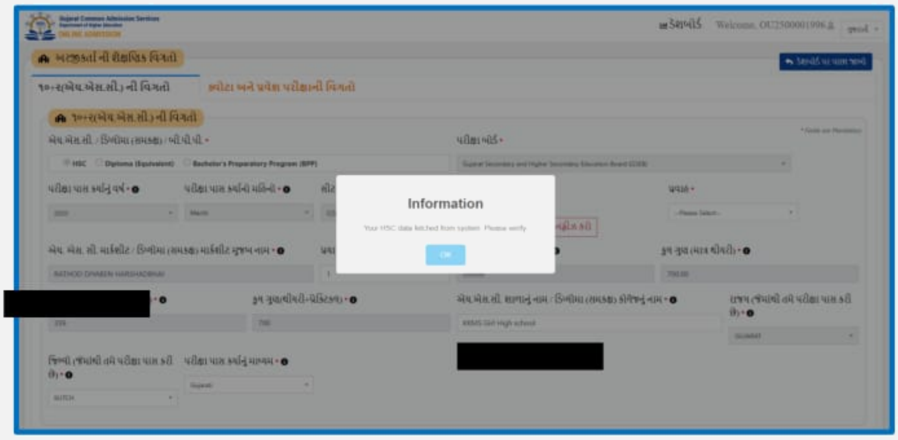

પ્રવાહ:

વિદ્યાર્થીએ જે પ્રવાહમાં HSCની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય તે પ્રવાહની માહિતી ડ્રોપડાઉનમાંથી પસંદ કરવાની રહેશે. વિજ્ઞાન પ્રવાહ માટે અન્ય બોર્ડના કિસ્સામાં જ્યાં A કે B ગ્રુપ આપેલ ના હોય તો SCIENCE - GROUP AB પસંદ કરવાનું રહેશે.

HSCની તથા અન્ય પ્રોગામની માહિતી મેન્યુઅલી ભરવા અંગેની સૂચના

નીચે આપેલ તમામ કિસ્સામાં વિદ્યાર્થીએ મેન્યુઅલ માહિતી ભરવાની રહેશે.

1. વિદ્યાર્થીએ એક કરતા વધુ પ્રયત્ને GS&HSEB (ગુજરાત બોર્ડ)ની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય
2. વિદ્યાર્થીએ શૈક્ષણિક વર્ષ 2020−2021 પહેલા HSCની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય
3. વિદ્યાર્થીએ અન્ય બોર્ડની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય
4. વિદ્યાર્થી ડીપ્લોમા (સમકક્ષ) તથા બી.પી.પી. વિકલ્પ પસંદ કરી માહિતી ભરતા હોય

HSCની માહિતી મેન્યુઅલ ભરવા માટે, સૌ પ્રથમ વિદ્યાર્થીએ પોતાની HSCની પરીક્ષા પાસ કર્યાનું વર્ષ, મહિનો તથા પરીક્ષાના બેઠક નંબરની માહિતી ભરી **'એચ.એસ.સી.ની વિગતો અનફ્રીઝ કરો'** ના બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે. ડીપ્લોમા (સમકક્ષ) તથા બી.પી.પી વિકલ્પમાં તમામ માહિતી સીધી જ ભરી શકાશે. આ માહિતી ભરવામાં કોઈપણ પ્રકારની ક્ષતિ રહેવા પામે નહિ તેની ખાસ તકેદારી લેવાની રહેશે.

- **માહિતી મેન્યુઅલી ભરવા માટેના સોપાન:**

મેળવેલ ગુણ (માત્ર થીયરી) અને કુલ ગુણ (માત્ર થીયરી):

અહીં ફક્ત થિયરીના ગુણનો સરવાળો લખવાનો રહેશે. વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિષયના કિસ્સામાં કે કમ્પ્યુટર, ભૂગોળ જેવા અન્ય વિષયના કિસ્સામાં પ્રેક્ટિકલના ગુણ લખવાના રહેશે નહીં.

મેળવેલ ગુણ (થીયરી + પ્રેક્ટિકલ) અને કુલ ગુણ (થીયરી + પ્રેક્ટિકલ):

અહીં થિયરી તથા પ્રેક્ટિકલ બંનેના કુલ ગુણનો સરવાળો લખવાનો રહેશે.

એચ.એસ.સી. શાળાનું નામ / ડીપ્લોમા (સમકક્ષ) કોલેજનું નામ:

અહીં વિદ્યાર્થીએ તેઓએ જે શાળામાંથી ધોરણ 12નો અભ્યાસ કર્યો હોય તે શાળાનું નામ લખવાનું છે.

રાજ્ય (જેમાંથી તમે પરીક્ષા પાસ કરી છે):

અહીં વિદ્યાર્થીએ જે રાજ્યમાંથી HSCની પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય તે રાજ્ય પસંદ કરવાનું રહેશે.

જિલ્લો (જેમાંથી તમે પરીક્ષા પાસ કરી છે):

અહીં વિદ્યાર્થીઓએ જે જિલ્લામાંથી HSCની પરીક્ષા આપેલ હોય તે જિલ્લો પસંદ કરવાનો રહેશે.

પરીક્ષા પાસ કર્યાનું માધ્યમ:

અહીં વિદ્યાર્થીએ તેમણે જે માધ્યમમાં ધોરણ 12ની પરીક્ષા પાસ કરી હોય તે માધ્યમની પસંદગી કરવાની રહેશે. ઉદાહરણ તરીકે, જો વિદ્યાર્થીએ ગુજરાતી માધ્યમમાં પરીક્ષા આપી હોય તો ગુજરાતી વિકલ્પને પસંદ કરવાનો રહેશે.

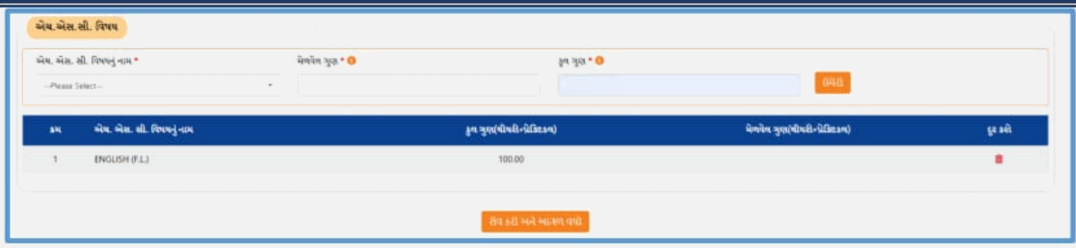

H.S.C. Subject Details:

અહીં વિદ્યાર્થીએ તેમની HSCની માર્કશીટમાં આપેલ તમામ વિષયની માહિતી ક્રમાનુસાર ભરવાની રહેશે. દરેક વિષય સામે તે વિષયમાં મેળવેલ ગુણ તથા તે વિષયના કુલ ગુણ લખવાના રહેશે.

અહીં ખાસ ધ્યાન રાખવાનું કે 10+2ની ડિટેલમાં આપવામાં આવેલ થીયરી + પ્રેક્ટિકલના મેળવેલ તથા કુલ ગુણ સરવાળો અને HSCના વિષયવાર ભરેલ ડીટેલના મેળવેલ તથા કુલ ગુણનો સરવાળો સરખો થવો જોઈએ.

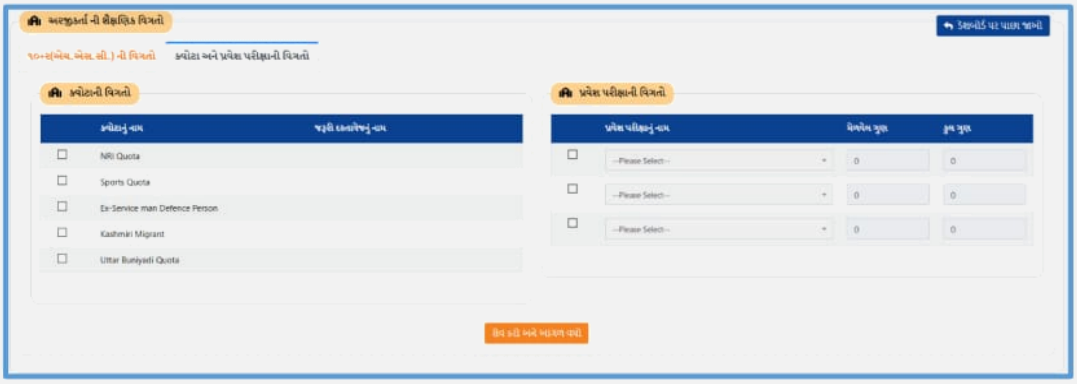

ક્વોટા અને પ્રવેશ પરીક્ષાની વિગતો:

ક્વોટાની વિગતો:

જો વિદ્યાર્થી અહીં આપેલ NRI Quota, Sports Quota, Ex-Service man Defence Person, Kashmiri Migrant કે Uttar Buniyadi Quota માંથી જે ક્વોટામાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતો હોય તો તે ક્વોટા સામે આપેલ ચેકબોક્ષ પર ટીક કરવાનું રહેશે.

નોંધ: વિદ્યાર્થીએ અરજીમાં પસંદ કરેલ ક્વોટાને આધારે તેણે પસંદ કરેલ યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મળવાપાત્ર છે કે કેમ તે માટે તેણે સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજનો સંપર્ક કરવાનો રહેશે. યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશની કાર્યવાહી સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ દ્વારા તેમના નિયમોને આધિન કરવામાં આવે છે.

પ્રવેશ પરીક્ષાની વિગતો:

જો વિદ્યાર્થીએ સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ દ્વારા તેના કોઈ કોર્સ/પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ માટે લેવામાં આવતી પ્રવેશ પરીક્ષા આપેલ હોય તો તેની વિગતો (પ્રવેશ પરીક્ષાનું નામ, મેળવેલ ગુણ અને કુલ ગુણ) તે અહીં આપેલ ચેકબોક્ષ પર ટીક કરીને દર્શાવી શકશે.

નોંધ: વિદ્યાર્થીએ અરજીમાં દર્શાવેલ પ્રવેશ પરીક્ષાને આધારે મેરીટની ગણતરી અને પ્રવેશ સંબંધિત વિગતો માટે સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજનો સંપર્ક કરવાનો રહેશે. યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશની કાર્યવાહી સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ દ્વારા તેમના નિયમોને આધિન કરવામાં આવે છે.

ચોઈસ ફીલિંગ:

અરજદારની કોલેજ પસંદગીની વિગતો:

ચોઈસના બટન પર ક્લિક કરવાથી વિદ્યાર્થીને પોતે જે કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છે છે તે માટેની ચોઈસનું પેજ સ્ક્રીન પર દેખાશે. આ પેજમાં યુનિવર્સિટીનું નામ, કોર્સ / પ્રોગ્રામનું નામ, જિલ્લાનું નામ અને કોલેજનો પ્રકાર એમ કુલ ચાર ફિલ્ડ્સ આપેલ હશે.

યુનિવર્સિટીનું નામ:

અહીં વિદ્યાર્થી જે યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતો હોય તે યુનિવર્સિટીની પસંદગી કરી શકે છે.

કોર્સ/પ્રોગ્રામનું નામ:

પસંદગીની યુનિવર્સિટી સિલેક્ટ કરવાથી તે યુનિવર્સિટીમાં ચાલતા કોર્સ કે પ્રોગ્રામના નામ "કોર્સ/પ્રોગ્રામનું નામ" ડ્રોપડાઉન મેનુમાં દેખાશે. અહીં વિદ્યાર્થીએ તેઓ જે કોર્સ કે પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છે છે તે કોર્સ કે પ્રોગ્રામની પસંદગી કરી શકે છે. તમામ પ્રકારના કોર્સ/પ્રોગ્રામની માહિતી મેળવવી હોય તો – All -- ઓપ્શનની પસંદગી કરી શકે છે.

જિલ્લાનું નામ:

અહીં વિદ્યાર્થી જે જિલ્લામાં અભ્યાસ કરવા ઈચ્છે છે તે જિલ્લાનું નામ પસંદ કરી શકે છે.

કોલેજનો પ્રકાર:

અહીં વિદ્યાર્થીને Government, Grant In Aid - Regular, Grant In Aid – Higher Payment, Self-Finance એમ કોલેજના વિવિધ પ્રકાર જોવા મળશે. વિદ્યાર્થી જે પ્રકારની કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતા હોય તેને ડ્રોપડાઉન મેનુમાંથી પસંદ કરી શકે છે. જો વિદ્યાર્થીએ તમામ પ્રકારની કોલેજની માહિતી મેળવવી હોય તો – All -- ઓપ્શનની પસંદગી કરી શકે છે.

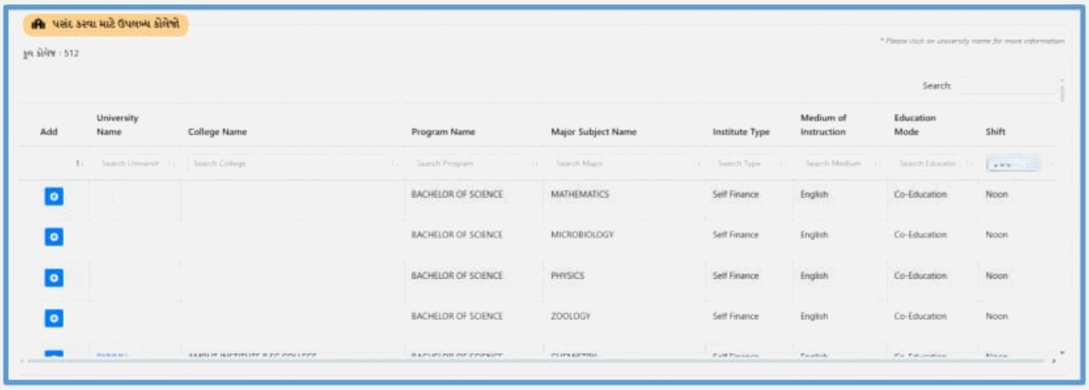

તમામ માહિતી સિલેક્ટ કર્યા બાદ વિદ્યાર્થીએ 'શોધો' બટન પર ક્લિક કરવાનું રહેશે. આ બટન પર ક્લિક કરવાથી વિદ્યાર્થીને તેણે પસંદ કરેલ યુનિવર્સિટી, કોલેજ તથા કોર્સની માહિતી **'પસંદ કરવા માટે ઉપલબ્ધ કોલેજો'** નામના

બોક્સમાં જોવા મળશે. અહીં વિદ્યાર્થી જે કોલેજમાં કે કોર્સમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતો હોય તેની પસંદગી કરવાની રહેશે. પસંદ કરેલ કોલેજની માહિતી '**પસંદ કરેલ કોલેજોની વિગતો**' નામના બોક્સમાં જોવા મળશે.

વિદ્યાર્થી દ્વારા તેઓને જે યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામ–મુખ્ય વિષયમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતા હોય પ્રથમ કોલમ Add હેઠળ આપવામાં આવેલ વાદળી કલરના + નિશાની વાળા બટન પર ક્લિક કરી સિલેક્ટ કરી શકશે. વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલ તમામ કોલેજો **'પસંદ કરેલ કોલેજોની વિગતો'** નામના બોક્સમાં જોવા મળશે.

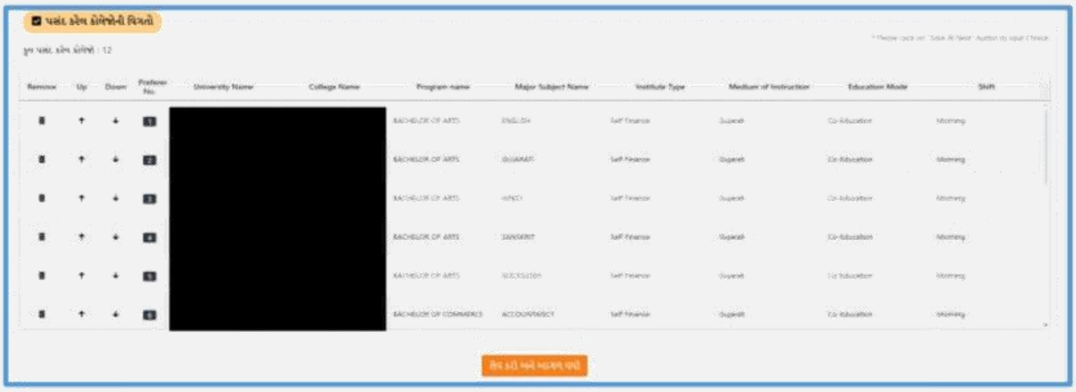

વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલ કોલેજોના કિસ્સામાં પસંદગી ક્રમમાં કોઈ ફેરફાર કરવો હોય તો સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજના નામ અને પ્રેફરન્સ નંબર આગળ કોલમ ૨ અને ૩માં દર્શાવેલ ઉપર અને નીચેના એરો બટનથી ક્રમ ઉપર–નીચે કરી શકાશે. જો વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલ કોલેજ રદ્દ/દૂર કરવી હોય તો સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજના નામ અને પ્રેફરન્સ નંબર આગળ કોલમ ૧માં દર્શાવેલ રીમુવ બટન પર ક્લિક કરીને દૂર કરી શકશે.

વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલ કોલેજોની વિગત બોક્સમાં તેણે પસંદ કરેલ કોલેજોના પ્રેફરન્સ નંબર ગોઠવ્યા બાદ અને પસંદ કરેલ યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામ–મુખ્ય વિષયની વિગતોની ફેરચકાસણી કર્યા બાદ '**સેવ કરો અને આગળ વધો**' પર ક્લિક કરવાથી વિદ્યાર્થીના કોલેજની પસંદગીની પ્રક્રિયા પૂર્ણ થશે અને વિદ્યાર્થી ફોર્મ ફાઈનલ સબમિટ કરી શકશે.

ફાઈનલ સબમિશન:

ફાઈનલ સબમિટના પેજ પર વિદ્યાર્થીને તેમણે ભરેલ તમામ માહિતી દેખાશે. જો માહિતીમાં કોઈ ક્ષતિ જણાય તો વિદ્યાર્થી ડેશબોર્ડ પર પરત ફરી સંબંધિત ફિલ્ડ પર જઈને એ ક્ષતિ સુધારી શકશે. સંબંધિત પેજ પર તમામ સુધારા વિદ્યાર્થીએ "સેવ કરો અને આગળ વધો" બટન પર અચૂક ક્લિક કરીને તમામ સુધારાઓ સેવ કરવાના રહેશે. તમામ સુધારાઓ કાર્ય બાદ ફરીથી ફાઈનલ સબમિટ પેજ પર આવીને વિગતો ચકાસીને ક્ષતિ વગરનું ફોર્મ વિદ્યાર્થીએ સબમિટ કરવાનું રહેશે.

ફોર્મ સબમિટ કરતા પહેલા વિદ્યાર્થીએ ફોર્મની નીચે આપવામાં આવેલ **'ફોર્મ કોના દ્વારા ભરાયું?'** ફિલ્ડમાં જો તેણે જાતે ભર્યું હોય તો સ્ટુડન્ટ પસંદ કરવું અને જો ફોર્મ નજીકના ફ્રી ફોર્મ ફીલિંગ સેન્ટર ખાતે ભર્યું હોય તો 'ફોર્મ ફીલિંગ સેન્ટર' પસંદ કરવું.

આ ફિલ્ડ ભર્યા બાદ **‘(Student) અરજીકર્તા દ્વારા ઘોષણા’**માં આપેલ વિગતો વાંચીને સમજવી તથા ત્યાં આપેલ ચેકબોક્ષ પર કિલક કરી ટીક કરવું અને છેલ્લે આપેલ **‘અંતિમ સબમિશન’** બટન પર કિલક કરી પોતાની અરજી સબમિટ કરવી.

<u>ખાસ નોંધ:</u> એક વાર ફોર્મ સબમિટ થઈ જાય, તો ફોર્મ લૉક થઈ જશે અને વિદ્યાર્થી ફોર્મમાં કોઈપણ પ્રકારના ફેરફાર કરી શકશે નહિ. ફાઈનલ સબમિટ થયેલ ઓનલાઈન ફોર્મમાં જો કોઈ ક્ષતિ રહી જવા પામી હોય તો વિદ્યાર્થી નજીકના ફોર્મ વેરીફીકેશન સેન્ટર પર જઈ ઓનલાઈન ફોર્મમાં ફક્ત જરૂરી માહિતીમાં જ સુધારો કરાવી શકશે.

<u>વેરીફીકેશન:</u>

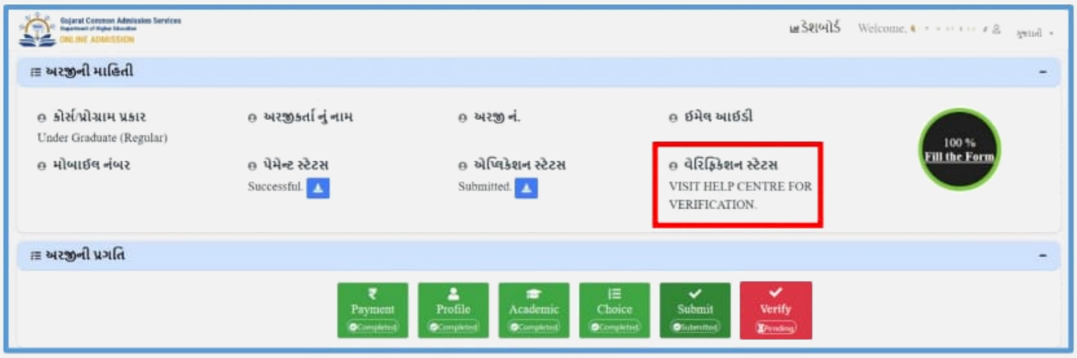

વિદ્યાર્થીએ ઓનલાઈન અરજી સબમિટ કર્યા બાદ ડેશબોર્ડ પર પરત આવી અરજીની માહિતી વિભાગમાં **‘વેરીફીકેશન સ્ટેટસ’** ચેક કરવું. જો વેરીફીકેશન સ્ટેટસમાં **<u>“VISIT VERIFIECATION CENTRE FOR VERIFICATION.”</u>** તેમ દર્શાવેલુ હશે તથા નીચે અરજીની પ્રગતિ વાળા બોક્સમાં Verify વાળું ફિલ્ડ લાલ રંગથી દેખાતું હોય તે તેણે તેની અરજીનું વેરીફીકેશન નજીકના વેરીફીકેશન સેન્ટર પર કરાવવાનું રહેશે. વિદ્યાર્થી નજીકના વેરીફીકેશન સેન્ટર પર જઈને અરજીનું વેરીફીકેશન કરાવશે ત્યારબાદ આ ફિલ્ડ લીલા રંગનું દેખાશે. અન્યથા અહીં **<u>“NO NEED TO VERIFY.”</u>** સાથે નીચે અરજીની પ્રગતિ વાળા બોક્સમાં Verify વાળું ફિલ્ડ લીલા રંગનું આવશે. વિદ્યાર્થીએ તેના અસલ ડોક્યુમેન્ટ્સ સાથે નજીકના વેરીફીકેશન સેન્ટર ખાતે રૂબરૂ જઈને તેની અરજીનું વેરીફીકેશન કરાવવાનું રહેશે. **<u>વિદ્યાર્થીએ તેની ઓનલાઈન સબમિટ કરેલ અરજી વેરીફાઈ નહિ કરાવી હોય તો તે પ્રવેશ પ્રકિયામાં ભાગ લઈ શકશે નહિ, જેની ખાસ નોંધ લેવી.</u>**

<u>ઓનલાઈન અરજીના વેરીફીકેશન માટે વિદ્યાર્થીએ ધ્યાનમાં રાખવાની અગત્યની બાબતો:</u>

1. વેરીફીકેશન સેન્ટરની યાદી GCAS પોર્ટલના હોમ પેજ પર “List of Centers” વિભાગમાં ઉપલબ્ધ છે. વિદ્યાર્થી તેમની નજીકના વેરીફીકેશન સેન્ટર વિગત ત્યાંથી મેળવી શકશે.
2. જે વિદ્યાર્થીએ બિનઅનામત કક્ષામાં અરજી કરી હશે અને જેમનો ધોરણ 12નો ડેટા ઓટો ફેચ થયો હોય તે વિદ્યાર્થીએ ફોર્મનું વેરીફીકેશન કરાવવાની જરૂર નથી. અન્ય વિદ્યાર્થીઓએ ફોર્મ સબમિટ કર્યા બાદ ફોર્મ વેરીફીકેશન સેન્ટર પર ઓનલાઈન અરજી ફોર્મ ફરજિયાત વેરીફાઈ કરાવવાનું રહેશે.
3. જો વિદ્યાર્થીએ અનામત કક્ષામાં અરજી કરી હોય (SEBC(OBC)/EWS/PwBD) અને તેની પાસે નોન–ક્રીમીલેયર સર્ટીફીકેટ કે EWSનું પ્રમાણપત્ર કે દિવ્યાંગતાનું પ્રમાણપત્ર વેરીફીકેશન સમયે ઉપલબ્ધ ન હોય પરંતુ તેણે તે પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરી હોય અને તેની રસીદ તેની પાસે ઉપલબ્ધ હોય તો વિદ્યાર્થી

વેરીફીકેશન સેન્ટર પર અસલ રસીદ દર્શાવીને અરજી વેરીફાઈ કરાવી શકશે. આવા વિદ્યાર્થીની અરજી **શરતી વેરીફાઈડ** કરવામાં આવશે. વિદ્યાર્થીએ પ્રવેશ સમયે અનામત કક્ષાનો લાભ મેળવવા માટે સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજ ખાતે અસલ પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે. અન્યથા તેનું મેરીટ સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજના નિયમાનુસાર જનરલ કેટેગરીમાં ગણવામાં આવશે.

4. વિદ્યાર્થીએ ઓનલાઈન અરજીના વેરીફીકેશન સમયે તેણે અરજીમાં જણાવેલ વિગતોના સમર્થન માટેના જરૂરી તમામ અસલ ડોક્યુમેન્ટ્સ વેરીફીકેશન સેન્ટર પર રજૂ કરવાના રહેશે. સ્નાતક (UG) કક્ષાના અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ અર્થે વેરીફીકેશન માટેના ડોક્યુમેન્ટ્સની યાદી નીચે મુજબ છે:
   a. SSCની માર્કશીટ
   b. HSC કે તેના સમકક્ષ પરીક્ષાની માર્કશીટ
   c. શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર
   d. ટ્રાયલ સર્ટીફીકેટ (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
   e. ગેપનું સર્ટિફિકેટ (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
   f. જાતિનું પ્રમાણપત્ર (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
   g. નોન–ક્રીમીલેયર સર્ટિફિકેટ (ફક્ત SEBC/OBC વિદ્યાર્થીઓ માટે)
   h. EWSનું પ્રમાણપત્ર (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
   i. દિવ્યાંગતા (PwBD) પ્રમાણપત્ર (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
   j. ગેઝેટની કોપી અથવા લગ્નનું પ્રમાણપત્ર (નામ બદલવાના કિસ્સામાં)
   k. સંબંધિત ક્વોટામાં પ્રવેશ માટે અરજી કરવાના કિસ્સામાં ક્વોટાના સમર્થન માટેના ડોક્યુમેન્ટ્સ (લાગુ પડતા કિસ્સામાં)
5. વેરીફીકેશન દરમ્યાન વિદ્યાર્થીની ઓનલાઈન અરજીમાં કોઈ ક્ષતિ માલુમ પડશે તો વેરીફીકેશન સેન્ટર પર તેની વિગતો વેરીફીકેશન સેન્ટર દ્વારા સુધારી શકાશે. વિગતો સુધારવા માટે વિદ્યાર્થીએ ઓનલાઈન અરજીમાં દર્શાવેલ મોબાઈલ નંબર અને ઈ–મેલ પર આવેલ OTP વેરીફીકેશન સેન્ટરને આપવાનો રહેશે.
6. પરંતુ, વિદ્યાર્થીની ઓનલાઈન અરજીમાં શૈક્ષણિક વિગતોમાં કોઈ ક્ષતિ હશે તો તેનો સુધારો વેરીફીકેશન સેન્ટર દ્વારા થશે નહિ. તે માટે વેરીફીકેશન સેન્ટર દ્વારા વિદ્યાર્થીની અરજી **"Sent Back for Edit"** કરવામાં આવશે. ત્યાર બાદ, વિદ્યાર્થીએ પોતાના લોગ–ઇનમાં જઈને જરૂરી સુધારા કરી અરજી ફરીથી સબમિટ કરવાની રહેશે. વિદ્યાર્થીએ અરજી એડિટ કરીને સબમિટ કર્યા બાદ **ફરીથી વેરીફાઈ કરાવવી ફરજીયાત છે**. અન્યથા વિદ્યાર્થી પ્રવેશ પ્રક્રિયામાં ભાગ લઈ શકશે નહિ.
7. **વિદ્યાર્થીએ કોઈ પણ ફી ફોર્મ ફીલિંગ સેન્ટર કે વેરીફીકેશન સેન્ટર પર તેના અસલ દસ્તાવેજ જમા કરાવવાના રહેતાં નથી, જેનું ખાસ ધ્યાન રાખવું.**

વિદ્યાર્થીએ ધ્યાનમાં રાખવાની અન્ય અગત્યની બાબતો:

1. રાજ્યની ૧૫–સરકારી યુનિવર્સિટીઓ અને તેને સંલગ્ન કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવવા સંદર્ભે અરજી કરવા માટે GCAS પોર્ટલ મંચ પૂરું પાડે છે. પરંતુ જે વિદ્યાર્થીઓએ GCAS પોર્ટલ મારફત યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ માટે અરજી કરી હશે તેવા જ વિદ્યાર્થીઓ રાજ્યની ૧૫–સરકારી યુનિવર્સિટીઓના GCAS પોર્ટલ પર દર્શાવેલ કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવી શકશે.
2. વિદ્યાર્થી GCAS પોર્ટલ પર રજિસ્ટ્રેશન કરી પોતે પસંદ કરેલ કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં સંબંધિત યુનિવર્સિટી/કોલેજના પ્રવર્તમાન નિયમાનુસાર પ્રવેશ મેળવી શકશે.
3. GCAS પોર્ટલ પર વિદ્યાર્થીએ નિયત સમયપત્રકને ચુસ્તપણે અનુસરવાનું રહેશે. આ સમયપત્રક મુજબ પોર્ટલ પર સંપૂર્ણ માહિતી ભરીને, રજિસ્ટ્રેશન ફી ભર્યા બાદ ફોર્મ સબમિટ કરવું તથા વિદ્યાર્થીના લોગ–

ઈનના ડેશબોર્ડ પર દર્શાવ્યા મુજબ વેરીફીકેશન કરાવવું અનિવાર્ય છે, અન્યથા વિદ્યાર્થીની અરજી પ્રવેશ માટે ધ્યાનમાં લેવાશે નહીં.

4. GCAS પોર્ટલ પર દર્શાવેલ માહિતીની સત્યતાની જવાબદારી માહિતી ભરનાર વિદ્યાર્થીની પોતાની છે. ખોટી માહિતી ભરવાથી અને ખોટા દસ્તાવેજો રજૂ કરવાથી વિદ્યાર્થી પ્રવેશથી વંચિત રહી જાય તો તેની સંપૂર્ણ જવાબદારી જે તે વિદ્યાર્થીની રહેશે. આથી વિદ્યાર્થીએ પોર્ટલ પર તમામ વિગતો ચીવટપૂર્વક ભરવી.
5. GCAS પોર્ટલ પર એકવાર બેઝિક માહિતી, શૈક્ષણિક માહિતી, પ્રોગ્રામ–કોલેજ–યુનિવર્સિટી વગેરેની વિગતો ભરી, ફોર્મ સબમીટ થઈ ગયા બાદ જો વિદ્યાર્થી આ માહિતીમાં કોઈ ફેરફાર કરવા માંગે તો તે ફેરફાર ફોર્મ ભરવાની અંતિમ તારીખ પહેલા કરી શકે છે, પરંતુ આવા કોઈ પણ ફેરફાર કર્યા બાદ દરેક વખતે ફોર્મ સબમિટ કરવું અને લાગુ પડતા કિસ્સામાં વેરીફાઈ કરાવવું અનિવાર્ય છે, અન્યથા ફોર્મ પ્રવેશ માટે ધ્યાને લેવાશે નહીં.
6. જે વિદ્યાર્થીઓની માર્કશીટમાં માત્ર ગ્રેડ દર્શાવેલા હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓએ સંલગ્ન બોર્ડ/યુનિવર્સિટીની માર્કશીટની સાથે માર્ક્સ/ટકાવારી દર્શાવતું સર્ટિફિકેટ (Conversion Certificate) અપલોડ અનિવાર્ય છે.
7. વિદ્યાર્થીને GCAS પોર્ટલ પર ઓનલાઈન અરજી કરતી વખતે "Choice" પેજ પર પ્રોગ્રામ–કોલેજ–યુનિવર્સિટી શોધવામાં કોઈ મુશ્કેલી જણાય તો તેઓ GCAS પોર્ટલના હોમપેજ https://GCAS.gujgov.edu.in/ પર આપેલ સર્ચબોક્ષનો ઉપયોગ કરીને તેમની પસંદગીના પ્રોગ્રામ–કોલેજ–યુનિવર્સિટી શોધી શકે છે.
8. વિદ્યાર્થીને GCAS પોર્ટલ પર ઓનલાઈન ફોર્મ ભરવામાં જો કોઈ મુશ્કેલી જણાય તો પોર્ટલ પર દર્શાવેલ ફ્રી ફોર્મ ફીલિંગ સેન્ટરની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ મદદ મેળવી શકશે.
9. જે યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં વિદ્યાર્થીને પ્રવેશ મળતો હોય તે તેને સૌ પ્રથમ તેના લોગ–ઈનમાં ડેશબોર્ડ પર OTP મારફત પ્રવેશ કન્ફર્મ કરી ત્યારબાદ સંબંધિત યુનિવર્સિટી–કોલેજમાં રૂબરૂ જઈ વિદ્યાર્થીએ નિયત સમયમર્યાદામાં યુનિવર્સિટી–કોલેજ ખાતે રિપોર્ટીંગ કરવાનું રહેશે અને પોતાના રજિસ્ટર્ડ મોબાઈલ અને ઈમેલ પર આપવામાં આવેલ OTP યુનિવર્સિટી/કોલેજના સત્તાવાળાને આપી જે તે પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ કન્ફર્મ કરાવવાનો રહેશે. જો વિદ્યાર્થી પ્રવેશની ઓફર મળ્યા બાદ નિયત સમયમર્યાદામાં જે તે કોલેજમાં પોતાનો પ્રવેશ ઓનલાઈન પોર્ટલ પર અને રૂબરૂમાં કન્ફર્મ નહીં કરાવે તો સંબંધિત કોલેજમાં તેનો પ્રવેશ–અધિકાર રહેશે નહીં.
10. યુનિવર્સિટી/કોલેજમાં રિપોર્ટીંગ વખતે વિદ્યાર્થીએ પોતાના તમામ અસલ દસ્તાવેજોની ચકાસણી કોલેજ/યુનિવર્સિટી ખાતે કરાવવાની રહેશે.
11. વિદ્યાર્થી ખરેખર જે યુનિવર્સિટી–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવવા માગતા હોય તેટલા જ યુનિવર્સિટી–પ્રોગ્રામની પસંદગી કરવી. આવી પસંદગી કરતી વખતે ધોરણ 12માં મેળવેલ ટકાવારી ખાસ ધ્યાને લેવી.
12. જે તે યુનિવર્સિટી/કોલેજની વેબસાઈટ પર તથા પોર્ટલ પર દર્શાવવામાં આવેલ જુદા જુદા પ્રોગ્રામ્સની લાયકાતના નિયમો ધ્યાનમાં લઈને જ વિદ્યાર્થીઓએ યુનિવર્સિટી–પ્રોગ્રામ્સની પસંદગી કરવી.
13. GCAS પોર્ટલ મારફત એક જ અરજી દ્વારા વિદ્યાર્થી એક કરતાં વધુ યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામ પસંદ કરી શકશે. પરંતુ એક અરજી મારફત વિદ્યાર્થી કોઈપણ એક જ યુનિવર્સિટી–કોલેજ–પ્રોગ્રામમાં પ્રવેશ મેળવી શકશે.
14. જે પ્રોગ્રામ્સમાં ACPC, ACPDC, ACMPC કે અન્ય કોઈ કાઉન્સિલ દ્વારા પ્રવેશ નિર્ધારિત કરવામાં આવતા હોય તેવા પ્રોગ્રામ્સમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે GCAS પોર્ટલ મારફત અરજી કરવાની રહેતી નથી.
15. પ્રવેશની કાર્યવાહીને લગતી અન્ય બાબતો વખતો–વખત જાહેર કરવામાં આવશે. આથી વિદ્યાર્થીએ GCAS પોર્ટલની નિયમિત મુલાકાત લેવી.

****